

INTERNATIONAL MAGAZINE

ਬ੍ਰਹਮੰ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੰ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

20/-

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਦਿਸੰਬਰ (December) 2011

Monthly Issue "Atam Marg"

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ
ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਲ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਦਿਸੰਬਰ 2011
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. M.
CHARITABLE TRUST, Ratwara sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Mohali - 140901
H.D.F.C Bank Acc. No . **0656145000011**

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money
Order, Cheque and drafts from foreign to :
VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India
PNB Bank Acc. No. **0779000100179603**

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu - Cell: 001-7788389135
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,

Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
[http:# www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org), [http # www.ratwarasahibmedia.org](http://www.ratwarasahibmedia.org)

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	1
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	2
3. ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ	3
4. ਕਿਵੇਂ ਕੁੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	19
5. ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ	23
6. ਕੀਨੇ ਬਡੇ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ	26
7. 10ਵੇਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ	29
8. ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ	42
9. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ	56
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	61

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ -	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ -	9417214386
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ -	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪੀ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਮਿਤੀ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2011 ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੱਸਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਏ 20ਵੇਂ ਬਰਸੀ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਤਿਸੰਗ ਪੂਰਨ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸਪੰਨ ਹਨ। ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਝਾਗ ਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁੰਨ ਭੂਮੀ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਚਾਰੋਂ ਦਿਨ ਰੱਜ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ-ਭਰੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆਂ। ਅਨੇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਤਮਾ, ਸਾਧੂਆਂ, ਯੋਗੀਸ਼ੂਰਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਿਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਜਵੀਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੱਸੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖੀ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਬਿਗਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰ ਸਨ। ਏਸੇ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਖਿਮਾਂ, ਧੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ, ਸਤ, ਅਨਮੋਲ ਗੁਣ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਸਨ ਜਿਸ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੂਸ਼, ਸ਼ੰਕੇ, ਝੂਠ, ਫਰੋਬ, ਦੰਭ, ਈਰਖਾ, ਨਫਰਤ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਰਗੇ ਅਨੁਰੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਖਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਭਰਮਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ, ਫੋਕਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ, ਭੁਚਾਲ ਗ੍ਰਸਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਆਈ.ਟੀ. ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਨੇਕ-ਗੁਣ-ਸਪੰਨ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ ਮੂੰਹ-ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸੀਸ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ ਸਿਰਜੇ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਰਮੀ, ਸਚਿਆਰਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਮਾਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਝੁਕਾਇਆਂ ਝੁਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣਾ ਸਰਾਸਰ ਪਾਪ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਅੱਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਮੁਗਲ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਸਸ਼ਤਰ ਸਜਾਏ, ਥਾਪੜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪ ਕੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗ ਲਈ ਹੱਥੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੈਨਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਜਾਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਰੱਬੀ ਸ਼ੁੱਕਰ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਇੰਜ ਹੀ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕਚਹਿਰੀ ਲਗਦੀ ਰਹੀ, ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅਣਖੀਲੇ ਉਤਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਰੁੱਤਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਆਖਰ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਲੱਖ ਲੱਖ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰ ਜੋਤੀਆਂ ਨੂੰ।

ਪੋਖਿ

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ॥
ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ॥
ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ॥
ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ॥
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ॥
ਪੋਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥

ਪੋਹ ਮਹੀਨਾ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸਿਖਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਅੰਦਰ ਮੌਸਮ ਇਤਨਾ ਠੰਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਫ ਤੇ ਕੱਕਰ (ਕੋਰਾ) ਜੰਮਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਤਿ ਦੇ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਇਤਨਾ ਨਿੱਘ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਠੰਢ ਪੌਹਦੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਸਾਧਕ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ-

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ॥ ਪੰਨਾ- ੧੩੫
ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਕਤੀ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬਿਖ (ਜ਼ਹਿਰ) ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਫਿਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਡਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੇਵਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਇਸਤੀਆਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਤੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਭੈੜੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ॥

ਪੰਨਾ - ੧੩੫

ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਤੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ

ਗੁਣ ਅਵਗਣ ਨ ਪਛਾਣੇ॥ ਪੰਨਾ- ੧੦੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਰ ਢੱਠਿਆਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਧ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਪਰਵਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਸਹਿਤ ਸੁਹਣਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਛੋੜੇ ਕਾਰਣ ਸਰਦੀ, ਕੱਕਰ ਅਦਿ ਰੁੱਤਾਂ ਪੌਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੀ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ (ਮੂਲ) ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਸਤਾਂ ਠੰਢ ਤੇ ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਭ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਠੰਢ, ਗਰਮੀ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(-----)

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ।

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ
ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ
ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲੈ, ਇਹ ਜਨਮ ਤੇਰੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਨਮ ਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ 'ਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੁਛ ਗਿਣੇ ਨੇ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ debit balance ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੇਖੇ 'ਚ। credit balance ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ, ਝੂਠ, ਵਿਕਾਰ, ਮਹਾਂ ਲੋਭ, ਧ੍ਰੋਹ; ਨੌਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗਿਣੀਆਂ ਨੇ ਇੱਥੇ। ਵੈਸੇ ਜੇ ਆਪਾਂ ਗਿਣਨ ਲੱਗੀਏ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗਿਣੀਆਂ 273 ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜਜ਼ਬੇ ਸਾਰੇ ਗਿਣੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨ ਐਨਾ devided ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ -

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ,
ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ
ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਗੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ, ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਛ ਵੀ। ਘਾਟੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ, 24000 ਸਵਾਸ ਰੋਜ਼ ਸਾਡਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਨੇ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸੀਗੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ -

ਏਵ ਭਿ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪਈ ਜਿ ਕਿਸੈ ਆਣੇ ਰਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੪੬੩

ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਰੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਹੀ ਰੱਬ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਦੇ ਵੱਲ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। 'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਦੇ, ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਆ ਕਰਦੇ। ਕੋਈ ਜਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਨੇ 33 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਜਲ ਸਮਾਧੀ ਲੈ ਲਈ, ਗੰਗਾ 'ਚ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨੇ। ਕਈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਤਿੰਨ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਲੈ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਮਕ ਚਿਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਗੱਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੨

ਫੇਰ ਸੱਚ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂ ਕੇ ਦੱਸਣਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ, ਜੇ ਕੁਛ ਜਾਨਣਾ ਸੀ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਮਿਲ ਲਿਆ। ਆਪਣਾ ਮੈਂ ਭਾਵ ਬਿਲਕੁਲ vanish (ਖਤਮ) ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜਾਣ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪਦਵੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੇ ਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ ਕੇ ਦੱਸਣਾ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜੀਅ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਦਰਦ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਰਦ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦਰਦ, ਉਹ ਕੋਈ ਹੀ ਹੈ ਵਿਰਲਾ।

ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਕ ਤਾਂ mattel type ਹੁੰਦੇ ਨੇ, mattel ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਣੂ ਨੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੰਘਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ proper education ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਲੋਜ਼ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੁੱਖ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ mattel type ਹੈ ਉਹ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਬੰਦੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ vegetable type ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਵੱਲ ਹੈ ਉਹ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੰਦੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋਏਗਾ। ਇਹ ਮੈਂ ਬਚਪਨ 'ਚ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ।

ਤੀਸਰੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ Animal type (ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ community ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦੇਗਾ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫਿਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ, ਦੂਸਰਾ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੁਛ ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਚਾਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ animal type ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਭੇਡਾਂ ਭੇਡਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਗਾਈਆਂ ਗਾਈਆਂ 'ਚ ਬੈਠਣਗੀਆਂ, ਮੱਝਾਂ ਮੱਝਾਂ 'ਚ ਬੈਠਣਗੀਆਂ। ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਹਿਰਨ ਕੁੱਤਿਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਏ, ਹਿਰਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਬੰਦੇ ਵੀ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਿਆ 'ਚ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ moon type, ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲਈ ਜੀਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਉਧਰ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਵਸਦੇ ਨੇ ਸਰਹੱਦੋਂ ਪਾਰ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਹੈ, ਈਰਾਨ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੁਕਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਚੌਗਿਰਦਾ ਬੜਾ limited ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ pure ਹੈ ਦਿਲ ਤੋਂ, ਇੱਜ਼ਤ ਜਿੰਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਖੋੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਕਦੇ-ਕਦੇ

ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਮ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ 2500 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਐਸੀ ਹਸਤੀ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ moon type ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੈਰੀਅਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ, ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਆਈਟਮਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਏਗਾ ਇਹ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾ ਲੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ
ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ,
ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ
ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।**

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਂਈ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਓਹੀ ਉਮਰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸੋ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ।
ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੋਪਈ॥**

ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਦਾਸ ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਸੁਭ ਵਿਚਾਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ, ਜਿਹੜੇ ਅਸੁਭ ਵਿਚਾਰ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਧਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। ਲਾਈਟ ਦੇਣੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੰਤ ਕਾ ਭਲਾ।**

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ 40 ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ। ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਬਚ ਜਾਈਏ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾਉਣ ਦਾ

ਚਾਉ ਹੈ। ਹੌਂਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇਖੇ। ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਰੋਕ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉਂ ਨੇਹੁੰ,
ਤਿਸ ਆਗੈ ਮਰ ਚਲੀਏ।
ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਨਾ,
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣ ਸੰਸਾਰ।**

ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਓਸ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੀ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ।

ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਚਾਹੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕਿੱਡੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀਗੇ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩**

ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਾਂ। ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਣਦਾ ਕੁਛ ਵੀ। ਚਾਹੇ ਇੱਕ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਦੋ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਪੰਜ ਹੋਣ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੈਗਾ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਰਲ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ preasant (ਹਾਜਰ), ਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸਵਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੀ ਵਿਸਵੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤ। ਇਕੱਲੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ 'ਚ amendment ਕਰ ਦਿਓ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੰਗਲ ਬਦਲ ਦਿਓ। ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੁਸਤਾਖੀਆਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ deeply ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਬੜੀ ਰੌਚਕ ਬਾਤ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਖਾਧੇ ਪੀਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਹਿ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਵਨਾ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਮੈਨੂੰ। ਭਾਵਨਾ ਦੇਖੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ oblige ਕਰਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਉਥੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲਏ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ, ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਮਚ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆ ਗਈ। ਰੇਤਾ ਸੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਓਡਾਰ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਰੇਤਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਹੈ ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਰੂਟ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਗਏ ਨੇ। ਉਹ ਦਲਦਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਰਦੀ ਬੇਅੰਤ, ਚਰਨ ਕਿੰਨੇ ਠੰਢੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਆਪ ਝਾੜ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਉਥੇ ਠਹਿਰੇ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝਾੜ ਸੀ ਉਥੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਰ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਪ ਤੋਂ ਤੇ ਉਥੇ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੜਕ ਸੀ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਵਪਾਰ ਗੱਡਾ ਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮਾਛੀਵਾੜਾ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਲਾਬੇ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇੜੇ ਖੂਹ ਸੀਗਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਕੁਰਲਾ ਵਗੈਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਟਿੰਡ, ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਬੇੜਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਉਹ ਬੇੜ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਟਿੰਡ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸਥਾਨ ਉਥੇ ਆਪ ਠੰਢੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਤੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ, ਰੀਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਰੀਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ, ਬਰਫਾਨੀ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਈਨਸ ਜ਼ੀਰੋ ਚਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ adverse circumstances ਨੇ, ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ -

**ਮੈ ਆਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।
ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥**

ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੂੰ? ਸਾਡੀ ਜੇ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਆਏ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਨੇ। ਇੱਥੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਮ-ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ dynamite ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ। ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਉਹ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਜੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਆਇ ਸਚੁ ਜੁਗਾਇ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਪੇ ਹੀ expend ਹੋਇਆ, ਆਪੇ ਹੀ ਹੁਣ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ depress ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ realize ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਅਕਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ matter ਦੇ circlੇ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਦੀ ਟੋਹ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੀ-

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ silence 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਭੁੱਖਾਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕੇ ਕੋਈ realization ਹੋ ਜਾਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਲੱਖ ਦਲੀਲ ਹੋਵੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੋਲ, realization ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਅਸੀਂ ਸਚਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਏ? ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਇਹ ਸਚਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਵੇਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ realization ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਹੁਣ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ ਤੈ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਤੂੰ ਜਦ ਲੜਦਾ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਤੂੰ ਸਿਵਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਫੌਜਾਂ ਦਾ, ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਹੋਏਗਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਸੇ ਇਹਨੂੰ ਉਲਟੇ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਲਾ ਦੇਣਾ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਸੁਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ,

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ।

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ ॥

ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ,

ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ ॥

ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ,

ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ ॥

ਯਾਰਤੋ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰ ਚੰਗਾ,

ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ ॥

ਖਿਆਲ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜੁੜਿਆ ਨਾ ਹੋਵਾਂ, ਤਾਂ ਰੋਗ ਹੈ ਰਜਾਈਆਂ ਓਢਣਾ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਸੱਪਾਂ ਨਾਲ ਰਹੇ ਓਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰਜਾਈਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਸੂਲਾਂ ਨੇ ਸੁਰਾਹੀ ਤੇ ਖੰਜਰ ਹੈ ਪਿਆਲਾ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ, ਜਾਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਗਲ ਨੂੰ ਵਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਬਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਭੁੱਤੇ ਪੈਣਾ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਖੇੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਭੱਠ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। contrast ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ। ਕਿੱਡੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ, ਜਰਿਆ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ ਆਪ, ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਲੋਕਿਨ ਜਿਹੜਾ actor arts ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਟਕ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ॥

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਹੀ ਅੱਡ ਹੋ ਗਏ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਤਾਰੇ ਦੀ ਸੇਧ ਰੱਖਿਓ, ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਕਮਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਾਫਲੇ। ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ

ਬੜਾ ਸੌਖਾ process ਹੈ, ਤਿੰਨ ਦਰਖਤ ਦੇਖ ਲੈਣੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਗਏ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਜਮਾਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਫੇਰ ਗਏ ਇੱਕ ਫੇਰ ਜਮਾਂ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਤਾਰੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸੀ ਤਾਰੇ ਦੀ ਸੇਧ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਵੈਸੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਸੀਗੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਵਾਂਗਣ ਪੂਰਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੈਰ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਛਾਲੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਠੰਢੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ। ਆਪ ਜੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਘੇਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਦਲੇਰ ਖਾਨ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੂਹ ਮਿਲੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਪੂਰਾ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ ਦੇ ਪਠਾਣ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋਏ-ਬਹੁਤ ਰੋਏ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕਰਿਆ, ਕਸਮ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਖਾ ਕੇ ਕਸਮ ਤੋੜੀ। ਸਾਰੇ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨਾ ਰਹੋ। ਸਾਡੇ ਆ ਜਾਓ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਥੇ, ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਲੇ ਵਸਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ, ਇੱਕ ਮਾਈ ਤੋਂ, ਖਤਰਾਣੀ ਸੀ ਉਹ, ਚੋਲਾ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਰੰਗਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ।

ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਰੈਆਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਮੱਤ ਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਸੀ ਸੱਯਦ, ਪੀਰ ਸੀਗਾ ਉਥੇ ਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਾਹਰ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਫੌਜ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨੇ ਸਸ਼ਤਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਹੈ ਮੁਰੀਦ ਨੇ ਮੇਰੇ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਇਹ ਆਬਣੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਣਗੇ, ਚੋਲਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਉਥੋਂ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੱਤ ਇਹ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਦਿਲ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਾਰਪਾਈ 'ਤੇ ਬੈਠੇ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤੇ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਨੇ ਪਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਾਣ ਕੇ ਉਥੋਂ ਲੰਘੇ ਜਿੱਥੇ ਦਲੇਰ ਖਾਨ ਸੀ, ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ

ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਕ ਲਏ। ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ। ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਂਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਿਲਾਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ 'ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਰਮ ਕਾ ਨਾਸ' ਕਹਿ ਕੇ ਖਾ ਲਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੀਨੀ ਖਾਣਾ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਹੋਇਆ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਓ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ ਖੁਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਖਾਣਾ ਸਾਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਲਵਾਂਗੇ ਸਵੇਰੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਸੀ ਸੱਯਦ, ਉਹ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਸੀ। ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਇੱਥੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਪੀਰ ਜੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਰਾਤ ਦੀ, ਬੁੱਢਾ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਕੁਛ ਵੀ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਸ਼ਵ ਨੇ ਉਹ, ਜੇ ਇੱਕ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਓ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਕਰੋ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਾ ਲਿਓ, ਮੋਠੂਮਾਜਰੀਏ ਨੂੰ ਤੇ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਾ ਲਿਓ। ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ, ਦਸ ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਉਹ ਹੋ ਗਏ, ਦੋ ਉਹ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ A friend in need, is a friend indeed. ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਜਾਨਾਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸੀ ਸਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ, ਆਚਡਰ ਸੀਗਾ ਕਿ ਘਾਣੀ 'ਚ ਪੀੜ ਦਿਓ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੱਚੇ। ਲੇਕਿਨ ਧੰਨ ਨੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਕਿੱਡੇ ਦਲੇਰ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਵੇਰੇ ਆਏ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ, ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਉਧਰ ਜਦੋਂ ਕਰਦ ਭੇਟ ਕਰੀ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਤਾਂ ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਆਈ ਹੈ, ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਮੋਹਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਗਲਤੀ ਬਖਸ਼ਾਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਨੇ। ਨਿਪੜਕ ਹੋ

ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਧਰ ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅੱਗੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਚਾਰਪਾਈ ਰੱਖੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆਂਦਾ ਕੁਛ? ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਆਂਦਾ ਕੁਛ? ਜਦੋਂ ਪੈਕ ਕਰੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤੇ ਖੀਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਕੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਲਾਲ ਸੀ ਬਈ ਖੀਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ। 'ਹਿਮਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ'। ਉਹ 45 ਸਾਲ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੜੇ learned person ਸੀ, ਇੱਥੋਂ doctorate ਕਰੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ। ਜਰਮਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਕਾਲਰ ਸੀ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਉਹ ਪੂਰਨ ਗਿਆਤਾ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਉਲਮਾ ਸੀ, ਬਾਈਬਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬੈਠ ਕੇ ਗਿਰਜੇ 'ਚ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਤਜਰਬੇ ਸਿੱਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਗੜਵਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਫਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਡੰਡੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਮਲਿਆ ਵਾਂਗਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਹੈ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਡੰਡੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨ ਦਿੰਦੇ। ਛੇ ਮੀਲ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗਏ ਗੁਫਾ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਜੁਆਨ ਪੂਰਾ ਸੀ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਸੋਟਾ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਔਹ ਦੇਖੋ ਕਿੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਬੋਰੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਜਾ ਕੋਈ ਨਾ। ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਦ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਆਇਆ ਹੈਂ ਹੁਣ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਖਬਰ। ਉਹ ਡਰ ਗਿਆ ਬਹੁਤ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਦਰਿਆ 'ਚੋਂ, ਗੰਗਾ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਸਵਾਮੀ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਵੀ ਦੇਈਏ ਕੁਛ? ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਡਤਾਂ! ਆਹ ਛੁਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਤਿੱਖੀ ਕਰ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਛੁਰੀ ਤਿੱਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਇਹ, ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦਰਿਆ 'ਚ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੰਢੇ ਲਾ ਲਈਂ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਕੁ ਸੇਰ ਮਾਸ ਉਹਦਾ ਕੱਟ ਲਿਆਈਂ। ਡਰ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹਜ਼ੂਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਉਹ ਜਦ ਕੱਟਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਸ ਤਾਂ ਕੱਟ ਲਿਆਂਦਾ, ਉਹਦੀ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਕੱਟ ਗਈਆਂ। ਲਟਕਣ ਲਗ ਗਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਖੂਨ ਚੱਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਆਹ ਛੁਰਾ ਤਿੱਖਾ ਸੀ ਬਹੁਤ, ਮੇਰੇ ਲੱਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ

ਉਰੂ ਆ। ਹੱਥ ਫੜਿਆ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਕਹਿੰਦਾ ਧਰ ਇਹਨੂੰ ਪਤੀਲੇ 'ਚ। ਪਤੀਲੇ 'ਚ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਫਸ ਗਏ, ਇਹਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਸਵਾਮੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਰ ਅਸੀਂ vegetarian ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਤੇ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆਉ ਵੱਡੇ। ਪੱਤੇ ਲਿਆਂਦੇ। ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਰਸਗੁੱਲੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਕਿਤੇ ਇਹਨੇ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਸਵਾਮੀ! ਤੂੰ ਛੇ ਮੀਲ ਪਰ੍ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਸਗੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਖਾਏ, ਫਲਾਣੇ ਵੇਲੇ ਖਾਏ ਸੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਰਸਗੁੱਲੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਓਹੀ ਸਵਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਦ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦੇਈਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਿਆ, ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਹਿਪਨੋਟਿਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈ? ਕਿੰਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰੇਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ। ਪੀ,ਐਚ,ਡੀ ਹਾਂ ਮੈਂ। ਮੈਂ ਅਥਰਵਣਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ basic elements ਜਿਹੜੇ ਨੇ matter ਦੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ change ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਲੋਹਾ। ਉਹਦੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਪੱਥਰ ਧਰ ਦਿੰਦਾ, ਇਹ ਵੀ ਰਸਗੁੱਲੇ ਬਣ ਜਾਣੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਧਰ ਦੇਵਾਂ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਏਗੀ ਓਹੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ 'ਚ ਹਰਨ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਲੜਕਾ ਲਿਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਧਰ ਦੇ ਇਹਨੂੰ ਚਿੰਨਣਾ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ, 'ਮਾਸ-ਮਾਸ ਕਰ ਮੁਰਖ ਝਗੜੇ'। ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ ਹੋਣੀਂ ਬੈਠ ਗਏ ਪੰਗਤ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੀਰ ਵਰਤਾਈ, ਇਸ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦ ਕਿਹਾ ਖਾਓ ਮੁਰਦਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੱਧਰੋਂ ਖਾਈਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰ ਵੱਲੋਂ ਖਾਓ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ possible ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿਸਦਾ ਮੁਰਦਾ

ਹੋਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਹੀ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ।

ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਵੀਹ ਸਾਲ ਲੱਗਣਗੇ, ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ back ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਰਨ ਨੇ, ਸਾਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਇੱਕ ਸੰਤ ਆ ਗਿਆ, ਕੰਬਲ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਕਰਨਲ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਹਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਰਨਲ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਗਰਮ-ਗਰਮ ਰਸਗੁੱਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਥਾਲ ਲਿਆ? ਕੱਪੜਾ ਦੇ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਹੱਥ ਰੱਖ ਲੈ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਉਹ ਕਰਨਲ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਗਰਮ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹੱਥ ਗਰਮ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਰਸਗੁੱਲੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਰੁਮਾਲ ਲਾਹ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰੁਮਾਲ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਰਸਗੁੱਲੇ ਪਏ।

ਉਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੈਕਟਰੀਏਟ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੋ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਲ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਪੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੌਲਾਂ ਛਕਾਓ। ਹੌਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਦਿਓ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤਾਸ਼ਕੰਦ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਹੁਣੇ ਆਈਆਂ? ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕੰਬਲ ਚੁੱਕਿਆ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਫੇਰ ਉਹ ਫਲੈਚਰ ਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਗੀ, limited ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਛ ਬਣਾ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜੀ ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਧਰਮ ਸੰਕਟ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਪੀਰ ਨੂੰ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕਰੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਏਸ ਮਦਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ, ਜਦ ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਿਖਾਉਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ। ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਲੰਮੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਸੀ ਰਾਏਕੋਟ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਾ। ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵੀ ਸੁਣਿਆ, ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਈ ਐਡੀ ਦੁਖਾਂਤ ਘਟਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਈ? ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਬੁੱਢੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਅਖੀਰ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਓ? ਪਰ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਦਿਲ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਓ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸੀ ਬਾਤ ਫੁਰਮਾਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਵੀ ਨਾ ਮਿਟਦੀ ਹੈ, ਲਿਖੀ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਜੋ।

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੭

ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ part ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 130 ਸਾਲ ਉਹਨੇ ਰਾਜ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਜਨਮੇਜਾ। ਅਰਜਨ ਦਾ ਉਹ ਪੜੋਤਾ ਸੀ। ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਸ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸੀਗੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਭਿਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਸੀ, ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਕਿਉਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਐਡਾ ਵੱਡਾ। 45 ਲੱਖ ਬੰਦਾ 18 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਤਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਸੀਂ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਮਧਹਸਤ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਭਾਵੀ ਐਸੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਕਹਿਣਾ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਭਾਵੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭਾਵੀ ਕੀ ਬੀਤਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਜਨਮੇਜਾ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਠ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ, ਤੂੰ ਇੱਕ ਘੋੜੀ ਖਰੀਦੋਗਾ, ਉਸ ਘੋੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਏਂਗਾ, ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਨਾਰੀਅਨ ਲੜਕੀ ਹੋਏਗੀ, ਆਰੀਅਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਦੇਸੀ ਹੋਏਗੀ। ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਲੈ ਆਏਂਗਾ, ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਤੇ ਬਗੈਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਰੱਖੇਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਪੰਡਤ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਾਰੀਅਨ, ਆਰੀਅਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਵਾਦ ਸੀ ਇੱਥੇ।

ਨਾ ਤਾਂ ਭੇਤ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਜਪਣ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਨੇੜੇ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਖ ਜਾਏਗਾ ਇਹ। ਦੂਰ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਲੈ ਆਇਆ। ਲਿਆਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਰਜਾ 'ਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਅਸੂਮੇਯ ਯੱਗ ਕਰ, ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਘੋੜੀ ਸੀ ਕਾਲਾ ਵਛੇਰਾ ਹੋਇਆ ਇਹਦੇ। ਕਾਲੇ ਵਛੇਰੇ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਅਸੂਮੇਯ ਯੱਗ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦੇਆਂ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਯੱਗ ਕਰਦਾ ਹੋਏਗਾ ਤੇਰੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਉਡ ਜਾਏਗਾ। ਇੱਕ ਕੱਪੜੇ 'ਚ ਹੋਏਗੀ ਉਹ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੱਸਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੱਸੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਏਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰੋਵੇਂਗਾ, ਗਲਤੀਆਂ ਮੰਨੇਂਗਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਗਵਤ ਗਤਾ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਤਰ ਬਲ ਦੀ ਸਾਖੀ ਆਏਗੀ ਬਈ ਭੀਮ ਨੇ ਹਾਥੀ ਮਾਰੇ ਸੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਤੂੰ ਨਾਂਹ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਇਸਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਘੋੜੀ, ਘੋੜਾ ਖਰੀਦਣਾ ਨਹੀਂ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਹਾਰ ਜਾਏਗੀ, ਘੋੜੇ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਨਵੇਂ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਲਓ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਘੋੜੀ ਆ ਗਈ ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਘੋੜੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਨਾ, ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਲਈ। ਉਹ ਘੋੜੀ ਸੁਸਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੜ੍ਹ ਤਾਂ ਜਾਓ ਪਰ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾ ਜਾਇਓ। ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹਨੂੰ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਰਸਤੇ ਦਾ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਥੇਰਾ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਪਰ ਭਰਮ ਜਾਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਅਖੀਰ ਉਤਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਹੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ ਅੰਬਾਲੇ ਦਾ। ਗੱਡੀ ਦਾ ਇੰਜਣ ਤਾਂ ਇਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ, ਝੱਪੜੀ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਲੜਕੀ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆਇਆ।

ਰਿਆਇਆ 'ਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਚਲੇ ਯੱਗ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਯੱਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਰਾਣੀ ਹਰ ਵਾਰੀ ਕੱਪੜਾ ਬਦਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ। ਲੜਕੇ ਸੀਗੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੀਆਂ? ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾੜੀ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਦਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈ ਇੱਕੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਚੌਲ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਇਹਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਆਈ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਉਧਰ ਕੱਪੜਾ ਉੱਡ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਰਨੇ ਨਹੀਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੜਾਹਿਆਂ 'ਚ, ਭੱਠੀਆਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਆਏ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਛ? ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਭੀਮ ਨੇ ਹਾਥੀ ਮਾਰੇ, sphere 'ਚ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਨੱਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਬਈ? ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਲ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ। ਨੱਕ 'ਤੇ ਕੋਹੜ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥

ਤਿਨ੍ਹਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੪

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕੋਈ, ਨਾ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੰਦਾ ਦੇਖੇ ਜਿਹੜਾ ਭੇਤ ਲੈ ਆਵੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਕੋਈ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਮਾਂਗੀ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂ। ਤਿੰਨ ਕੁ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ 40 ਕੋਹ ਹੈ। 60 ਮੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 40 ਕੋਹ ਦਾ, 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਖਬਰ ਲਏਗਾ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਸਮਾਂ। ਅੱਜ ਹੀ ਜਾਵੇ ਅੱਜ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਛ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ। ਮਾਂਗੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਖੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇਗਾ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣ ਲਈਂ ਕੋਈ ਦੇਖੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ। ਮੁੜ ਆਈਂ ਸਭ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ। ਮਾਂਗੀ ਨੇ ਦੋ ਚਾਰ

ਕਦਮਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ, ਸਰਹੰਦ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਮਾਂਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਗਿਆ, 60 ਮੀਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਦੇਖੋ ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ਉਹ ਦੋਖਿਆ ਤਾਂ ਉਪਰਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਤਾਂ ਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨੇ ਕਾਹਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਐਨੀ ਜਲਦੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਰੋਟੇ ਦੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਹੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਆ ਗਿਆ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ। ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਦਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗਲੇ ਤੱਕ ਬੋਲ, ਫੇਰ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਉਹਨੇ ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾਹਿਬ,
ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ਬੋਲ ਕੇ।**

ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗੱਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਓਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧਰਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੱਸ ਸਾਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਚੱਲਿਆ, ਸਵੇਰਾ ਸੀਗਾ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ-ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿਆਪੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਰੋਣਾ ਪਿੱਟਣਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਂ ਕੋਲ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ। ਹਰੇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਨੇ ਪਾਪ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਕੇ ਤੋੜੀ, ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ, ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ? ਜਾਂ ਉਹਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਇਹ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾਲੇ ਲੋਕ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਇੱਕ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਗੰਗੂ ਸੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਲੰਗਰ 'ਚ। ਉਹ ਲਾਲਚ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਉਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਪੈਸੇ ਸੀ ਉਹ ਚੁੱਕ ਲਏ ਤੇ ਚੋਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਿੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ

ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਿਆ, torture (ਤੰਗ) ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਬੁਰਜ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੁਛ। ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਥੇ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਪਏ ਰਹੇ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ, ਸਭ ਜਰਨੈਲ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਡਰੋ ਨਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ। ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ, ਝੁਕ ਕੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਸਿਖਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੀ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ -

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਸਾਰੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਇਹ ਕੋਰਟ ਹੈ ਇਹ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਨਹਗਾਰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਓ, ਮੁਜ਼ਰਮ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਵੇਲੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਪਏਗੀ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ। ਸੀਸ ਝੁਕਾਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਹਨੂੰ ਝੁਕਾਈਏ। ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਹੈ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀਸ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਸਕਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਮਰਾਂ ਦੀ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਾਮਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪਾਮਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ। ਨਾਸਤਕ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਹੋਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੋਮਨ ਨਹੀਂ ਹੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਤੋੜੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਆਣ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਠੀ ਨਾ ਚਿੰਬੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਭੇਜੀ ਤੁਸੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਆਣ ਨਾ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੌਣ ਰੱਖੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਤੇ ਆਪ ਬਣੇ ਹੋਏ ਓ ਮੋਮਨ? ਮੋਮਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਓ। ਹਾਂ ਮੋਮਨ ਹੋਵੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਮਨ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਾਵਨ ਮੁਸਕਲ,

ਹੋਏ ਮੇਮ ਦਿਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਾਵੈ।

ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਰੈਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਿਲੋਂ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਦਲ ਲਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ! ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਧਰ ਆ ਗਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਰਸੋਈਆ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਚਮਕੌਰ। ਉਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਪਿਤਾ ਵੀ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਲੀਵਾਰਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਹਿਮ ਆਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ, ਬੱਚੇ ਓ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਪਲਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਏਗੀ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਯਤੀਮ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਸਹੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀਦ ਸਕੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਕੋਈ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣ -

ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੨

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀਦ ਕਰ ਦੇਵੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਹੜਾ ਜੰਮਿਆ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜਗ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਜੰਮਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ

ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੯੫੭

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹਮਾਯੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਆਇਆ, ਯੁੱਧ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚਲੋ ਉਥੇ ਚਲੋ, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਬੱਚੇ ਖੇਲੂ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨਾਲ ਨੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਰੋਹਬਦਾਬ ਹੈ, ਬੜੀ ਆਕੜ ਫਾਕੜ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਨਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ। ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਲੰਬ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੀ ਨਾ, ਅਭਿਮਾਨ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਰਾਜਸੀ; ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਰਾਜ ਹੋਵੇ, ਜੋਬਨ ਹੋਵੇ, ਪੈਸਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ, ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਵਧੀਆ, ਜਾਤ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਪੁਛਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਇਹ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਮੁੱਠੇ ਕੋਲ ਹੱਥ ਗਿਆ, ਨਾ ਤਲਵਾਰ

ਕੱਢ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਵਿੱਚ ਕਰ ਹੋਵੇ, ਗਿੱਠ ਕੁ ਕੱਢ ਲਈ, ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ, ਨਾ ਹੱਥ ਛੁਟੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਆ ਗਈ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈਂ, ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੈਨੂੰ? ਜਦੋਂ ਝਾੜ ਪਈ, ਸਿੱਜਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਖਤਾ ਮੁਆਫ ਕਰੋ, ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਠਹਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਤੇਰਾ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰ ਰਹੇ ਸੀ ਅਸੀਂ। ਤੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਫਤਹਿ ਦੇ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਹੈ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੈਨੂੰ ਭਟਕਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ।

ਮਾਰ ਸਕਿਆ ਉਹ? ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਸੀ।

ਠੀਕਰਿ ਫੇਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ,

ਪੁਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਹੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਕੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਓ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ? ਐਸਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ -

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ,

ਜਗ ਮਹਿ ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰਾ॥

ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰੋਕ ਦੇਏਗਾ। ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਚਲਾਏਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਵੇਗ ਕੌਣ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ। ਕੋਈ ਹੈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ? ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ?

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਸਾਰੇ।

ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਬੜੇ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵੀ ਸੰਤ ਹੁੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣਾ ਸੀ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮਸਤਕ ਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਾਮਰ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਬੁਰਿਆਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਅਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈਏ? ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਦਾ ਉਥੇ ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੋਲੀਆਂ-ਪੋਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਛੋਟੇ ਨੇ ਖੜ੍ਹਪੇ ਨਾਗ ਬਣਨਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਅਜੇ ਇਹ ਨਿੱਕੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਂਬੜ ਬਣਨਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਬੁਝਾ ਦਿਓ। ਬਹੁਤੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਓ। ਸਭਾ ਦਾ ਰੁਖ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨੇ, ਦੇਖੋ ਇਹ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਪੜਕ ਹੋ

ਕੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਜਰਨੈਲ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਲੜੇ ਨੇ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰ ਕੇ ਬੋਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਡਰ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਡਰੀਏ? ਡਰਦੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਡਰਦੇ ਤਾਂ ਓਹੀਓ ਨੇ,
ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਜਿਹੜੇ।**

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੪

ਜਿਹੜਾ ਸਹੀ ਰਾਹ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲੇ ਉਹ ਤਾਂ ਡਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਾਪ ਕਮਾ ਲਓ, ਕਿਤੇ ਛੁਪਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਦਾ ਪੈਸਾ ਰੋਕਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਫੜੇ ਨਾ ਜਾਈਏ। ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਡਰੋਗ ਵਗੈਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿ ਮੇਰੇ ਛਾਪਾ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਡਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਕਰੀਏ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਕੋਈ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਡਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਦੀਨ ਮੰਨੋ। ਸ਼ਰਾ ਵਿੱਚ ਆਵੋ। ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹੋ, ਜ਼ਕਾਤ ਦੇਵੋ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਲੱਖ ਕਰੀ ਜਾਓ ਕਿ ਹੈਗਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ concession ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪੀਰਾਂ ਵਾਂਗਣ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਜੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੀਨ ਮੰਨੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਦੀਨ ਮੰਨੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਦੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੇ-ਦੀਨੇ ਬੈਠੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਦੇ ਓ? ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਦੀਨਦਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਹਾ ਸਕਦੇ ਓ? ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਸਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਰੱਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੀਨਦਾਰ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਰੱਖਦੇ ਓ, ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।

**ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ
ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨੁ ਪ੍ਰੀਤਾ।**

ਅਸੀਂ ਜ਼ਕਾਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ 40ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੰਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਓਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ। ਇੱਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ -

ਅਲਹੁ ਗੈਬੁ ਸਗਲ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਿਰਦੈ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੩

ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੈਬ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹੂੰ ਮਹਿ ਏਕੈ ਕਹੈ ਕਬੀਰ ਪੁਕਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੩

ਓਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਓਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਨੂਰ ਤੋਂ। ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਜੀਵ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇੱਕ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਜੀ,
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ।**

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ

ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥ ੧ ॥

ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ

ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੁਬ ਠਾਂਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਸੁਣਾਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ conversion ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਓ ਤੁਸੀਂ, ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਓ? ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਸੂਲ ਚੰਗੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਦਲਾਈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਭਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ।

ਸਭਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ, ਜਵਾਨ ਨਾ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੱਡ ਕਰ ਦਿਓ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਗਏ ਅੱਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿ ਰਾਤ ਅੱਡ ਰੱਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਦਾਗ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਸੀਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਾਗ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ।

ਫੇਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਸੀ। ਬਾਬੇ

ਫਰੀਦ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਯਾਦ ਸੀ ਉਹ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ, ਇਹ ਵੀ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਹੁਣ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਵੇ। ਬੜਾ ਭਾਰਾ part ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ। ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀਗੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ।

ਅੱਡ ਕਰ ਲਏ ਗਏ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਲੈ ਗਏ, ਓਹੀ ਗੱਲ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੋਮਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਓ, ਸ਼ਰਾ 'ਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਓ, ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਹੈ -

ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਈ ॥
ਜਾਨੁ ਸਤਿ ਕਰਿ ਹੋਇਗੀ ਮਾਈ ॥ ੧ ॥
ਮੂਲੁ ਸਮਾਲਹੁ ਅਚੇਤ ਗਵਾਰਾ ॥
ਇਤਨੇ ਕਉ ਤੁਮੁ ਕਿਆ ਗਰਬੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੀਨਿ ਸੇਰ ਕਾ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਹਮਾਨੁ ॥
ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਤੁਝ ਪਾਹਿ ਆਮਾਨ ॥ ੨ ॥
ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੀ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥
ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਆਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾ 'ਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ? ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਇਹੀ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਓ ਤੁਸੀਂ? -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥
 ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥
 ਅੰਗ - ੯੪੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਫਰਕ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ? ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੇ ਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜੇ ਨੇ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਦਰਵਾਜੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ 'ਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੋਏਗੀ? ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁੰਜਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚ

ਪਏ ਹੋਏ ਓ ਤੁਸੀਂ ਖਾਹਮਖਾਹ।

ਇੱਕ ਸੇਠ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਮਾਰਵਾਟ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ, ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਆਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ? ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ water melon ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਤਰਬੂਜ ਲਿਆਇਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮਤੀਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਓ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਚ। ਉਹ ਕਹੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਹ ਕਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤਰਬੂਜ ਲੈ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਗਾਂ। wheat ਕਹਿ ਲਓ, ਗੋਹੂੰ ਕਹਿ ਲਓ, ਗੰਧਮ, ਕਣਕ ਕਹਿ ਲਓ, ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਲਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਰਾਮ ਕਹਿ ਲਓ, ਨਾਰਾਇਣ ਗੋਬਿੰਦ ਕੁਛ ਕਹਿ ਲਓ, ਉਹ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਪਈ ਹੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੱਲਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਇੱਕ ਹੈ,
ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ।

ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ॥
ਕੋਈ ਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੮੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਉਂ ਨੇ ਬੋਲੀ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਫਰਕ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਵੈ ਖੋਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੯

ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲਾ ਕਿਹੜਾ ਸੀਗਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ,
ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ॥
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ,
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ॥
ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ,
ਦੂਸਰੇ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ॥
ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ, ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ,
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਬਾਕੀ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਝਗੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਪੜਦਾਦਾ

ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਢਾਹ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹਜ਼ੂਰ! ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਸੀਂ amendment ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਮਸਜਿਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕੀਹਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ।

ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਨਾ ਉਜਾੜੋ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਹੁਰੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਖਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੱਲ।

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ, ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ,
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ।
ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗ੍ਰੰਧ ਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ।
ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ, ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ,
ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਦਸ ਔ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ।
ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ,
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਪੁਰਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ, ਰਾਮ ਨੂੰ, ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮਿਲਾ ਦਿਓ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੰਨੇ ਤੋੜੋ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ ਇਹ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ ਬੱਚਿਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜਾ-ਏ-ਮੌਤ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਓ, ਤਾਂ ਸਜਾ-ਏ-ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਓ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੀਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਈਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਕਦੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਮਰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚਾਰੋ ਤੁਸੀਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰ ਪੀਰ ਅਉਲੀਏ,
ਦਿਸਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਜਗ 'ਤੇ।

ਜਿਮੀ ਪੁਛੈ ਅਸਮਾਨ ਫਰੀਦਾ ਖੇਵਟ ਕਿੰਨਿ ਗਏ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬੜੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਉਲੀਏ ਆਏ, ਅਵਤਾਰ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਆਏ ਉਹ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ, ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੁੱਧ ਵੀ ਕਰੇ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰੀਆਂ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੈ, ਅਸਮਾਨ! ਮੈਂ ਤਾਂ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

ਜਾਲਣ ਗੋਰਾਂ ਨਾਲਿ ਉਲਾਮੇ ਜੀਅ ਸਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਕੁਛ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਜਾਲ ਦਿੱਤੇ, ਕੋਈ ਤੇਰੇ 'ਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਉਲਾਭੇ ਸਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ।

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ

ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ

ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥

ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ
ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਦੱਸੋ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਏ, ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਈਏ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰੀਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਐਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਉਂ ਆਵੇ, ਉਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਧੀਆ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਰਿਆਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹੋ -

ਕਬੀਰ ਜੋਰੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮੁ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬਾਬੁ ਖੁਦਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਦਮੀ ਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਦੀਨ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਸਭਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ। ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕੌਣ ਦੇ ਦਏਗਾ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜਾਏ ਮੌਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਸੁਰਖਰੂ ਬਗੈਰ ਡਰ ਤੋਂ ਸੀਸ ਛੁੱਟ ਜਾਏ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ,

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ।

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਰੋਲਾ, ਚੱਟ ਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਦੀਨ ਦੀਨ ਦੀ, ਅਸਲੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ 'ਚ ਆ ਜਾ, ਚਾਹੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਧਰਮ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਦਾਰੂ ਹੈ ਨਾਮ। ਉਹ ਦਾਰੂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅੱਲਾਹ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਰਾਮ ਹੈ, ਰਹੀਮ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਾਮ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ -

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਤੇ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਹਉਮੈ ਦੀ ਹੈ, ਖੁਦੀ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੀਨ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ, ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਓ, ਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਿਰ ਜਾਵੇ -

**ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਰੀਤਿ ਚਲੀ ਆਈ।
ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।**

ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਤੁਸੀਂ। ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਸੀਸ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਲੋਕਿਨ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ ਝੂਠਾ ਨੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਢਿੱਲੇ ਨਾ ਪਵੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤੋ ਇਹ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਖੜੱਪੇ ਨਾਗ ਬਣ ਜਾਣਗੇ, ਅੱਜ ਚੰਗਿਆੜੀ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਦੱਬ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਾਂਬੜ ਮੱਚ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਾਬੂ ਆਉਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਜਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਉਠਿਆ ਵਿੱਚੋਂ, ਨਵਾਬ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਸਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ। ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਆਇਤ ਦਿਖਾਓ, ਜਿਥੇ ਬਗੈਰ ਕਸੂਰ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਇਹ ਸਭਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ,

ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਦਲਾ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਾਇਰ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਓ? ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਏਗਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੋਹੇ ਹੱਥ ਕਰਾਂਗੇ। ਯਾਦ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਸਾਡਾ ਭਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ? ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਬੱਚੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੁਸੀਂ। ਮੈਂ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ protest ਕੀਤਾ ਉਠ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੁਨਿਆਦਾਂ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਬੁਨਿਆਦ ਛਾਤੀ ਤੱਕ ਗਈ ਫਟ ਗਈ, ਕੰਬਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ, ਜਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹਵਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਲਾਦ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਜਲਾਦ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਸੀ ਉਥੇ ਸਰਕਾਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਛਾਤੀਆਂ ਤੇ ਗੋਡੇ ਧਰ ਲਏ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਜਿਹਵਾ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਐਸਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਐਸਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵੀ protest ਕਰਿਆ ਭੁਚਾਲ ਆ ਗਿਆ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲ ਪਈ, ਹਾਹਾਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸਾਰੇ। ਬਈ ਅੱਜ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ, ਮੁਗਲੀਆ ਸਲਤਨਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉੱਖੜ ਰਹੀ ਹੈ, ਐਡਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਇੱਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

ਇੱਥੇ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸਾਂ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਕੋਲ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰਾ ਭੇਜ ਦੇ, ਮੈਂ ਚੱਟ ਲਵਾਂ ਤੇ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਖੁਦਖਸ਼ੀ।

ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਦਖਸ਼ੀ।

ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬੱਚਾ ਛੁਟ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਫਰਕਸ਼ਿਅਰ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਦਾੜੀ ਫੜ ਲੈ ਇਹਦੀ ਜਾ ਕੇ ਕਾਬਨ ਦੀ। ਉਹ ਕਾਬਨ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਦਾੜੀ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਨਾਲ ਲਟਕ ਗਿਆ। ਨਾਭੇ ਦਾ ਸੀ ਇੱਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਜਵਾਨ, ਆਫੀਸਰ ਸੀਗਾ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਉਹਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਵੇ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੇ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੱਸੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਾਂ ਐਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਮੱਥਾ ਮਾਰਦੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਬੁਰਜ ਤੋਂ। ਉਹ ਵੀ ਖੁਦਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਅਸਲੀ ਜੋ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਯੋਗੀ ਸੀ, 28 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠ

ਕੇ, ਜਦੋਂ ਭੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧੀ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਹੇ ਜਾਂ ਛੱਡ ਜਾਵੇ।

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਏਗਾ ਸਰੀਰ 'ਚ।

ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ Mr. you are to late I am living this body. ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ ਹੈ ਮੇਰੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਚੇਲਿਆ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਈਸਾਈ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਡੀ.ਸੀ. ਆ ਗਿਆ, ਐਸ.ਪੀ. ਆ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਆ ਗਈ। ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਕਿਹਨੂੰ ਦੇਈਏ ਇਹਦੀ ਲਾਸ਼। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਮਿਸਟਰ ਸਵਾਮੀ! ਤੂੰ ਦੱਸ ਇਹ ਕੌਣ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਦਸ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਸੰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਉਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਪੰਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, get out ਈਸਾਈ, get out ਹਿੰਦੂ, get out ਮੁਸਲਮਾਨ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਿਸਟਰ ਸੁਆਮੀ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੋਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਦਰਿਆ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਗਿੱਟੇ-ਗਿੱਟੇ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਸਵਾਮੀ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਰੌਲਾ ਪਏਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਐਤਕੀ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ ਉਥੇ।

ਇਹ ਆਮ ਸਾਧੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਔਖ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਆਵੈ ਜਾਏ ਨਿਸੰਗ
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ-ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।**

ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦਸ ਚੁੱਕਿਆ,

ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਸਮੇਤ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁੱਬਕੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਾਂਤ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੇਠਾਂ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦ ਨਾਲ, ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਾਂਹੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਧਰੋਂ ਇਹਨੇ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਏਧਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਾਂਹੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ। ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੱਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਿਹਨੇ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਕੋਈਓ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰੇ, ਚਾਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਰਹੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਏਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਝਾਕੇਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ। ਬਾਕੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰਹੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਕੋਈ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਗਨੀਮ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆ ਜਾਏ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਉਹਨੇ ਰਾਜ ਕਰਿਆ, ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਰਿਆ, ਜਦ ਪੋਤਰਾ ਆਇਆ, ਇੱਕ ਕੱਟੜ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮੋਲਵੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ। ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਿਆ। ਉਦਣ ਹੀ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਗਿਰ ਪਿਆ, ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਫਸ ਗਿਆ, ਮਰ ਗਿਆ ਉਹ ਰਾਜ ਵੀ ਖਤਮ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਖਤਮ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ ਤੁਸੀਂ ਬੈਰਾਗ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਜਸ ਗਾਏਗਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸਦਾ ਜਸ ਗਾਉ ਦੁਨੀਆਂ,
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਗਏ ਪਿਆਰੇ।**

ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਬੈਰਾਗ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਛਪੀ ਹੈ ਜਾਗਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ, ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਪੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਕਰਨੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਆਪਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੇ ਭਾਈ।

ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 44)

ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ - 'ਆਦਿ ਸਚੁ', ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ - 'ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ', ਅੱਜ ਹੁਣ - 'ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ', ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ।' ਉਸ ਸੱਚ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆ; ਉਹਦੇ ਬਗੈਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੂੜੇ ਹੈ -

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਿਨਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਤਾ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਜਨੁ ਸਚਿ ਸਮਾਤਾ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਜਿਹਨੇ ਇਹਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੱਚ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਬੁਧੂਸ਼ਾਰ! ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਇਹ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ।

"ਮਹਾਰਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਜਣਾ ਦਿਉ।"

"ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹੇ, ਉਥੇ ਝੂਠ ਨਾ ਆਵੇ ਕਦੇ ਵੀ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ-

ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸਚਾਈ ਹੋਵੇ - ਅਡੰਬਰ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ; ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ - ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆ ਗਿਆ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ; ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਊ? ਫੇਰ ਕੂੜ ਨੱਠ ਜਾਣੈ, ਕੂੜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਮਿਲਦੀ। ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ, ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕਿੰਨਾਂ ਹੋਵੇ? ਜਿਵੇਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ; ਜਿਹਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਐਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਲੈ ਦੇਵੇ ਆ ਕੇ, ਉਹਦਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਨਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ; ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਹਿਰਦਾ ਸੱਚਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ; ਫੇਰ ਝੂਠ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੋਏ ਅੱਛੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਾਣਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ? ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਦੇਵੇ ਕੋਈ; ਜਿਵੇਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਨੌਕਰ, ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਜਾ-ਬਦਰਜਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।"

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ (ਉਦਾਹਰਣ ਰੂਪ ਵਿਚ) ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ) ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਂ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਝਰਨਾਟਾਂ ਚੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਸੀ - ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਕੋਈ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਦੇਵੇ; ਨਾਂ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਨ ਪਰ ਹਸਤੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਸਾਰ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਮਨ ਖਿੜ ਜਾਵੇ - ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਵੇ; ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਹਿੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੂੰ? ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੇ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਸ ਹਸਤੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜਦ ਵੀ ਉਹਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਂ ਲੈ ਲਿਆ - ਚਾਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਨ ਖਿੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥' ਫੇਰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੁਗਤੀ ਕੀ ਹੈ - ਨਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਇਹ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ -

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ॥

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੇ, ਚੁਗਲੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੇ; ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੁਗਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਜੁਗਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜੁਗਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਸੰਤ ਜੁਗਤਿ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਉਂ ਕਰ ਲੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਾ - 'ਕਾਇਆ', ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਨਾ ਵੜਨ ਦੇਵੇ, ਲੋਭ ਨੂੰ ਨਾ ਵੜਨ ਦੇਵੇ, ਮੋਹ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰ, ਕਾਮ ਨੂੰ, ਈਰਖਾ ਨੂੰ, ਨਿੰਦਿਆ ਨੂੰ, ਚੁਗਲੀ ਨੂੰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਗੰਧ, ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ - ਰਾਜ ਮਾਲ ਰੂਪ ਜਾਤ ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵੜਨ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਸਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਦੀਣ ਨਹੀਂ ਗਿਰਨ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੰਮ ਪਊ, ਜੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ - 'ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ॥' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੀਜ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਬੀਜ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਬੀਜ ਦੇ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਬੀਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ; ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣ ਲੈ।

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੇ, ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ -

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਕੇਵਲ ਏਕ ਮੁਰਾਰੀ॥

ਅੰਗ - ੪੮੫

ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜਹਿ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਕਿਉਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਤੇ ਉਹ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਦੋਇ ਇਕੋ ਰੂਪ, ਓਤ-ਪੋਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਓ, ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਤੂੰ ਵੀ ਓਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈਂ, ਜਿਹੜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ; ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਐਨਾ ਕੁ ਹੈ -

ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਹਮ ਉਰੇ ਹੋਛੇ ਤੂ ਗਉਰਾ ਹਮ ਹਉਰੇ॥ ਅੰਗ - ੫੯੭

ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਉਰੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹਾਂ ਇਕੋ ਹੀ; ਅਸੀਂ ਕਤਰੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਇਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੇ।

ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - ਸਾਡਾ ਮਨ, ਨਠਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ; ਇਹਦੇ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਕੋੜਾਂ ਜਨਮ ਬੀਤ ਗਏ, ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ ਸਾਨੂੰ - ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਨੂੰ; ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ ਲਉ। ਬਾਹਰਲੇ ਰਹਿਮ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਸੰਵਾਰਨਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕਰੋ - '.....ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ' -

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਏਥੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸੱਚ, ਤਾਂ ਠਹਿਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ, ਜਿਥੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖੋਗੇ; ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਉਤਰੋ, 'ਮੈਂ ਮੇਰੀ' ਵਿਚ ਨਾ ਆਉ। ਫੇਰ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥' ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ, ਏਥੇ ਬੈਠ ਜਾ ਤੇ ਏਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈ, ਇਥੇ ਟਿਕ ਹੁਣ। ਜੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਇੱਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਇਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਟਿਕੋ। ਓਥੇ ਜਦ ਟਿਕੋਗੇ, ਮਨ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ; ਮਨ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਮਨ ਦਾ ਜਦੋਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ - ਨਾ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਨਾ ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਨਾ ਲੋਕ ਲਾਜ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਨਾ ਅਨਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ - ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਫੁਰੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਉਤਰੋ, ਜੀਵ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ; ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਖੋ, ਉਨਮਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰੋ, ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ।

ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੁ ਪਾਪ ਕਵੈ ਧੋਇ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ - ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੂਰੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸਹੇੜੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਾਪ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਨੇ; ਸਭ ਬੰਧਨ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ, ਇਹ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਧੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਧੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੁ ਪਾਪ ਕਵੈ ਧੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ॥' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਉ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟਦਾ ਹੈ,

ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈ ਮਨਾ - ੨, ੨.

"ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਮੇਲ ਜੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਏਨੇ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਸੁਣੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ

ਜਿਹੜੀ 'ਅਹੰ ਬੁੱਧੀ' ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਹਿ ਗਈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ -

**ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਨ ਪੂਰੀ ਬਿਧਾਈ॥
ਸਾਧ ਪੂਰਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਮੰਜਾਈ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੦

ਮਾਂਜੀ ਗਈ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਨੁਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਮਰ ਗਿਆ - 'ਹਉਂ ਮੂਆ'।" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, "ਫੇਰ 'ਖੁਦਾ ਹੂਆ', ਜੇ 'ਹਉਂ ਮੂਆ'; ਹਉਂ ਦਾ ਹੀ ਝਗੜਾ ਹੈ ਸਾਰਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਹਉਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?" ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ - ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੱਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੇਤਰ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਛੋੜ ਕੱਟ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕੋ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਦੂਸਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ - ੨, ੨.
ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ, ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ।
ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥
ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

"ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

**ਆਪਨ ਤਨੁ ਨਹੀ ਜਾ ਕੇ ਗਰਬਾ ॥
ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਨਹੀ ਆਪਨ ਦਰਬਾ ॥ ੧ ॥
ਆਪਨ ਨਹੀ ਕਾ ਕਉ ਲਪਟਾਇਓ ॥
ਆਪਨ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਆਪਨ ਨਹੀ ਭਾਈ ॥
ਇਸਟ ਮੀਤ ਆਪ ਬਾਪੁ ਨ ਮਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੮੭

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਮੇਰੀ ਰਹੀ" -

**ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਫੁਨਿ ਨਹੀ ਦਾਮ ॥
ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਆਪਨ ਨਹੀ ਕਾਮ ॥ ੩ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜੇ ਗੁਰਿ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਿਸ ਕਾ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੭**

ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਛੱਡ ਦਿਤਾ; ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਸਾਰ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ।

**ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪**

ਇਉਂ ਪੜ੍ਹੋ - ਅੱਧੋ ਅੱਧ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਨਦਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ - ੪
ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ॥**

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਾਤ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ।

ਪਾਰਸ ਮਾਨੋ ਤਾਬੋ ਛੁਏ ਕਨਕ ਹੋਤ ਨਹੀ ਬਾਰ॥ ਅੰਗ - ੩੪੬

ਜੇ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਤਾਂਬੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਉ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੱਥ ਘੁੱਟਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਨਿਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ; ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ।

ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰਬ ਲਿਖਤ ਲਿਲਾਟ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਾਂ ਭੇਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ - ਮੱਥੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਫੇਰ -

ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਹੁਣ ਇਹ ਦੋਏ ਇਕ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਉਨਮਨ ਬਣ ਗਿਆ; ਜਿਹੜਾ ਉਨਮਨ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਨਮਨ ਬਣ ਗਿਆ; ਦੋਏ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ - 'ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ'। ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਹੁਣ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਭਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਮਤਿ ਸਤਿ ਕਰੀ ਭ੍ਰਮ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਬਿਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਭਰਮ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿਤੇ, ਵਿਕਾਰ ਕੱਟ ਦਿਤੇ -

ਸੋਈ ਬਸਿ ਰਸਿ ਮਨ ਮਿਲੇ ਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਏਕ ਬਿਚਾਰ ॥ ੭ ॥

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਿਗੁਹ ਕੀਏ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਭ੍ਰਮ ਫਾਸ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਉਪਜੈ ਤਾ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਆਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ; ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਸਾਰਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ -

ਆਖਣੁ ਵੇਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਚਲਣੁ ਜੀਵਣੁ ਮਰਣੁ ਧਾਤੁ॥

ਹੁਕਮੁ ਸਾਜਿ ਹੁਕਮੈ ਵਿਚਿ ਰਖੈ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਆਪਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੩

ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਦਾ ਹੈ -

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਹੋਗੁ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨਹਾਰਾ ॥

ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥

ਹੁਕਮੇ ਧਾਰਿ ਅਧਰ ਰਹਾਵੈ ॥

ਹੁਕਮੇ ਉਪਜੈ ਹੁਕਮਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਹੁਕਮੇ ਉਚ ਨੀਚ ਬਿਉਹਾਰ ॥

ਹੁਕਮੇ ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਪਰਕਾਰ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਅਪਨੀ ਵਡਿਆਈ ॥

ਨਾਨਕ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ, ਸਾਡੇ ਛੋੜ ਕੱਟ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਾਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੀਵਨ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ - ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਭ ਥਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਤੂੰ ਸਾਜ-ਸਮਾਜ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ, ਫੌਜਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ, ਸ਼ਸਤਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ, ਕਿਲੇ ਰਚੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ; ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਵਿਚੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਵਿਚੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਵਿਚੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਲਗਨ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੫੫●

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ - ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ? ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸੋ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਇਕ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਕਰਿਆ ਕੀ? ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਬੇਈਮਾਨੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਰੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਸਾਰਾ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ-

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ - ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਕਹਿਨਾਂ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,

ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੇਵਤ ਅਚੇਤ ਹੇ॥

ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੇ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਫੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੇ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,

ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੇ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਨੌਂ ਕਬਿੱਤ ਹੋਰ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ; ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਕਹੂੰ ਬਰ ਦੇਤ ਕਹੂੰ ਫਲ ਸੇ ਛਿਨਾਇ ਲੇਤ,

ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਰਬ ਠਉਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤ ਹੈ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਜੋ ਵੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਭ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ - ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੀ, ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ। ਸਰੀਰ ਉਹੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਉਹੀ ਨੇ, ਕੰਨ ਉਹੀ ਨੇ, ਨੱਕ ਉਹੀ ਹੈ, ਚਮੜੀ ਉਹੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੇ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ - ਧਾਰਨਾ - **ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ - ੨**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨ ਪਦਵੀ ਤੇ, ਜਿਥੇ ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਹਨੂੰ follow ਕਰੋ (ਅਪਣਾਉ), ਵਿਚਾਰੋ; ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੁਟਣਾ। ਬੜੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 ਤੇ)

ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 26)

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਨਿਰਆਹਾਰ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠਾ, ਕਾਲਜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਿਜੂ ਨਾਮ ਦਾ ਮਸ਼ਕਰਾ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਓਂ ਮੈਂ ਬੋਧੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਸਮਾਧੀ-ਸਮਾਧੀ-ਸਮਾਧੀ ਲੇਕਿਨ ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਆ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਨੋ ਮਨੋ ਉਹਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੱਸੋ, ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੰਚਲ ਨਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਰਸ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਨੇ ਕਿ ਹੋਰ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਛ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਨਾ ਓਲਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਓਲਾਦ ਹੋਏਗੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਤੇਰੇ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਪੈੜ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਇਹ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।**

**ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੀ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੀ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥**

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ, ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋਤਸ਼, ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਮੋਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਵੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਤੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕੋਈ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਸੰਤ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੋ

ਜਿਹੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਰਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਬਲ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦਾ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਲਿੱਦਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹਦਾ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨੇਗਾ। ਸੋ ਤੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ। ਸਮਾਗਮ ਕਰ, ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਸੋ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਸਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਓਸਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਓਲਾਦ ਬਖਸ਼ੋ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣੇ। ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਕੋਈ ਆ ਜਾਏਗਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ, ਪੂਰੇ ਬੀਤਰਾਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਰਤਨ ਆਪ ਮਾਂਜਿਆ ਕਰੇ। ਆਪ ਪੱਖੋ ਝੱਲਿਆ ਕਰੇ, ਆਪ ਚਰਨ ਧੋਇਆ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਅਸਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗਰੀਬ ਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੈਂਕੜ ਦਿਖਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਧਨ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ -

ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋ ਰੰਕ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਧੂ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚੰਦਾ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਔਹ ਚੀਜ਼ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਹ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਰਖ ਹੈ ਬੰਦਾ ਉਹ। ਸਾਧੂ ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਕਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ। ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਤੈਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿ।

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ, ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ, ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਭੇਜੀ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਰਤੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਾ, ਕਿਸੇ ਮੂਹਰੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ। ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤੁਝ ਸੇ ਮਾਂਗੈ ਸੇ ਅਹਿਮਕ ਫਕੀਰ।

ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਹਿਮਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਦੇਹ।

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯**

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀਆ, ਨਉ ਨਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਵਾ ਦੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ) ਇੱਥੇ ਹੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਅਸੈਂਬਲੀ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਮਹਾਰਾਜ। ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਮੌਜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਖੜਕਾ ਕਰਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਮੈਂ, ਜਦੋਂ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੱਧੇ ਕੁ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਮੈਂ, ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਲਪਣਾ ਹੋ ਗਈ ਤੈਨੂੰ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ।

ਅੱਠ ਦੱਸ ਮਿੰਟ ਠਹਿਰ ਕੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਿਆ। ਓਧਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨ। ਵਿਚਾਲੇ-ਵਿਚਾਲੇ ਮੈਂ ਅੜਿੱਕੇ ਆਇਆ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਣਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਵੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਜਿਹਦਾ ਕਰਮ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆ ਬਚਨ ਸੁਣ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਵੇ -

.....ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਆਪ ਵੀ ਜਪੇ ਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਨੇ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚੌਦਾਂ ਨੇ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੇ, ਚੌਦਵਾਂ ਇਹ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜੋ। ਮੈਂ ਕਿ ਹੁਕਮ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁਕਮ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਚੌਦਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਵੀ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਆ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਛੋਟਾ। ਇੱਕੋ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬**

ਸੋ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, ਬਰਤਨ ਧੋਇਆ ਕਰੇ, ਪੱਖੇ ਝੱਲਿਆ ਕਰੇ, ਚਰਨ ਧੋਵੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਓ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਹੋਣਗੇ। ਦੋ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ 'ਚ ਲਾਈਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਇੱਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰਹੇਗੀ। ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਈਂ ਤਾਂਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ -

**ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮**

ਜਿਹੜੀ ਕੁੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮਾਂ ਉਹਦੀ। ਜਾਹ, ਤੈਨੂੰ ਇਧਰੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਪਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕੌਣ ਕਰਾਏਗਾ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦੀ ਸੋਝੀ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਹੈ ਉਹ ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਆ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ ਰਾਜਾ ਉਹ ਵੀ ਉਡੀਕਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਹਦੀ। ਨਾ ਹਰਖ ਹੈ, ਨਾ ਸੋਗ ਹੈ, ਨਾ ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਹੈ, ਨਾ ਵਾਧੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

**ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫**
**ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥**

**ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥ ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫**

ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪੰਜ ਫਲ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਪੰਜੋ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਫਲ ਕਿ ਆਤਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਾਧੂ ਭੁੱਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਤਮ ਤੱਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ।

ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਤੀਸਰਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੁੱਛ ਲਵੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਧੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ।

ਚੌਥਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ, ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਿਤਾ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ, ਦ੍ਰੋਖ, ਇਹ ਪੰਜੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਇਹਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਪੰਜ ਫਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਈ ਕਿ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਆ ਗਿਆ।

ਸੋ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਤੋਤਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ, ਬੜਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ। ਉਹਨੇ, ਜਦੋਂ ਆਉਣਾ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਨਾਮ ਦਾ ਕੀ ਮਹਾਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਕੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਮਹਾਤਮ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਸਮਨੁ ਟਰੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਸਾਰਾ ਮਹਾਤਮ ਉਸਨੇ ਸੁਣਾਉਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਿਹਚਾ ਕੁਛ ਹਿੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪਿੰਜਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ?

ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੈ ਜਾ। ਤੇਤੇ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ। ਗੱਲ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਰ ਸੀ। ਗੱਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੱਸ ਦਿਓ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੈ ਜਾ ਬੱਸ। ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀਂ, ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈ, ਸਾਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਪੀ ਕਰ ਲਈ ਉਸਨੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ। ਤੇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਤੇਤਾ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੇਤਾ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ 'ਚ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੇਤੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਤੇਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਡ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਨਿੰਮ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੰਨ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਧੰਨ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਓ, ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਠੀਕ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਜਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ 'ਚੋਂ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਓਹੀ ਆ ਗਏ। ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਮੌਸਮ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਆਹ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਮਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਰ-ਸੇਰ ਪੱਕੇ ਅੰਬ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਬੜੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ। ਕੋਈ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਤਾਂ ਨਿੰਮ ਨੇ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਧੂ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਨਿੰਮਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਅੰਬ? ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਕੋਈ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਾ, ਨਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਉਪਾਉ ਦੱਸੋ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਨਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਹੈ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਆਇਆ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਉੱਚੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਰਮ ਤੱਤ ਹੈ ਉਹਦੀ ਖੋਜ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬਦਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਬਦਾਮ ਰੋਗਨ ਕੱਢਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਪਰਲਾ ਤੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਬਦਾਮ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਭਿਓਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਚਿੱਟਾ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਗੜਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਦਾਮ ਰੋਗਨ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 ਤੇ)

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤਿ ਘਿਨੌਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਐਨਾ ਤਰਸਾਇਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਣੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਵਧਾ ਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੋ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ (inkpot) ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕੱਚੀ ਸਿਆਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਖਰ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਬੇਧਿਆਨੇ ਹੀ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਫਾਲਤੂ ਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਉਸ ਨੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਤੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਹਾਇਸ਼ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਟੀ, ਤੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿਸ ਅਕਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਲਈ ਪਰ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਵਾਲੇ ਆਲਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਕਲੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਉਸਨੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਾਹਬਾ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਮਾਮ ਵਲ ਕੁਝ ਤੋਹਫੇ ਭੇਜੇ ਪਰ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਇਹ ਤੋਹਫੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੇ। ਸਰਮੱਦ ਵਰਗੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਘੋਰਨਾਥ ਵਰਗੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਅਕਬਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ

ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਗਿਰਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੰਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਦਾ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝੰਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਮਹਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਪਰ ਜੋਜ਼ੀਆ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਅਨਾਜਾਂ ਉਪਰ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਬੰਧਸ਼ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਨਿਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਸਟੇਟ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨੌਣੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਅੱਜਕੱਲ ਜਿਸਨੂੰ human rights ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਚਲ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਬਰੀ ਤਬਲੀਗ (ਧਰਮ ਬਦਲੀ) ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਨਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬੇ-ਦਿਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਜਿਹੇ ਵਾਤਵਰਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੱਦੀ ਉਪਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ। ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪੁਆਏ। ਆਪ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ, ਸਸ਼ਤਰ ਤੇ ਭੂਖਣ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਡੂਮ ਨੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਵਸਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਐਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ 44 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਵਿਆਹ

ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਰਹੇ। ਆਪ ਨੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਮਾਦ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਛਕਦੇ। ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਕੁਝ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਦੁਖ-ਭੁੱਖ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਤਹਿ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ
ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ॥
ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਪੰਨਾ - 1414

ਆਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਇੱਛਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਘੁੰਮਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਬੇਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਰਲਦੀ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੀਸ਼ਨ (commission) ਦੇ ਕੇ ਮਸੰਦ (Agent) ਰੱਖ ਲਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੇਟਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਅੱਧਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਗੱਦੀ ਅਲੋਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ॥
ਪੰਨਾ - 1291

ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪਰਖਦੇ ਹਨ -
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ
ਜਗ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ॥
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਇਹ ਸਭ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੇੜਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਪਣੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ।

ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ॥
ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ
ਹਰਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਲਹੀਐ॥ ਪੰਨਾ - 168

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ।

ਇਕ ਅਮੀਰ ਸੰਦਾਗਰ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਿਲਾ ਜੇਹਲਮ (ਗੁਜਰਾਤ) ਟਾਂਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਕੇ ਗਿਆ ਉਸਨੇ ਮਸਕ ਮੰਡੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਹਵਾ ਦਾ ਵੇਗ ਉਲਟਾ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਬਰੇਤੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਉਤੇ ਵੀ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਮਨੌਤ ਮੰਨਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸਨੇ ਖਵਾਜਾ ਖਿਜਰ, ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨਤ ਮੰਨੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਨੇ

ਲਾਓ। ਇਸਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਾਂਗਾ। ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਆਈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵਾ-ਵਰੋਲਾ ਬਣ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉਛਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਧਕੇਲ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵੇਚਦਾ ਰਿਹਾ। 2000 ਮੋਹਰ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 500 ਮੋਹਰ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਉਝ 22 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਵਿਚ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇ ਸ਼ਾਹਦੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚਲੇ ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੁਖਣਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪਤੀਜੇਗਾ।

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਮੀਰ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਆਇਆ ਸੁਣ ਕੇ ਨਕਲੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਉਸਨੂੰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗੇ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸਨੇ ਹਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਰਾਜ ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਸੰਦ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਝੂਠੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸੀਆਂ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਦੋ ਹੀ ਮੋਹਰਾਂ ਆ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਪੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਹ ਅਮੀਰ ਬੰਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਝੂਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨੀਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਇਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਸਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਹੋਰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਤੰਗ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ! ਅਸਾਨੂੰ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖਿਆ ਸੀ ਜੋ 500 ਮੋਹਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਨੇਤਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਤੇ ਜਲ ਬਹਿ ਤੁਰਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਛੁਪੇ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਸੰਗਤਾਂ ਉਪਰ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਲਾਕ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਡੌਂਡੀ ਪਿਟਣੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਉਸਦਾ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਖੋਤੇ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਗਿਆ, ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ, ਖੋਤਾ ਲੈ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ - 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੇ ਰੇ-ਗੁਰੂ ਲਾਧੇ ਰੇ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਉਮੰਡ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਨਕਲੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਲੋਟ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸ਼ੀਹੇ ਮਸੰਦ ਨੇ ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਲੁਟ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। 50 ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕੋਹੜਾ ਕੰਮ ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੋਈ ਕੰਧ ਵਿਚ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਆਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੱਲ ਰਹੇ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਸ ਹੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਧੀਰਮਲ ਦੇ ਮਥੇ ਲੱਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੀੜ ਬਿਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧੀਰਮਲ ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੀੜ ਕੱਢ ਲਈ ਜਿਸਦੇ ਕੇਵਲ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਹੀ ਸਲਾਭਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਖੋਵਾਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

10ਵੇਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ

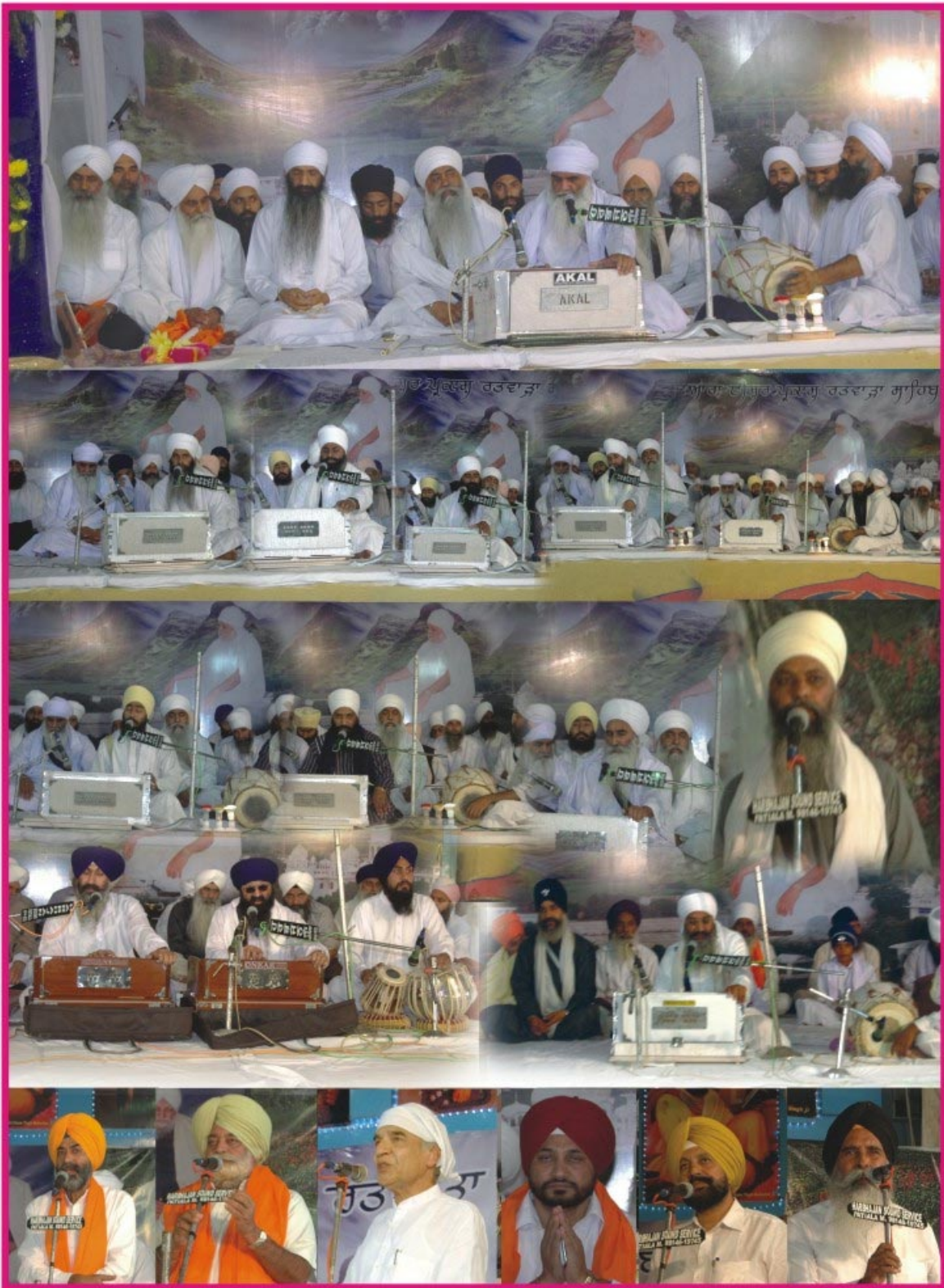
ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ ਦਿੱਸਾ।

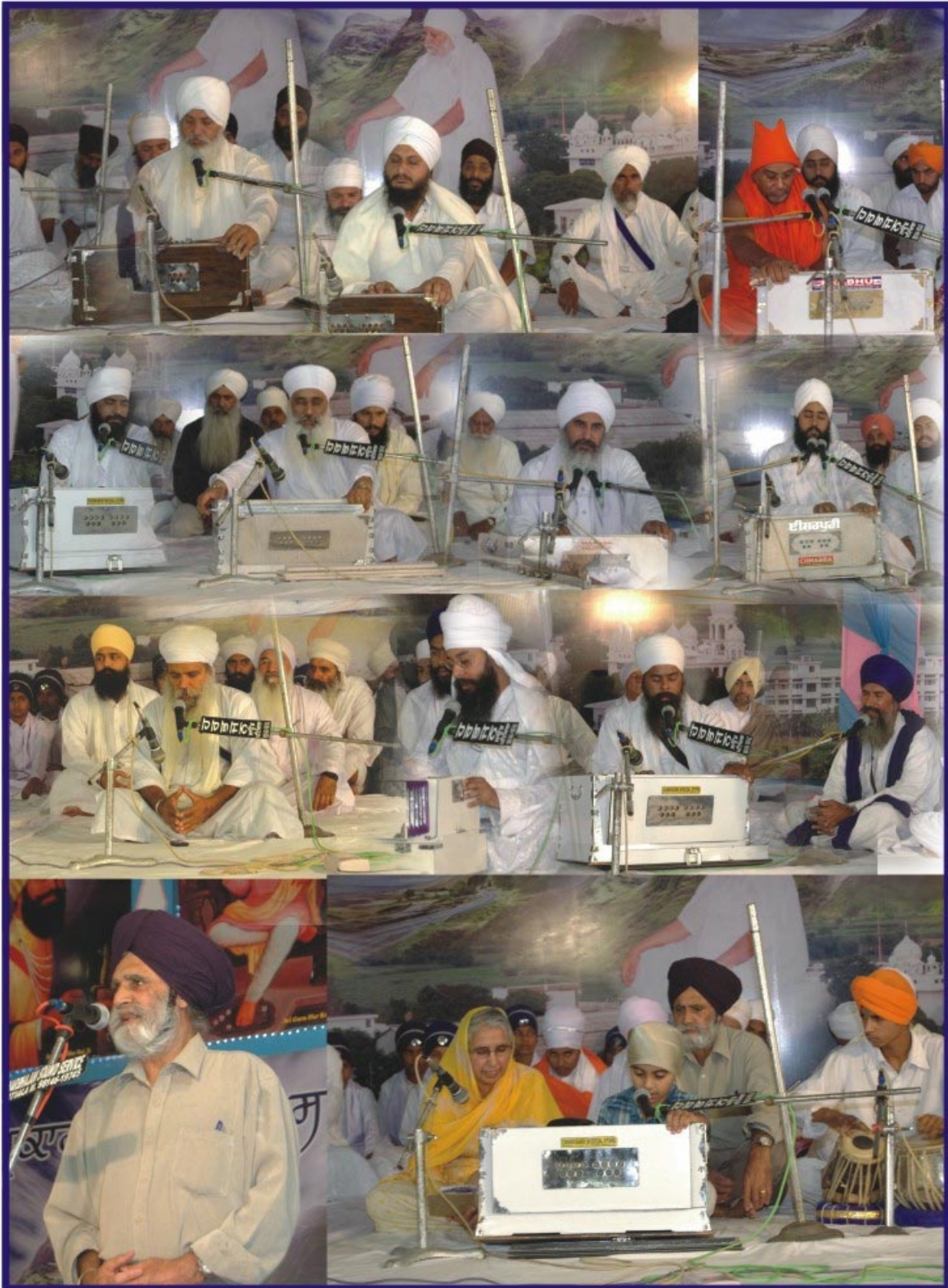
ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ ਦਿੱਤਾ।

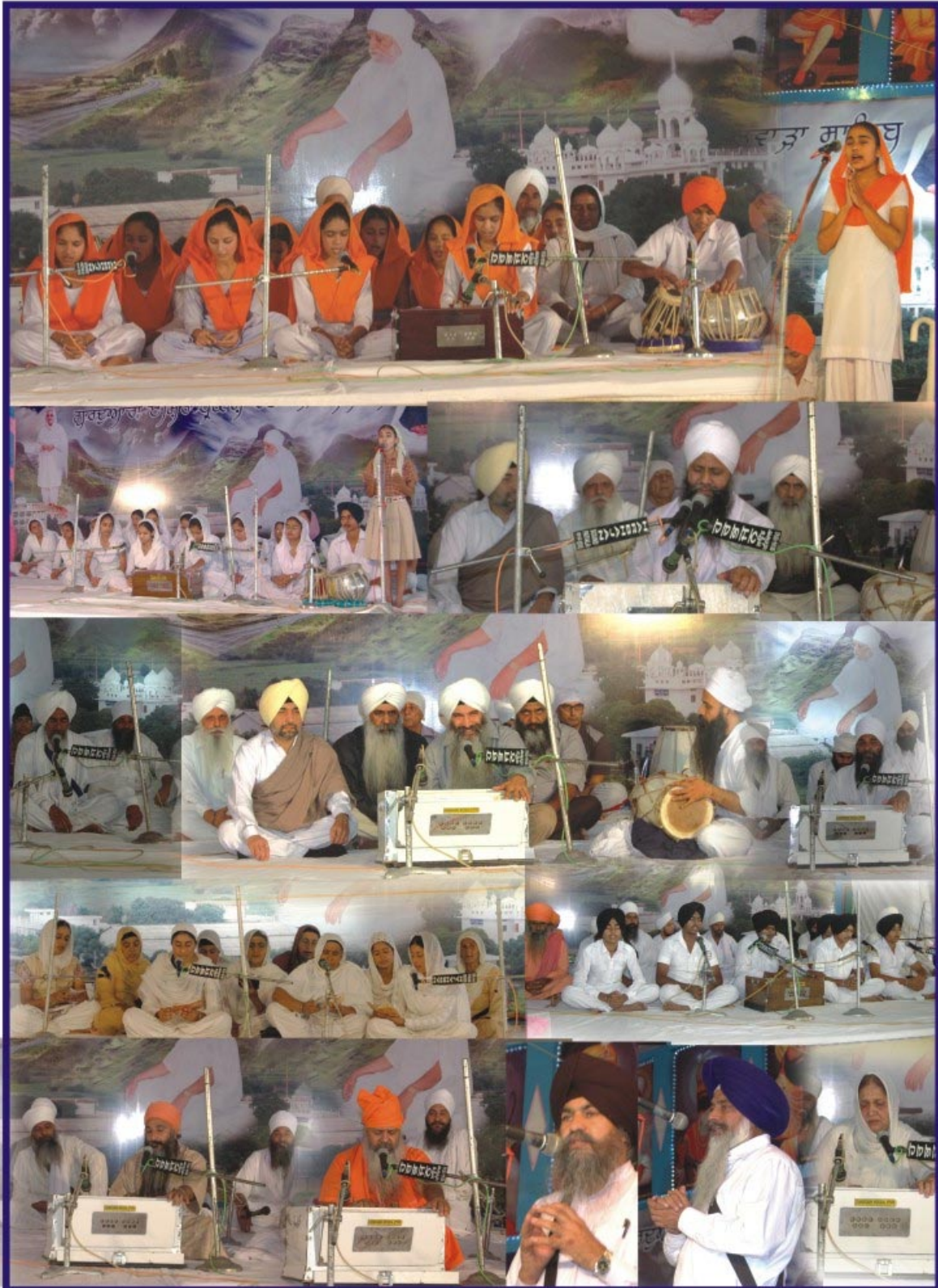
ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਲੰਡਰ, ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ' ਅਤੇ 'ਮਾਰਗ ਚੋਣ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਲੰਗਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

(ਪੰਨਾ 28 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪੈਸਾ ਧਰਮਸਾਲਾ, ਮੰਦਰ, ਪੋਥੀਆਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਛਕਣ ਛਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਇਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਨਾ ਰੱਖੋ; ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਲਗਾਵੇ, ਜਾਂ ਖੂਹ, ਸਰੋਵਰ, ਬਾਉਲੀ ਬਣਾਵੇ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਪ ਲਗਾਵਹੁ, ਸਦਨ ਬਨਾਵਹੁ।
ਖਰਚਹੁ ਪੁਰ ਕੇ ਹੇਤ ਬਸਾਵਹੁ।

ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਬੈਰਾਗਮਈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਾਲ ਬੱਚੇ, ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ, ਪੈਸਾ-ਟਕਾ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਿੰਤਾ ਖਹਿੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ਕਰਦੀ।

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥ ਪੰਨਾ - 213

ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕਉ ਰਾਜੈ॥
ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੈ॥ ਪੰਨਾ - 279

ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ, ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣਦੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਾਂਤਿ ਹੈ
ਮਨਿ ਤਨਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ॥
ਨਾਮੋ ਚਿਤਵੈ ਨਾਮੁ ਪੜੈ
ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ
ਚਿੰਤਾ ਗਈ ਬਿਲਾਇ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਨਾਮੁ ਉਪਜੈ
ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਸਭ ਜਾਇ॥

ਪੰਨਾ-653

ਹਸਤੀ ਸਿਰਿ ਜਿਉ ਅੰਕਸੁ ਹੈ
ਅਹਰਣਿ ਜਿਉ ਸਿਰੁ ਦੇਇ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿ ਕੈ ਊਭੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ॥
ਇਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰੀਐ
ਸਭੁ ਰਾਜੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਲੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੀਐ
ਜਾ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥ ਪੰਨਾ - 648

ਜੋ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਮਾਇਦਾ॥ ਪੰਨਾ - 1036

ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਦੇਹ ਮਮਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ॥
ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇ॥ ਪੰਨਾ-362

ਗੁਰਮੁਖ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਤਿਆਗੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੂਝ ਹਰ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਵਿਚੇ ਗਿਰਹ ਉਦਾਸ
ਅਲਿਪਤ ਲਿਵ ਲਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 1249

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ
ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨੁ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਵਰਿ
ਅੰਤਰਿ ਸਹਜ ਧਿਆਨੁ॥
ਓਇ ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਬਿਬੇਕ ਰਹਰਿ
ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਕ ਸਮਾਨਿ॥
ਤਿਨਾ ਨਦਰੀ ਇਕੋ ਆਇਆ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਉਸਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇਖ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੀਲਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹਉਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਵਰਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬਿਖ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਜੋਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬ ਤੇ ਰਾਜੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਲੰਮੇ ਦੌਰੇ ਤੇ ਚੱਲੇ। ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਲੰਘ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਪਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਬਣਾ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕ ਰਾਜੇ ਦੀ

ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਦਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ, ਬਿਦਰ ਦਾ ਸਾਗ ਖਾਧਾ, ਧੰਨੇ ਦੇ ਵੱਗ ਚਾਰੇ, ਕਰਮੇ ਬਾਈ ਦੀ ਖਿੱਚੜੀ ਖਾਧੀ ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੋ; ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ੋ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਘਨੌਲੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੰਦਪੁਰ, ਕਨੌੜ, ਦਾਦੂ ਮਾਰੇ, ਉਗਾਣਾ, ਨੌ ਲੱਖਾਂ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਵਾਬ ਸੈਫਖਾਨ ਕੋਲ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦਾ ਸਾਢੂ ਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੈਫਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਵਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਫਖਾਨ! ਤੂੰ ਘਰ ਕਿਲੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੈਫਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਇਕ ਭੇਡ ਨੇ ਲੇਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਆ ਗਏ ਪਰ ਭੇਡ ਨੇ ਮਾਰ ਨਾ ਖਾਧੀ। ਦੋਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਜਿੱਤ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਰਗਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੰਢੂ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਮੂਰੂ ਦੇ ਘਰ ਉਤਰੇ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੌਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਸਾਮ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਆਏ ਉਹ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਢਾਕੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪੁਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਸਾਮ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਅਹੋਮੀਆ ਨਾਲ ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਧਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਜਾਦੂ ਇਹ ਲੋਕ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਦੇ ਜਾਦੂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਆਪ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਾਦੂ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ -

*ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥
ਪੰਨਾ - 81*

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਬਦਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੋ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਜਾਈਏ ਜੋ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੇ? ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜਟਾ-ਜੂਟ ਸਾਧੂ ਉਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ! ਅੱਜ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਵ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਮਿਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵੱਡਾ 500 ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ deputation ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੋ ਮਟਨ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ

ਰਾਮ ਉਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਦਾ ਪੜਪੋਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਦਿਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ 1704 ਨੂੰ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਬ੍ਰਿਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖੇੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣਗੇ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੀਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

*ਗਜ ਸਮ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਚਵੱਗਤਾ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੁਰਕੋ ਪਿਖਿਮਤਾ।
ਤੌਰਤਿ ਮੂਲ ਉਖਾਰਯੋ ਜੋਵਭਿ।
ਬਲੀ ਕੇਹਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹੋਵਤਿ।*

*ਜਗ ਤੇ ਬਿਨਸਨ ਲਗਹਿ ਧਰਮ ਜਬ।
ਪ੍ਰਭ ਅਵਿਤਾਰ ਸੁਧਾਰਿ ਤੁਰਤੁ ਤਬ।*

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

*ਤੁਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ,
ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰੀ ਯਤੈਵਰੈਂ
ਹਿਤ ਧਰਮ ਧੁਰਾਵਨ, ਤੁਮਾਰਾ ਆਵਨ,
ਹੈਯੋ ਪਾਵਨ ਧਰਾਪਰੈ।
ਇਤਿਯਾਦਕ ਬਾਨੀ, ਹਿੰਦੁਨਿ ਭਾਨੀ,
ਦੀਨ ਕਿਤਾਨੀ, ਹੋਇਜਬੈ।
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁਨਿ ਚਾਦਰ,
ਰੱਖਕ ਸਾਦਰ, ਸੁਨਯੋਸਬੈ।*

ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋ, ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੋ। ਸਾਡੇ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਮਲਾਹ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਾਓ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਆਸਰਾ ਹੈ -

*ਏਕ ਆਸਰਾ ਆਪ ਗੁਸਾਈਂ।
ਗਹਹੁ ਬਾਹੁ ਡੂਬਤਿ ਸਭਿ ਜਾਈਂ।
ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਤਰਨੀ ਬਰ ਧਰੋ।
ਕਰਨ ਧਾਰਿ ਬਨਿ ਪਾਰਹਿ ਕਰੋ।
.....
ਰਾਖਹੁ ਅਬ ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ ਟੇਕ।
ਨਾਹਿਤ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੇ ਨ ਏਕ।*

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੰਝੂ ਤੇ ਤਿਲਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਉਠਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਦੁਖੀਏ ਬਿਪੁ ਜੁ ਚਲਕੇ, ਆਏ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ।

ਬਾਂਹਿ ਅਸਾਡੀ ਪਕਰੀਏ,
ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚੰਦ॥

ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕਲਜੁਗ
ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੋ-

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਹਿਯੋ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ।
ਦਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮਟਨ ਗ੍ਰਾਮ।
ਹਮਰੋ ਬਲ ਅਬ ਰਹਯੋ ਨ ਕਾਈ।

ਹੇ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਈ।
ਗਜ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟਨ ਹਾਰੇ।
ਤੁਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਤਾਰੇ।
ਜਿਮ ਦਰੋਪਤੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ।
ਦਿਯੋ ਸਵਾਰ ਸੁਦਾਮੈ ਕਾਜ।
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਬਾਰੈ।
ਥਾਕ ਪਰੈ ਹਉ ਤਉ ਦਰਬਾਰੈ।
ਸੇਵਾ ਹਰੀ ਇਸ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
ਤੁਮ ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ।

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲਣ ਗਏ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਬਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਐਨਾ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰ! ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਜਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਵੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਫੌਟਿਆਂ

ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਤਾ। ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਸੀਸ ਉਪਰ ਆਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਨ ਦੇ ਦੋ ਟੁੱਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਰਧੋ ਅਰਧ ਚਿਰਾਇ ਸੁ ਡਾਰਾ।
ਪਰਯੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਚੈ ਦੋ ਫਾਰਾ।
ਦੌਨਹੁ ਤਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪਛੈ।
ਹੋਰਤ ਸਭ ਕੇ ਅਚਰਜ ਬਛੈ॥ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਕਸੀਸ ਵੱਟੀ, ਨਾ ਹੀ ਹਾਏ ਕਹੀ, ਸਗਮਾਂ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੋ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਰੂ ਵਿਚ ਵਲੇਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਲਿਆ ਕੇ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਤੀਨ ਬਾਤ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਲੀਜੈ।
ਲਖਹੁ ਭਲੀ ਸੋ ਧਾਰਨਿ ਕੀਜੈ।
ਸਰ੍ਹਾ ਚਲਹੁ ਕਲਮੇ ਕਹੁ ਪਦਿ ਮੁਖ।
ਦੇਹ ਸਾਹੁ ਭੋਗਹੁ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮੁਖ।
ਜੇ ਹਠ ਕਰਹੁ ਨ ਮਾਨਹੁ ਏਹੋ।
ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਹੁਇ ਦੇਹੋ।
ਜਿਮ ਹਜ਼ਰਤ ਤੁਮ ਤੇ ਕਰਵਾਵੈ।
ਤਿਮ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਦੇਖਿ ਹਰਖਾਵੈ।
ਰਾਮ ਰਾਇ ਜਿਮ ਤੁਮਰੋ ਪੋਤਾ।
ਸਦਾ ਸਾਹੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਤਾ।
ਜਏ ਇਹ ਦੌਨਹੁ ਨਾਹਿਨ ਮਾਨਹੁ।
ਆਪਨੇ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਹੁ ਹਾਨਹੁ।
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨ ਕੀ ਬਾਤ।
ਸੋ ਹਮ ਸਹੈ ਆਪਨੇ ਗਾਤ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਾਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕਠੇ ਸਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਫਤਵਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ, ਜਲਾਦ ਜਲਾਲੁਦੀਨ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚੀ, ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਐਸਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲੀ, ਗਰਦ ਗਵਾਰ ਉਠਿਆ, ਤੁਫਾਨ ਆਇਆ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗੜਗੜਾਹਟ ਦੀ

ਆਵਾਜ਼ ਹੋਈ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਐਸੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਉਠੀ ਕਿ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਛਾ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਨੇ ਸੀਸ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਭਾਈ ਨਿਗਾਹੀਏ, ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸੇ ਗਰਦ ਗਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਧੜ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਦੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ,
ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ,
ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ,
ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ।
ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ,
ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ। ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ
ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ
ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥ ਪੰਨਾ - 1427

ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਸਿਥਿਆ ਜਾਨਉ॥
ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮੁ ਬਸਤੁ ਹੈ
ਸਾਚੋ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ॥ ਪੰਨਾ - 1186

ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਮਰ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਕੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਨਾ ਕੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਕਦੀ ਹੈ; ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ
ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ
ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਸੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ
ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ
ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ
ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ॥ ਪੰਨਾ - 633

ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਇਕ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਅਹੂਤੀ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੁਧਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਲਤਨਤ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾ ਕੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਿਆਂ, ਸਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਰੰਬੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾਉਣੀਆਂ, ਜਿਉਂਦੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲਾ ਦੇਣਾ, ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਾ ਕੇ ਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਂਪ ਨਾ ਖਾਧੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਇਸ ਸਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਦਿਤੀ, ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਹਿਲ ਲਈ ਪੱਕੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਉਪਰ ਕਾਇਮ ਰਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਬੁਨਿਆਦ ਉਪਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(-----)

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ
ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਨਾਕੁਰ ਤੁਮੁ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ ॥
ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ
ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਬੋਲਤ ਮੇਰੀ ਬਿਰਥਾ ਜਾਨੀ ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥
ਦੁਖ ਨਾਠੇ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਮਾਏ
ਅਨਦ ਅਨਦ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਕਢਿ ਲੀਨੇ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਕੂਪ ਤੇ ਮਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ਬਿਛੁਰਤ ਆਨਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਬਹੁਤ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਾ ਲਏ ਅਤੇ ਪੰਡਾਲ ਭਿੱਜਣ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹਫਤੇ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ, ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਮ-ਸ-ਕਮ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲ ਨੇ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੋਂ ਸੂਖਸ਼ਮ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜੋ earth planet ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਗਵਾਂਢੀ ਜੋ ਹੈ ਸਾਡਾ ਉਹ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ। ਦੋ ਲੱਖ ਮੀਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਠੋਸ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨੌਂ ਕਰੋੜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੌਦਾਂ ਕਰੋੜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਇਹ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਪਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਸਾਡਾ

ਗਵਾਂਢੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥੂਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਗਵਾਂਢੀ ਹੈ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਉਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ powerful ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਾਇੰਸ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਹ ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਉਹਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ ਚਾਹੇ। ਉਸ ਮੰਡਲ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਆਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸਦਾ ਭੈ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਡਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਜੀਵ ਉਹਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤੇ ਲੇਖੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨੇ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਰਗੁਪਤ (secret photographer) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਵੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਬਹੁਤੇ ਹੋਣ, ਨੇਕ ਕੰਮ ਬਹੁਤੇ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਅਵਗੁਣ ਹੋਣ ਫੇਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਬਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੋਧ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਕੈਟਾਗਿਰੀ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ, ਜਿਹੜੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਨਿਗੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਪੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ। ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾਉਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਐਸੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜੋ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੀ ਫੇਰ ਇੱਥੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੩੮

ਦੂਸਰੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੂਸਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ channel ਹੈ ਜਾਣ ਦੀ, ਉਹ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਮਨਮੁਖ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

**ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੩੮**

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਥੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿਰਦਾਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੱਸ, ਉਥੇ ਕੀ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੁਛ ਦਿਨ ਆਪ ਉਥੇ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹਦੇ ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਜਾਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਨੇੜੇ ਤੇ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਠਿਆ ਤੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਬਚਨ ਚਲਦੇ ਸਨ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜੀ,
ਜਿਤ ਦਰਗਹ ਗਿਆ ਹਾਰੀਐ।**

**ਪੜਿਆ ਹੋਵੈ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਤਾ ਓਮੀ ਸਾਧੁ ਨ ਮਾਰੀਐ ॥
ਜੇਹਾ ਘਾਲੇ ਘਾਲਣਾ ਤੇਵੇਹੇ ਨਾਉ ਪਚਾਰੀਐ ॥
ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ ॥
ਪੜਿਆ ਅਤੈ ਓਮੀਆ ਵੀਚਾਰੁ ਅਗੈ ਵੀਚਾਰੀਐ ॥
ਮੁਹਿ ਚਲੈ ਸੁ ਅਗੈ ਮਾਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੦**

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਟਿਕਾਉ ਦਾ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਗੇ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ। ਅਜੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੀ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ-

**ਧਾਰਨਾ - ਆਪੇ ਹੀ ਪਾਵੇਂਗਾ, ਚੰਗਾ ਤੇ ਮੰਦਾ ਕਰਿਆ।
ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਛਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ॥
ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥
ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥
ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥
ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੧**

ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰੇ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ। ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਪਈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਪੈਸਾ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਧੋਖੇ ਦੇ ਰਿਹਾ

ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਰ ਹੀ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ, ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ, ਸੋਹਣੇ ਘਰ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆਂ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਕਿਸੇ ਵੇਦ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਕਿਸੇ ਸਤਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਭੀੜੇ ਰਾਹ ਨੇ। ਫੇਰ ਨੰਗੇਜ਼ ਜਾਏਗਾ ਨਾਲ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਨਾਲ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਲਕੋ ਲਏਂਗਾ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ। ਐਸਾ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭੇਖ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੂਰਾ ਧਾਰਿਆ ਹੋਵੇ, 50% ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। 50% ਉਹ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਛੁਪ ਕੇ ਕਰ ਲਏ, ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭੇਖ ਦਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਜਾਏਂਗਾ ਤੇਰੇ ਉਪਰਲੀਆਂ ਬਨਾਵਟਾਂ, ਤੇਰੇ ਉਪਰਲੇ ਭੇਖ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ -

**ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੧**

ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਠੱਪੇ ਤੇਰੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣਗੇ। ਨਗਨ ਹੋਏਂਗਾ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਜਾਏਂਗਾ ਤੇ ਅਉਗਣ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਇੱਥੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। Nearest planet ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਧਰਮ ਲੋਕ ਦਾ ਮੰਡਲ ਜਾਂ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਇੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ-

**ਇਕ ਰਤੀ ਬਿਲਮ ਨ ਦੇਵਨੀ ਵਣਜਾਰਿਆ
ਮਿੜਾ ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੮**

ਉਹ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਅਰ ਤੁਰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਨੇ। ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹੈ -

**ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ ॥
ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੪**

ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਤੈਨੂੰ ਚਲਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਤਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ, ਗਾਫਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥ ਓਹ ਬੇਰਾ

ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੪

ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -
**ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਨੇ ਪੈਰੰਬਰ ਪੀਰ ਅਉਲੀਏ,
ਦਿਸਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਜਗ ਤੇ।**

**ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ॥
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ॥**

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਜਿਮੀ ਪੁਛੈ ਅਸਮਾਨ ਫਰੀਦਾ ਖੇਵਟ ਕਿੰਨਿ ਗਏ ॥

ਜਾਲਣ ਗੋਰਾਂ ਨਾਲਿ ਉਲਾਮੇ ਜੀਅ ਸਹੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੮੮

ਐਸ ਅਸਮਾਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈਂ। ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਬੇਅੰਤ ਯੋਧੇ, ਬੇਅੰਤ ਉਹ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ। ਕਿਹੜਾ ਵਲੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਉਹ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਐ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨ ਅੰਸ। ਇੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੜ੍ਹ ਅੰਸ। ਜੜ੍ਹ ਅੰਸ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ। ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ, ਮਨ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅੰਸ ਹੈ। ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਮਨ ਚਿੱਤ ਬੁੱਧ। ਅਹੰਭਾਵ ਇਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੱਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹਨੂੰ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਪਾਣੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਰਲ ਗਿਆ, ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਰਲ ਗਈ, ਹਵਾ 'ਚ ਹਵਾ ਰਲ ਗਈ, ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਅਕਾਸ਼ ਰਲ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਰਲ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਤ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਨੇ। ਕੁਛ ਜਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਲਾਂਭੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਪੈਰੰਬਰ ਅਉਲੀਏ, ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਏ ਓ। ਕਿਹੜੇ ਰਾਹ ਪਾ ਕੇ ਆਏ ਓ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਲੈਣੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਜਾ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਇੱਕ ਕਲਪ ਪਰਿਅੰਤ ਚਾਰ ਅਰਬ ਬੱਤੀ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਉਹਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਖਾਂ

ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਬੜਾ problem (ਮੁਸ਼ਕਿਲ) ਹੈ ਪੀਰ ਪੈਰੰਬਰ ਅਉਲੀਆਂ ਨੂੰ, ਬੜਾ ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਸੋਚ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਮਗਰੋਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਸਜਾ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਚੱਕਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਏ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੯

ਜਦੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਐਸੇ reason (ਕਾਰਨ) ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵਖਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਗੇ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਕੇ ਕਹਾਂ ਤਾਂ 90% ਨਾਸਤਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ, ਲੋਕਿਨ ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਲੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਬਾਹਰੋਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ -

ਰੋਟੀਆ ਕਾਰਣਿ ਪੂਰਹਿ ਤਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੦

ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਦੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਵੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਾਕਫ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਓਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਈਰਖਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਈਰਖਾ ਪਹਿਲੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏਗੀ ਈਰਖਾ, ਈਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਮ-ਕਸਵ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਹਮ-ਬਿਜਨਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਬਿਜਨਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਕਸਵ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੁਲਾਰੇ ਦੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਈਰਖਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੀ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ

ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਸੰਤਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ rare (ਵਿਰਲਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹੀ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਾ ਕਹੋ, ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਸੰਤ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਸਰਵਿਸ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਾਂ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ। ਉਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਪਾ ਲਿਆ, ਅਰ ਪਾਇਆ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ object (ਇਤਰਾਜ) ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਹੋ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ, ਇਹ ਬਹੁਤੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ। ਬਈ ਨਾਉਂ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸੰਤ ਲਿਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਰ ਸੰਤ 'ਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। -

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੬

ਉਹ ਜਦੋਂ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਵਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਉਚੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਾਈ ਜਾਓ। ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਛੇਤੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ ਈਰਖਾ ਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਈਰਖਾ ਹੋਵੇ -

ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਤ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਨਾਸਤਕਤਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਈਰਖਾ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਏ ਅਰਲ-ਬਰਲ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਕਦੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੀਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੀਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੫

ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੦

ਇੱਥੇ ਸੋਚ ਕੇ ਚੱਲ। ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਪਾਏਂਗਾ। ਇੱਥੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌੜਾ ਜੀ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ-ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੨

ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਕੌੜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਕੌੜੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਬੁਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਵਖੀਲੀ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਪ ਜਮ੍ਹਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ। ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ-

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੨

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਬਚਨ ਕਹੇ ਨੇ।

ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਕਹਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਈਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਢੂੰਡ-ਢੂੰਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਬਚਨ ਬੜੇ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਸਾਕਤ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਵੈਸੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ 24 ਘੰਟੇ। ਨਮਾਜ਼ ਦੁਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 24 ਘੰਟੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੂੰ ਅਜੇ ਅੱਧਾ ਹੀ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਕੰਧਾਰ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਉਥੋਂ ਤੇਰੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਬੰਦੇ। ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਪੀਰੀਅਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਉਥੋਂ ਮੁੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਦ ਮੁੜਿਆ ਹੈਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਮਾਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ

ਗਈ। ਦੋ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੰਦਾਂ ਥੱਲੇ ਦੱਬ ਲਈਆਂ, ਸੁਬਾਨ ਔਲਾਹ, ਸੁਬਾਨ ਔਲਾਹ। ਨਾਨਕ ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਨਾਨਕ ਨੇ। ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਖੂਹ ਤੋਂ। ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਸੀ, ਮਸਜਿਦ 'ਚ। ਇੱਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਜੇ ਇੱਥੇ ਨਮਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਫਰਕ ਪਾਏ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ। ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਤੁਸੀਂ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਔਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਬਈ ਉਹ ਨਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਔਲਾਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਦੋੜ ਕੇ? ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ basic ਜਿਹੜਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

**ਧਾਰਨਾ - ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ,
ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ।**

ਸੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲ ਜੋ ਹੈ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚਾ, ਪ੍ਰਤੀਤ। ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ, ਚਲੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਮਨ ਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਜੇ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਅਜੇ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਅਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਅਜੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

**ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥
ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੩**

ਘੋਰ ਅੰਧੇਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਦਿਸ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸਾਨੂੰ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੀ ਮੰਨ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਊਨ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪੁਭੁ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੭**

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਬਚਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਡਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਜਪਿਆ ਜਾਣਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੀ, ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਈ।
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥**

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪੁਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

conditional ਵਾਕ ਹੈ, ਬਈ ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰੀ ਚਿੱਤ ਆਉਣਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਓ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨੱਠਦਾ ਹੈ। ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਤੂੰ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਚਲੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਨਾ ਦਿਸੇ ਪਰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਆਹ ਕੋਠੀ 'ਚ ਭੂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਤ ਕਿ ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਚੱਲ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਭਰੋਸਾ ਆਏਗਾ ਹੀ, ਮਨ ਨਰਮ ਜਿਹਾ ਹੋਏਗਾ, ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ ਅਗਾਹਾਂ ਦੀ। ਬਈ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਨਮਾਜ਼ ਤੇ ਪਾਠ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕੋਈ feeling ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਕਾਫਲਾ ਈਰਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਬੜੇ ਹੀ ਟਿੱਬੇ ਸੀਗੇ ਉਥੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਟਿੱਬੇ ਬਹੁਤ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਕਾਫਲੇ ਨੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਜੇ ਨਮਾਜ਼ ਸੀ, ਦੂਸਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਕਾਫਲੇ ਵਾਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਬੰਦੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਜਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੇ ਔਰਤ ਲੰਘ ਜਾਏ, ਨਮਾਜ਼ ਖੰਡਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਰਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਦਮੀ ਹੋਇਆ, ਇੱਕੋ ਆਤਮਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ

ਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਗਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥**

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸਾਡੇ ਵੀ lower level 'ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉੱਚੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦੂਜਾਇਗੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਖੰਡਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਨਿਆਂ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਮਜਾਜ਼ੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਭਣਾ ਨਹੀਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਇੱਥੇ-ਇੱਥੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈਗਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਉਹਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਟੋਲ੍ਹਦੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਕੌਣ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਕਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਨਸਾਫ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਹਨੇ ਨਿਭਣਾ ਨਹੀਂ ਨਾਲ। ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਾਫਲਾ ਹੈ ਇਹ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਦਿਸ ਗਈ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖੇ। ਬਈ ਦੱਸੋ ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲ ਇਹਦੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਨਮਾਜ਼ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋ। ਉੱਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ੇ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਸਾਕਤ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਓ। ਨਮਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਸੀ? ਕਿਉਂ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ? ਵਛੇਰੀ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੋੜ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਬਿਆਨ ਸੁਣਦਾ ਸੀ? ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਵਛੇਰੀ ਯਾਦ ਆਈ? ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੭

ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

**ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥
ਕੂੜਿ ਕਪਟਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ਰੀਝਾਨਾ ॥
ਨਾਮੁ ਸੁਨਤ ਜਨੁ ਬਿਛੁਆ ਡਸਾਨਾ ॥**

ਅੰਗ - ੮੪੭

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਐਸੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਫੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੀ, ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਰਾ ਜੋ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

**ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੮**

ਇਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੈਟਾਗਿਰੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਦਿੱਬਯ ਅੱਖ ਹੈ, ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਨੇ; ਇੱਕ ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ -

**ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੯**

ਏਸ ਤੁਕ ਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਬਈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਚਲੋ ਐਨਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਦਰ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ -

**ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੦**

ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਦਰ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂ ਇਹਦੀ ਗੱਲ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਨਿਰਗੁਣ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ। ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ; ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਆਹ ਵੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੰਜ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਸਭ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ -

ਅਪਨੇ ਲੋਭ ਕਉ ਕੀਨੋ ਮੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੫

ਮਤਲਬ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੁੜ ਕੇ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਸੁਣਿਆ, ਗਾਇਆ ਥਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਹਿ ਦੇਣ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਥਾਂ ਤਾਂ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਲੰਘ ਗਿਆ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲੰਘੇ ਦੀ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਧਾਰਨਾ - ਮਤ ਦਿਨ ਵੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤੇਰਾ,

ਰੈਣ ਤੇਰੀ ਗਈ ਬੰਦਿਆ।

ਰਾਤ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘ ਗਈ। ਉਹ ਲੰਘ ਗਈ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬੈਠੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਸੀਸੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਰਸੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੀਸੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੰਨ ਦੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ examiner ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਘੰਟਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇਰਾ। ਫੇਰ ਟਾਈਮ over ਦਾ ਵੀ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਮ over ਹੋ ਗਿਆ ਤੇਰਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ warnings ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ ਸੀ ਇਹ ਬੜੇ ਲੋਟ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪੰਜਾਹ ਸੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਤੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਨੂੰ। ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ ਨਾ ਆ ਜਾਣ, ਡਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿ ਹਾਏ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਰੰਗ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਲਿਆ-ਲਿਆ ਕਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ। ਸਿਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ, ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਜੀ ਆਉਣੋਂ ਹਟਦੇ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਦਰਦਾਂ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਰੰਗ ਤਾਂ

ਸਿਰ 'ਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਕਾਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੇ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਹਟਦੀ। ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਰਹਾਂ, ਜਵਾਨ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਅੰਗਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ, ਬਾਹਰਲੀ ਜਵਾਨੀ ਤੇਰੀ ਕੀ ਕਰੇਗੀ। ਕਿਉਂ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਮਨ ਲੈ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੱਲ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹੈ, ਲੰਘ ਗਈ ਜਵਾਨੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੈਣ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਈ ਹੁਣ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਬੁਢਾਪਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਹੁਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਹੋਰ। ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਖਾ ਗਈ, ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੈ ਬਈ warning ਆ ਗਈ, half time ਹੋ ਗਿਆ।

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਅੱਗਾ ਨੇੜੇ ਆਇਆ,

ਪਿੱਛਾ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ ॥

ਅਗਰੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ ਪਿੱਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

warning ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਚੱਲਣ ਦਾ, ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ warning ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਮੁੜ ਕੇ, ਬਾਲਕਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਬਚਪਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥

ਚਾਲੀਸੀ ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ

ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥

ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਣੁ

ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਗਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥

ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੁਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮

ਸੱਠ ਤੋਂ ਬੁਢੇਪੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਰਿਟਾਇਰ ਕਰ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ। ਉਹ ਅੱਗਾ ਜਿਹੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਨੱਬੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਮੰਜੇ 'ਤੇ, ਆਪਣਾ ਬਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਭੁਲ ਗਿਆ। ਬਲ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਹ ਇਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਦੇਖ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਬਾਕੀ ਦਾ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਸਾਂਭ ਲਓ, ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸਾਰਾ।

ਬਰਹਰ ਕੰਪੈ ਬਾਲਾ ਜੀਉ ॥ ਨਾ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੨

ਕੰਬਦੇ ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਹਢੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਅੱਗੇ। ਡਾਹਢੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰਾਰੇ ਨੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਪੂਰੇ ਨੇ। ਕਿਵੇਂ ਬਖਸ਼ਾਵਾਂਗੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜੋ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਸਮਾਂ ਜੋ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ ॥

ਭਵਰ ਗਏ ਬਗ ਬੈਠੇ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੨

ਦੇਖੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਕਾਲੇ ਕੇਸ ਚਲੇ ਗਏ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਿੱਟੇ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ -

ਕਾਚੈ ਕਰਵੈ ਰਹੈ ਨ ਪਾਨੀ ॥

ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਕਾਇਆ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥ ੨ ॥

ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥

ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਝੁ ਭਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੨

ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਥਾ ਸਿਰਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੨

ਸੋ ਹੁਣ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਹੁਣ ਬੰਨਣੇ ਦੀ ਵੇਲਾ,

ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਮਨਾਂ।

ਬੇੜਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੇਲਾ ॥

ਭਰਿ ਸਰਵਰ ਜਬ ਉਛਲੈ ਤਬ ਤਰਣੁ ਦੁਹੇਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੪

ਜੇਠ, ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜੇਠ ਦਾ ਵੈਸਾਖ ਦਾ, ਦਰਿਆ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਚੀਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ। ਕਿਸਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਏ ਭਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਦੋਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏਂਗਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਵੇਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਹਬੁ ਨ ਲਾਇ ਕਸੁੰਭੜੈ ਜਲਿ ਜਾਸੀ ਵੇਲਾ ॥ ਅੰਗ - ੭੯੪

ਆਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈ, ਜਲ ਜਾਏਂਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਨੇ, ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ -

ਇਕ ਆਪੀਨੈ ਪਤਲੀ ਸਹ ਕੇਰੇ ਬੋਲਾ ॥

ਦੁਧਾ ਬਣੀ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ ॥ ੨ ॥

ਕਹੈ ਫਰੀਦੁ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਹੁ ਅਲਾਏਸੀ ॥

ਹੰਸੁ ਚਲਸੀ ਡੁੰਮਣਾ ਅਹਿ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ ॥ ਅੰਗ- ੭੯੪

ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਪੁਲ ਦੇ ਬੱਲਿਓਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਵੀ।

ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ

ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੰਗਤ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਤੁਸੀਂ ਨੇੜੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਾਣ ਸੀ, ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਪਛਤਾਵਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜਵਾਨੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਰਤ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਰਤ! ਮੈਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਂ ਦੱਸ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੰਮ ਸੋਹਣਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ artist (ਕਲਾਕਾਰ) ਹਾਂ, ਜਿਹੌ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਖੋਟ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਮੁਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਅੱਡ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਖੋਟ ਕਰਕੇ, ਛਲ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵਾਧੂ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਡੇ ਬੀਜੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੰਡੇ ਉੱਗਣਗੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ।

ਫੇਰ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰੇ ਕਿ ਦਾਖਾਂ ਲਗ ਜਾਣ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਥੋਂ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ ਦਾਖ ਬਿਜੋਰੀਆਂ,

ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ।

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਵੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਫੇਰ ਕੀ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ ਜਦ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਹੌ ਜਿਹਾ ਬੀਜੇਂਗਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜਿਹੌ ਜਿਹੌ ਤੂੰ ਬੀਜਦਾ ਹੈਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੱਖੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਧੱਖੇ ਦੇਣ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਲਾਲਚ ਲਾਗੇ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਮਾਇਆ ਭਰਮ ਭੁਲਾਹਿਗਾ ॥

ਧਨ ਜੋਬਨ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ

ਕਾਗਦ ਜਿਉ ਗਲਿ ਜਾਹਿਗਾ ॥ ੧ ॥

ਜਉ ਜਮੁ ਆਇ ਕੇਸ ਗਹਿ ਪਟਕੈ

ਤਾ ਦਿਨ ਕਿਛੁ ਨ ਬਸਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੯

ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਵਸ ਚੱਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਜਮਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ? ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨੁ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ
ਤਉ ਮੁਖਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿਗਾ ॥ ੨ ॥
ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਰੀ
ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤਰਿ ਜਾਹਿਗਾ ॥**
ਅੰਗ - ੧੧੦੬

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -
ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੯੧੮

ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਏਂਗਾ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ?
ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -
**ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਿਆ,
ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਰ ਹੈ ਬੁਰੀ।
ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੋਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਜੇ ਧਰਮ ਖੰਡ ਦੇ ਦੂਤ ਨੇ, ਉਹ ਐਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਹੰਟਰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ। ਬਈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰ ਸੌ ਬਿੱਛੂ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਫੱਟ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਦਰਦ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਠੋਂਗੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਬੰਦਾ। ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਜਿਹੜੀ ਮਾੜੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਵੀ ਇਵੇਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਦਾਦਾ ਵੀ, ਮੇਰਾ ਪੜਦਾਦਾ ਵੀ, ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੋਟ ਜ਼ਰੂਰ ਰਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਲੈਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ ਮਨ ਦੇ ਉੱਤੇ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਅਸਰ ਨੇ ਇਹ ਤੇਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਗੱਲ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ 'ਚ। ਤੇਰੀ ਗਤੀ ਕੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਸੱਪ ਬਣੇਂਗਾ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਫਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥** ਅੰਗ - ੫੨੬

ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਅਗਲਾ ਜਨਮ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਉਲਝ ਗਏ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਧੋਦਾਸ! ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿਣ

ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਅਘੜਨਾਥ ਸੀ। ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਵੀਰ ਉਹਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਹੋਣਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਿਰਿਆ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸੀ, ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਸ ਪਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਓ?

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਾਧੋਦਾਸ! ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਉਤੇ ਆਹ ਬਿੱਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀੜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਹ ਲੈ ਇਹਨੂੰ। ਲਾਹ ਲਿਆ, ਚਿੜ-ਚਿੜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਦਿਬਯ ਬੋਲੀ, ਦਿਬਯ ਕੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਧੋਦਾਸ! ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਪੁਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੈ, ਛੱਡੀ ਨਾ।

"ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ?"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਮੰਜਾ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਖਾਣ ਦਾ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਨੂੰ ਕੀੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਨਿਤਾਨੰਦ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ। ਉਹ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਾਇਣ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੇ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਣੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਚੌਦਾਂ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਉਹ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਲੈ ਗਏ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਚੱਲੇ। 20-25 ਦਿਨ ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਜਾਓ ਸਾਡੇ ਉਪਰ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਉੱਗ ਆਇਆ। ਡੰਡੀ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੋਈ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਬੀਬੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦੀਆਂ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਕੇ। ਕੋਈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਉਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸੰਕਟ 'ਚੋਂ ਬਚਾਓ। ਅਨੁਭਵ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਦਦੁਹ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਡਰੂਪ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਤ ਨਿਤਾਨੰਦ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੰਤ ਸੀਗਾ, ਕੀ ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸੰਤ ਜੀ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਰਾਮਾਇਣ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਦਸਰਥ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਹਾਰਟ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਦੇਹ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕੀ ਸੀ। ਲੜਕੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਓਹੀ ਖਿਆਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਖਿਆਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਦੇਹ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖੇ। ਉਹਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਸੰਸਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵੀ। ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਟ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਤੋਂ ਚੰਗਿਆਈ ਬੰਦਾ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੇਕੀ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੇਕ ਬੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ, ਤਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ। ਮਾੜੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ, ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕਰ ਤੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਜਿਹਦਾ ਤੂੰ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਓਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿ ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀ ਜਾਹ, ਹਟੀਂ ਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਸ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਛੇਤੀਓਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦਾ ਗੰਧਲਾ ਜਿਹੜਾ ਚੁਬੱਚਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਰ ਪਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਰਦੀ ਤੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਵੀ ਜਪ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਹਟੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਰਸਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇ।

ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ ॥

ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੩

ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ ॥

ਅੰਗ -

੧੩੬੨

ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਈਂ, ਗੁਫਾਵਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਿਠਾਉਣਾ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਵੀ ਓਢਾ ਹੀ ਹੈ ਮਹਾਤਮ ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕਰ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਂ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ

ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਲੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ। ਉਹਦੀ 'ਹੈ' ਭਾਵਨਾ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਂ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਦਏਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲੇਗਾ। ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਫਲ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਫਲ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਤੂੰ ਮੰਨ ਲੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਤੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਲਈਂ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਹਰ ਥਾਂ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ, ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੱਲ ਪਵੇ। ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਲ ਸਕੇ, ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਦ੍ਰਵਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਤੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਹਦੀ 'ਹੈ' ਭਾਵਨਾ ਵਸਾ ਲੈ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਹੈਗਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ। ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਜੜ ਤੜ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਸ ਆ ਜਾਣਾ, ਸਮਝ ਲਓ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਸ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਆਨੰਦ ਆਏਗਾ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆਪੇ ਉਠਣਗੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਫੁਹਾਰ ਚੱਲੇਗੀ।

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਕਮਲ ਜਿਹੜਾ ਪੁੱਠਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਝੁਣਝਣੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਝਰਨਾਟਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਸਾਂਭਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਅਕਸ ਪੈਣਾ ਤੇਰੇ ਉਤੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆਏਗਾ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੱਤਤਾ ਆਏਗੀ, ਸੱਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਚੇਤਨ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਨ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਏਗਾ, ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਜੀਬ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਦੇ ਕੰਮ ਕਰੀਂ। ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰੀਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਿਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾਈਏ,

ਹੱਥੀਂ ਪੈਰੀਂ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮੁਲਿ ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਕੰਮ ਇੱਕ ਸਮੇਂ

ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਮਨ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨੇ। ਇਹਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇੱਕ ਉਪਰੀ ਪੜਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਅੰਦਰਲੀ ਪੜਤ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰਲੀ ਪੜਤ 'ਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਲਿਵ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਟੁੱਟਿਆ ਕਰਦੀ। ਫੇਰ ਆਹੀ ਦੇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਸਕਾਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇਹ ਨੂੰ -

ਸਾਚੀ ਲਿਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਹ ਨਿਮਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੭

ਨਿਮਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੋਹੜ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਦੇਹ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਵ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੀ।

ਸਤਾਰ੍ਹਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਐਸ ਸਰੀਰ ਦੀ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪੀ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਥੇ ਇੱਕ ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਕਾਊਟਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ total ਮੈਂ ਲਵਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਆਈਟਮਾਂ ਏ Total ਸੀ ਜਦ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਦੇਖੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ, ਬੜਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਓਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਜਦ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ total ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਜੀਭ ਹਿਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਗੱਲ ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਵੀ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਦਾ ਅੰਦਰ ਜਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥

ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੬

ਬਗੈਰ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕਿੰਨਾ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਟੋਟਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਜੀਭ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਭ ਹਿਲਦੀ ਹੈ, ਬੱਸ ਐਨਾ ਹੀ ਭੇਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਕਹੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਪਰਤਿਆ-ਪਰਤਿਆ ਕੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚਿੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਲਾਵਾਂਗੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਜਪੋ। ਸਵਾਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੋੜਾ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਸ ਹੋਏਗੀ। ਖਿੱਚ ਹੋਏਗੀ, ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਏਗੀ। ਉਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਗਨੇਟਿਵ ਪਾਵਰ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖੇਗਾ ਜਿਹਨੂੰ ਉਹ ਖਿੱਚ ਖਾ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਧੁਨ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਜਾਗ

ਪੈਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਐਨੇ ਰਸਮਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ, ਧੁਨਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਵਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਬਿਨਾਂ ਵਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੋਲਕੀਆਂ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰਾਗ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਸੁਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਹੁੰਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਰੰਟ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਰੋਮਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰੋਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਧਿਆਵੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਇਹ Natural ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਰੇਡੀਓ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਓਨੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਹ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਾਂਤਿ ਹੈ

ਮਨਿ ਤਨਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੩

ਮਨ ਵੀ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਨ ਵੀ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ -

ਨਾਮੇ ਚਿਤਵੈ ਨਾਮੁ ਪੜੈ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੩

ਚਿਤਵਨਾ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੀ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ਚਿੰਤਾ ਗਈ ਬਿਲਾਇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਆ ਨਾਮੁ ਉਪਜੈ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਸਭ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੩

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਂਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹ ਅੰਦਰ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ

ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰੇ,

ਜਪ ਕੇ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਤਿਥੈ ਊਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ

ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਰਾਮ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ -

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥

ਗੁਹਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ

ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਵੈ ਖੋਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਜਦੋਂ ਖੋਤ ਕੇ, ਖੁਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ, ਨਾਮ ਦੇ ਚਾਨਣੇ 'ਚ, ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ, ਨਜ਼ਰ ਕੀ ਆਇਆ -

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ

ਤਾਂ ਇਕੁ ਗਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥

ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ

ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣ ਸਰੋਤਿ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਸਚੁ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਹੋਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯-੩੧੦

ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਬਈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਆਖਰੀ step ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਫਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ.....। ਫਰੀਦ 'ਤੇ ਕਦੋਂ ਦਇਆਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਮੁਰਸ਼ਦ ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਦੇ ਕੇ ਕੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਅੱਗ ਦਾ। ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੌਲਤ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਉਹ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼

ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪੜਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਬਚਨ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਸਿੱਖਾ, ਲੈ ਬਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਤੇ ਸਾਡੀ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬੋਹੜੂ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਆਤਮਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਵੀ ਓਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ -

**ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥**

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣਿਓ।

**ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ।**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਉਹ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਨੇ।

**ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ।**

ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਅੰਦਰਲੀ ਖੇਡ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਰੱਬ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋ ਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੂਜਾਇਗੀ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਡ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਮੈਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਨੋਤ ਕਰ ਲਈ ਆਪਣੀ, ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ, ਮੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਪੈਸਾ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ, ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ; ਮੁੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਫਜ਼ੂਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ।

**ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੇ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਉਹ ਹਉਮੈ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਗਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਨਾਮ ਨੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ। ਕੋਈ Pin point ਕਰੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਰਸ, ਇੱਕ ਜੋਤ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੁਲਬੁਲਾ ਹੈ ਉਹ ਜਦੋਂ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਿਚਾਲੇ ਬੁਲਬੁਲਾ ਸੀ। ਬੁਲਬੁਲਾ ਫਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੈਗਾ ਹੀ, ਫੇਰ ਫਰਕ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਰਤ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਰਤ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਿੱਤ। ਲੰਗਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵੀ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਅੰਨ ਦਾ ਵੀ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਬੇਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਐਸਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ, ਐਸੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਜਪਦੈ ਤੇ ਜਪਾਉਂਦੈ ਨਾਮ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ,
ਧੂੜੀ ਮੰਗਾਂ ਓਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ।**

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿ ਲਓ, ਸੰਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਸਾਧੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਲਓ, ਦਰਵੇਸ਼ ਕਹਿ ਲਓ, ਸਾਂਈ ਫਕੀਰ ਕਹਿ ਲਓ, ਕੁਛ ਕਹਿ ਲਓ ਨਾਮ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਕਹਿਣਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਣ ਆਏ ਓ, ਈਸ਼ਰ ਸਿਉਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਓ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਚੇਰ ਦਾ ਮਰ ਗਿਆ।

ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੰਗੇ ਨਾ ਲੱਗਣੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ

ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਗਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਕੋਠੇ ਦੇ। ਹੁਣ ਅਗਾਂਹ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦੇ। ਫੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਜੀਵ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਦਾ ਜੀਵ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਜੀਵ ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ 'ਚ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਦੇ ਕਦੇ....., ਪਰ ਭੇਤ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਪਰ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਿਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏਂ ਓਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏਂ ਓਂ, ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ -

ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਮਨ ਮੇਂ ਰਹਿਣਾ।

ਸੋ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਬਈ ਏਸ ਸਰੀਰ 'ਚ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਕੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਚ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ-

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੩

ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੇਈ ਠਉਰੁ ॥

ਸੇਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਜਿਹਨੂੰ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਈ ਉਹ ਕਬੀਰ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੀ ਕਰ ਗਿਆ ਵਿਚੋਂ। ਹੁਣ ਰਹਿ ਕੌਣ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਸੀ ਓਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ-

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੂਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੰਸਾ ਮੇਰਾ ਓ ਉਤਰ ਗਿਆ,

ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਆ।

ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ -

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਲਧਾ ਜੀ ਰਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦਿਤੜਾ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ -

੫੭੬

ਬਾਹਰਿ ਫੂਢਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਬਾ ॥

ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿਆ

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਇਆ ਬਾ ॥ ਅੰਗ -

੧੧੦੨

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬੋਹੜੂ! ਉਹ ਬੋਹੜੂਪੁਣਾ ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਮਰ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ। ਸੋ ਤੇਰੀ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਧੂੜ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੀਵ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਮਾਈ ਗਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਿਆ, ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਪ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੁਚੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਦਿਸਦਾ ਕੀ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ।

ਲੋਗ ਜਾਨੈ ਇਹ ਗੀਤ ਹੈ ਇਹ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰ।

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਬੀਚਾਰ ਹੈ, ਭਾਗ ਅਤਿ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਸੇ ਬਚਨ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਮੰਨਣਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਲੇਕਿਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੁ। ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਨਾ ਜਪੋ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਚਲੋ ਜੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਗਲਤੀ ਨਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਦੁਧੀਆ ਭਰਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਸੂਫੀ ਮਤ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਕੰਬੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੁਰਸ਼ਦ! ਤੁਸੀਂ ਐਨਾ ਕਿਉਂ ਕੰਬਦੇ ਓਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਂ ਅੱਲਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨੱਠ ਨਾ ਜਾਵੇ ਇੱਥੋਂ, ਮੈਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਬੜੀ ਚੌਕਸ ਹੈ, ਇੱਕ ਦਮ ਜਾਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੱਠ

ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਅਰਥਾਤ
ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਬੀਮਾਰੀ

ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸਮ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਜਨ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਜਿਸਮ ਦੀ ਰਗ ਰਗ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਰੋਜ਼ 'ਦੇਹ ਅਰੋਗ' ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਅਰੋਗ ਰੱਖਣ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਜਿਤਨਾ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ ਨੇ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨਸਾਨ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬੜਾ ਭੈ-ਭੀਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ, ਹਕੀਮਾਂ ਦਾ ਇਤਨੀ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ, ਬੜੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸਣਾ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬੜਾ ਡਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਣ ਦੇ ਬੜੇ ਯਤਨ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਪੇਚੀਦਾ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਸਿਹਤ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਜੇਮਸ ਜੋਨ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਲੀਅਮ ਚੌਥੇ ਦਾ ਸਰਜਨ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

I declare my conscientious opinion, founded on long observation and reflection that if there were not a single physician, surgeon, midwife, chemist, druggist or drug on the face of the earth, there would be less sickness and less morality.

ਉਲਥਾ : ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਚੀ ਰਾਏ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਡਾਕਟਰ, ਜਿਰਾਹ, ਦਾਈ, ਦਵਾਏਫਰੋਸ਼, ਦਵਾਈਖਾਨਾ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਜਗਤ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ

ਘਟ ਤੇ ਮੌਤ ਵੀ ਘਟ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਜਿਸਮ ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਮਨ ਜਾਂ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ, ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾਰੀ ਜਿਸਮ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕਿ ਪਸੀਨਾ ਆਏ ਤੋਂ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਖਲੋਣ ਉਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਖਿਆਲ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਰਦੀ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਦੋਹਰਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਖਾਰ ਦੀ ਖਿਆਲੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣੇਗੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਾ ਲਗਣਾ ਤੇ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਭ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਮਨ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਪਿਛੋਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

Dr. Alexander Cannon M.D. writes that "by imagining a disease which a man has not got, a man can so disturb his vegetative phenomena, that in time he will not only suffer from that disease but may actually die of it."

ਡਾਕਟਰ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਕੇਨਨ ਐਮ.ਡੀ. ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਸੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹ ਮਰ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆਂ ਜਿਸਮ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆਂ ਜਿਸਮ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਤੇ ਧੀਰਜ ਆ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਬੈਠਾ ਰਹੇ, ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਦੁਖ ਘਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੱਬ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਨਾਲ, ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਿਆਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਡਰ ਬੀਮਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਡਰੇ ਨਾ, ਉਸਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਪਲੇਗ ਜਾਂ ਹੈਜ਼ੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਿਲ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਛੋਹ ਕੇ ਹੱਥੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ

ਬਿਲਕੁਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਮਜ਼ੋਰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹਾਨੇ ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਉਹ ਸੌਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਹੈਜ਼ੇ ਦਾ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸਨੂੰ ਹੈਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈਜ਼ੇ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਰੀ ਖਿਆਲ, ਵਹਿਮ ਤੇ ਡਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਮਲਾ ਦਿਮਾਗ ਜਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜਿਸਮ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਤਰੀਕਾ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਤਮਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਉ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ।

ਏਸ ਆਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਸ਼ਖਸ ਬੀਮਾਰੀ ਤੇ ਗਾਲਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਭਜਨ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਇਕ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਨ ਨਹੀਂ, ਹਰਕਤ ਨਹੀਂ, ਮਹਿਸੂਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀ ਜਾਂ ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਰਸੀ ਮੇਜ਼ ਆਦਿ ਮਾਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਕਦੀ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਮੌਤ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੁਖ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਖਾਰ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਕੇਵਲ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਖਿਆਲੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲੀਅਤ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਸਭ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੌਂਤ, ਧੌਖਾ-ਫਰੋਬ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ-ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਨਹੋਣੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ

ਉਹ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਸੌਂਤ ਧੌਖਾ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੇ ਝੂਠੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸੀ ਪੁਰਸ਼ ਬੇਅੰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਕਤ ਖਿਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ, ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਝ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਈ ਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਿਕ, ਨਮੋਨੀਆਂ, ਪੇਟ ਦਾ ਗਮੀਰ, ਸਰਸਾਮ ਆਦਿ ਇਨਸਾਨੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਉ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ' ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਕ ਬਲ ਨਾਲ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਰੂਹਾਨੀ, ਦੋਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਬੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜੁਗਤੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਗੰਦੇ ਜਾਂ ਅਗਿਆਨ ਹੋਣ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨੇਕ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

(੧) ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(੨) ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦਾ ਬੜੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਰੋਅਬ, ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਬੀਮਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧਣੋਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(੩) ਜਦ ਤਕ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਦਵਾਈ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ

ਦੇ ਕੱਚੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਦਵਾਈ ਖਾਣਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਦਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾ ਪਾਉਣੀ, ਉਸ ਦਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਭ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ।

(੪) ਜਦ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਵਲ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਆਵੇਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਕਦੀ ਆਵੇ ਜਾਂ ਬਗੈਰ ਦਵਾਈ ਦੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਨਸਾਨੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(੫) ਜਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਛੁਹ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਰੋਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਪਾਰਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਸੁਖ, ਅਨੰਦ, ਸਿਹਤ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਇਨਸਾਨ ਸਭ ਸਿਹਤ ਵਾਲੇ, ਸੁਖੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹਟਾ ਦੇਣੀਆਂ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਸੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਸਾਧਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਉਲਟ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬੀਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਦਦ ਮੰਗਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਦੀ ਓਟ ਨਾ ਲੈਣੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮਿਤਰਾਂ ਨੇ ਜਦ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜਮਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਣਾ, ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੋਣਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ ਹੋਣਾ, ਤਕਲੀਫਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅਜਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੇਵਲ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਖੇਡ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖਟਖਟਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੱਪ ਦੀ ਪੂਛਲ

ਸੱਪ ਦੀ ਸਿਰੀ ਫੇਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਡੰਗਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ ਜਾਂ ਡੰਗ ਤੋਂ ਵਿਸ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੂਛ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਿਰ ਕੁਚਲੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਹਿਲਦੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਅਨਜਾਣ ਆਦਮੀ ਸੱਪ ਦੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਏਹੋ ਹਾਲਤ ਮਨ ਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਮਨ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਦ ਵੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਨ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ, ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਊ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸੱਪ ਦੀ ਪੂਛਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨਜਾਣ ਅਭਿਆਸੀ ਬਾਅਜ਼ੇ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਪੂਰੇ ਜਤਨ, ਪੂਰੀ ਘਾਲ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਮਨ ਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ, ਖਤਰਨਾਕ ਤੇ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋਣਾ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਨਿਰਾਸ ਤੇ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ' (His own story) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

Not that the will or effort is lacking but it is yet a problem to me wherefrom undesirable thoughts sporing their insidious invasion.'

ਉਲਥਾ : ਭਾਵੇਂ ਜਤਨ ਤੇ ਨੀਯਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ; ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਅਚੰਭਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ, ਆਪਣੇ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੱਚਾ ਅਭਿਆਸੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਤਿ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਐਸੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੌਂਸਲਾ ਹਾਰ ਦੇਣਾ, ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ (Napoleon Bonaparte) ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

There is as much true courage in bearing up against mental sufferings with con-

stancy as in remaining firm on the wall of a battery. To yield oneself to grief without resistance or to kill oneself to escape affliction is to abandon the field of battle before the victory is gained ;-

ਉਲਥਾ - ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਡਟਣਾ ਵੀ ਉਤਨੀ ਸੱਚੀ ਬਹਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਬੀੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੋਪਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਡੋਲ ਖਲੋਣ ਵਿਚ। ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਗੈਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾ ਦੇਣੀ ਜਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਖਾਤਰ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੈਦਾਨਿ-ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਛੱਡਣਾ ਹੈ।

ਸਬਰ ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਨ ਕਦੀ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਖਲੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਧੁੰਏ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਾਸਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਉਠਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਮਗਰੋਂ ਮਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮਨ ਨਾਲ ਜੁੜਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇੰਚ ਇੰਚ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਇਰ ਦੀ ਏਥੇ ਉਥੇ ਕਿਤੇ ਪੁਛ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਓਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਿੱਤ ਪੂਰੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਿੱਟਾ ਸਰ੍ਹੋਂ ਵਾਂਗਰ ਹੱਥ ਤੇ ਨਹੀਂ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰੰਗ ਲਾਗਤ ਲਾਗਤ ਲਾਗਤ ਹੈ।

ਭਉ ਭਾਗਤ ਭਾਗਤ ਭਾਗਤ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਗਲਤ ਖਿਆਲ, ਮੰਦ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਜੇਕਰ ਉਕਿਆਂ ਮਰਨ ਵਿਚ ਦੇ ਲਾਵਣ ਤਾਂ ਘਬਰਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਭਿਆਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮੁਬਾਲਗੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਹਿਲੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੜਾ ਨੁਕਸ ਸੀ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇ-ਦਿਲ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਡੁਬਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਤਜਰਬਾ ਬੜਾ

ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਭਿਆਸੀ ਮਨ ਦੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮਨ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਨੂੰ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਸਿਰੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੜਗ ਨਾਲ ਕੁਚਲੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾ ਸਕਦਾ, ਮਨ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਦੌੜ ਨੂੰ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਸੱਪ ਦੀ ਪੂਛਲ ਦੇ ਹਿੱਲਣ ਵਾਂਗ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘਟਨਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪਹੀਏ (wheel) ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ੋਰ ਮੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖੁਦ-ਬਖੁਦ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗਾ। ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਰਿੜ੍ਹਨ, ਦੌੜਨ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਖੁਰਾਕ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਮਿਲਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕਲਪ-ਤਰੰਗਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਤਾਕਤ, ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਦ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ, ਉਸ ਦੀ ਦੌੜ-ਧੁਪ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਨ ਪਹੀਏ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਪਦਵੀ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਦਾ ਹੋਇਆ 'ਸੱਚ' ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੇਕੇ-ਸਹੁਰੇ

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਿੰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੇਕੇ, ਪੇਕੇ-ਸਹੁਰੇ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ। ਪੇਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਹੁਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਚੱਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵੱਲ ਸਿਖਦੀ ਹੈ। ਪੇਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੁਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਓਪਰਾ ਓਪਰਾ ਲਗਦਾ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਭ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਆ ਕੇ ਉਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਗਣ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੇਕੇ ਘਰ ਦੀ ਯਾਦ ਭੁਲਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਾਸਤੇ ਲੜਕੀ ਪੇਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘੱਟ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੇਕੇ ਰਹੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਸਹੁਰੇ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਹੁਰੇ ਰਹਿਣਾ ਵਧਦਾ ਤੇ ਪੇਕੇ ਰਹਿਣਾ ਘਟਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਦਾ ਦਿਲ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਰਚ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਚਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣਾ ਸਹੁਰੇ ਹੈ, ਪਰ ਪੇਕੇ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਰਚਾ ਪੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਿਤਨਾ ਆਸਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸਾ ਵਕਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਪੇਕੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਗਮੀ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਐਸੀ ਮਮਤਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸੀ ਉਤੇ ਵੀ ਇਹ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜਿਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਿਆਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਰੂਪ, ਰੰਗ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਰੂਪ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅਟੱਲ, ਅਨੰਦ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਪੇਈਅਤੈ ਸਹੁ ਸੇਵਿ ਤੂੰ ਸਾਹੁਰਤੈ ਸੁਖਿ ਵਸੁ ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਚਜੁ ਅਚਾਰੁ ਸਿਖੁ ਤੁਧੁ ਕਦੇ ਨ ਲਗੈ ਦੁਖੁ ॥ ੩ ॥
ਸਭਨਾ ਸਾਹੁਰੈ ਵੰਵਣਾ ਸਭਿ ਮੁਕਲਾਵਣਹਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸੋਹਗਣੀ ਜਿਨ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੫੧

ਇਹ ਤਿਆਰੀ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤੋਂ ਕੰਤ-ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਇਸ ਚਲਾਇਮਾਨ ਤੇ ਨਾਸਵੰਤ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਆਰੀ ਕੁੜੀ ਵਾਂਗ ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਹੁਰੇਘਰ ਦੀਆਂ ਖਿਆਲੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਰੀਝ, ਬੋਹਬਲਤਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਨੂਰੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਸੰਗ -

**ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੮੪**

ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ

ਉਸ ਦੀ ਬਾਹ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਗਾਧ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੂਪ ਰੰਗ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਜਿਵੇਂ ਪੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨ ਵੇਲੇ ਕੁੜੀਆਂ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਓਪਰਾ ਓਪਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਭਿਆਸੀ ਵੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਤੇ ਓਪਰਾ ਓਪਰਾ ਅਸਥਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਰੂਪ ਰੰਗ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਣ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਸੁਹਾਵਣੀ ਤੇ ਚਾਵਾਂ ਭਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅਨੰਦਮਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਭਿਆਸੀ ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀ ਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਬੜੀ ਹੌਲੀ, ਇਹ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭੁਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਆਤਮਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਸਭ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਸਭ ਰਸ, ਅਨੰਦ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੪੦੩**

**ਜੋ ਕਿਛੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਸੋ ਸੇਵਕ ਕਾ
ਸੇਵਕੁ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਸੰਗਿ ਜਾਹਰੁ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨**

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਫੁਰਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦਾ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਜ਼ ਉਠਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡਣ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਖਾਂਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਤ, ਕੋਈ ਦਵੈਤ, ਕੋਈ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਵੈਤ, ਕੋਈ ਭੇਦ, ਕੋਈ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

**ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ ਜਨ ਸਿਉ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਓ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੯**

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜੀਨ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜੀਨ ਦੀ ਸਲਾਨਾਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰ ਵੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜੀਨ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਲਾਨਾਂ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਲਾਇਫ ਬਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨਿਰੰਤਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 1 ਜਾਂ 2 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਸੀਨਾ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਥੱਲੇ ਕੱਛਾਂ ਵਿਚ, ਨੱਕ ਤੇ ਤੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਧਮ (adhama) ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰੀਰ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਪਸੀਨਾ ਆਏਗਾ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤੌਲੀਏ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ੈਲਾਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਪਸੀਨੇ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੀ ਮਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਭਿਆਸੀ ਸਾਹ ਘੁਟਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਕੰਬਣੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੱਠਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਝਟਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਰਬਰਾਹਟ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਝਰਨਾਹਟ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਡੱਡੂ ਟਪ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝਰਨਾਹਟ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਝਰਨਾਹਟ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਮਾਧਿਅਮ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਉਤਮ ਅਭਿਆਸ, ਇਹ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਧਕ ਕੇਵਲ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਇਕ ਗੁਬਾਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਯੋਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਸਤਾਨਾ ਹੈ, ਯੋਗੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕੁਲ ਨਾ ਕਰਨ।

ਕਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪਰਪਾਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਰੋਕ ਕੇ 108 ਤੱਕ ਗਿਣਨਾ ਫੇਰ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗਿਣਤੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਸਿਕਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪੰਛੀ ਦਾ ਪਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਾ ਹਿੱਲੇ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ, ਕੋਈ ਅਨਾਜ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੱਕੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹਰ ਇੱਛਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਦਯਾ ਤੇ ਦਇਆਲਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ।

ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਯੂ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਨਾੜੀ ਸੁਖਮਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਮ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾ ਵਿਧਾ (Maha Vedha)

ਮਹਾਂ-ਵਿਧਾ ਇਕ ਉਹ ਉਤਮ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂ ਵਿਧਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂ ਮੁਦਰਾ, ਮਹਾਂ ਬੰਧ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਮੁਦਰਾ, ਮਹਾਂ ਬੰਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਮਹਾਂ ਵਿਧਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਕ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਢੇ ਵੀ ਜਵਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂ ਵਿਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਦੀ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪੇਟ ਦੇ ਉਪਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਲਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾਣਾ ਹੱਥ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕਣਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਫੇਰ

ਥੱਲੇ ਕਰਕੇ ਚਿੱਤਤ ਥੱਲੇ ਲਗਾਣੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕੇਵਲ ਪੂਰਨ ਯੋਗੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਉਚ ਤਕਨੀਕ

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਾਧਕ ਕੋਈ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਨੂੰ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਥੱਲੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਤਕਨੀਕ ਕੇਵਲ ਨਿਪੁੰਨ ਯੋਗੀ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਏਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਤਕਨੀਕ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉੱਨਤ ਨਤੀਜੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬੇਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਢਲਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ, ਬਸਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੀਆਂ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੇ ਮੁਦਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਭਰ ਕੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ, ਫੇਰ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਪਦਮ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠੋ। ਇਹ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ ਸਿਰ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਗਰਦਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖੋ, ਦੰਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਪੀਟ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਅੱਖਾਂ ਪੋਲੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰੋ ਧਿਆਨ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕੱਤਰ ਕਰੋ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ ਫੇਰ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਕੱਢ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ 'ਉਹ' ਕਹੋ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਚੀਚੀ ਉਂਗਲੀ ਤੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲੀ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੇ ਰੱਖੋ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਵੋ, ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਗਰਦਨ ਨਾਲ ਲਗਾਓ। (ਜਲੰਧਰ ਬੰਧ) ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ। ਹੱਥ ਹੁਣ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖੋ 50 ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣੋ। ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁਆਸ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਨਾ ਹੀ ਕਦੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ

ਕੱਢੋ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੱਢੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਸਾਧਕ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਸ ਕਾਬੂ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਬੂ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋ, ਫੇਰ ਇਕ ਦਮ ਸਾਰੀ ਹਵਾ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਫੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਖੱਬੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਥੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਲੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਆਰਾਮ ਕਰੋ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਚ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖੋ, ਕੋਈ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੋ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਉਨਮਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਰੱਖੋ ਇਹ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ। ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਮੀਟ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਫੇਰ ਤੋ ਭਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਮੀਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁਆਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਿਯਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਛੋਟੇ ਹਵਾ ਛੋਟੇ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਵੀ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਤੋ ਖਾਲੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਕਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਏਸ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਫੇਰ ਸੱਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਕਰੋ, ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਕਰੋ। ਇਕ ਗੇੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ ਹੱਥ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਖਾਲੀ ਰੱਖੋ, ਧਿਆਨ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੋ।

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਕੇ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਕਰੋ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਇਕ ਦਮ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਲਵੋ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਇੰਚ ਹਵਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਕਰੋ ਫੇਰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੇਰ ਤੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਨਾ ਜਾਣ, ਆਖਰੀ

ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਲਵੇ ਉਹ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਲਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਣ ਕੇ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ (ਪੰਜਾਹ ਤੱਕ) ਫੇਰ

ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਸੁਆਸ ਲਵੋ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਵੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਥੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਕਰੋ, 'ਉਫ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢੋ, ਹਰ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੇਟ

(ਪੰਨਾ 25 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹੋ)

ਆਹ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਅਸੀਂ ਨਿਰਗੁਣ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਿਰਗੁਣ ਅਤੀਤ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝ। ਇਹ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਨੇ, ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼, ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼, ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼, ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਸ ਤੱਤ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਹੈਂ? ਆਹ ਦੇਹ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੀ ਦੇਹ, 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਇਹਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦੇਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਆਧਾਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਵਿਚੋਂ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਹੰਤਾਵ, ਮੈਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਆਤਮਾ ਪਰੀਪੂਰਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਫੋਕਟ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਤੈਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀਗਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਰਸਰਾਮ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਵੀ

ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਹਿਬ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ ॥

ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਿ ਸੰਤ ਦੂਤ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਛਪਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਨਿ ਰੰਗੁ ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਧਾਰੀਆ ॥

ਉਚੀ ਹੂੰ ਉਚਾ ਬਾਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਆ ॥

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਕਰ ਜੋਤਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਧਿਆਈਐ ॥

ਜਾ ਆਪੇ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੫੨●

ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਏਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੋਏਗੀ।

(-----)

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ		MEMBERSHIP FORM ☒ ☐ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ☐ ਰਿਨੀਊਵਲ ☐ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	
Monthly Magazine ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ		Order from for back Issus	
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		ਜਨਵਰੀ ☐	ਨਾਮ/Name
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫਰਵਰੀ ☐	ਪਤਾ/Address
200/-	2000/-	ਮਾਰਚ ☐
280/-	2080/-	ਅਪ੍ਰੈਲ ☐
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		ਮਈ ☐
	Annual	LifePin Code.....
U.S.A.	50 US\$	500 US\$	Phone..... E-mail :.....
U.K.	30 \$	300 \$	ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ
Aus.	80 \$	800 \$	ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
Europ	50 Euro	500 Euro	
		ਜੂਨ ☐	
		ਜੁਲਾਈ ☐	
		ਅਗਸਤ ☐	
		ਸਤੰਬਰ ☐	
		ਅਕਤੂਬਰ ☐	
		ਨਵੰਬਰ ☐	
		ਦਸੰਬਰ ☐	

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE ਦਸਖਤ.....
Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg1@yahoo.co.in, www.ratwarasahib.org

(ਪੰਨਾ 22 ਦਾ

ਨੇ; ਇਹ ਸਭਾ (ਬਾਬੀ) ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ - 'ਝਖਣਾ ਝਾਖ' ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੀ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖੁ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਝਖਣਾ ਝਾਖ ਕਰ ਲਓ; ਅਖੀਰ ਖਹਿੜਾ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਛੁਟਣਾ ਹੈ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ; ਫੇਰ ਹਉਮੈ ਸਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਹ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੁਛ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ। ਜਦ ਇਹਦਾ ਕਰਨਾ-ਧਰਨਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ; ਫੇਰ 'ਮੈਂ' ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਇਹ ਔਖੀ ਖੇਡ ਹੈ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ ਕਿਨਹੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ॥

ਅੰਗ - ੨੧੯

ਕੋਈ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

(-----)

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਦ - 16 ਦਿਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 9 ਦਿਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਟਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੋਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੰਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-
47. ਮਨੋਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੧)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੨)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੩)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੪)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੫)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

Sukdev said, "Old man! what were you doing?"

He said, "Son! I have to cross the river. For this purpose I wanted to build a dam in the river."

Sukdev said, "Can there be anyone more foolish than you in the world? The water is flowing. As soon as you throw sand it is washed away."

He said, "But I am not foolish like you. I have wasted labour of only two hours, but you have destroyed the noble deeds of several births by criticizing a *Brahmgyani* (one who has attained the Ultimate Spiritual Reality)."

Realization dawned upon him. He returned home but he was not at peace. After sometime, he went to King Janak again. This time King Janak wrought a miracle to see whether or not the man was of a constant temperament because the Guru does not accept a person as his disciple unless he is deserving -

'Kabir, after attaining Divine wealth, loosen not the knot (of the lappet).

Here is no trading centre, or gold-tester or buyer; nor the proper price.' P. 1365

*ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥
ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥*

'Saith Kabir: A wonder have I beheld; the jewel devotion at the priests' shop is sold.

This which is beyond the buyer's capacity, for a cowrie-shell is being blown away.'

P. 1372

*ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਆ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥
ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥*

Holy men don't barter away their precious utterances for cowrie-shells. If the person is deserving, they will go on foot and even suffer inconvenience. King Janak noticed: "He is the same man who came earlier too. He is proud of being an ascetic and so cannot imbibe faith in me because he regards me as a householder." So, at that moment, where he was sitting, he hung a sword with untwined thread and below it placed a chair and seated him there. He himself also sat down and started delivering his discourse. Sukdev's attention was disturbed again and again. He looked up fearing that the thread might break and the sword might fall on him. In the meantime, news came that the palace had caught fire. Messengers came again and again to inform the king about the latest situation that the fire had advanced and enveloped the stables.

The king said, "Evacuate the horses and put out the fire."

The attendants came again and said, "Sir! now the fire has come upto the main gate of the palace, the place where you are sitting."

At the main gate, while going in, Sage Sukdev had left his begging bowl and stick.

As soon as he heard that the fire had reached there, he ran to pick them up. When he came back, King Janak remarked, "Sukdev! you have not given up attachment as yet. You are still a householder and have failed to become a renunciate." The householder is one in whose heart there is attachment. The householder, free from attachment, ceases to be a householder and becomes an ascetic.

'The true householder must his faculties restrain;

Should beg of God to grant him prayer, austerities and self-discipline;

Should induce himself to good charitable deeds -

Such a householder is pure as Ganga-water.'

P. 952

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥

So King Janak said to him, "You are as yet a householder. Go and come after practising Divine Name meditation and God's devotional worship."

A considerable time passed. Desire arose in him, and again he came to King Janak. King Janak ordered, "Don't let him enter. Throw him out of here." A *yagya* was going on. He was pushed out. He stood below the palace window, picking up the leaf plates with his own hands. King Janak was throwing them down through the palace window. So many leaf plates fell upon him that -

'Even though leavings of food fell over him, for an instant was his mind not shaken even a bit.'

P. 1309

ਜੂਠਨ ਜੂਠਿ ਪਈ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਖਿਨੁ ਮਨੁਆ ਤਿਲੁ ਨ
ਡਲਾਵੈਗੋ ॥

he got buried under them. At that

moment, King Janak realized that he had becoming deserving to be taken as his disciple. He ordered, "A man has got buried under leaf plates. Take him out, bathe him and bring him before me." Accordingly was he brought after bathing him.

King Janak said, "What for have you come? Tell me your object."

He said, "I have come to adopt you as my Guru (Holy Preceptor)."

King Janak said, "There is a condition which you must fulfil before I accept you as my disciple. Carry this bowl of oil on the palm of your hand and go round the city without spilling it. If even a drop of oil gets spilled, the soldiers following you will cut off your head at once."

So, King Janak prescribed this test for him. On the other hand, all along the route Sukdev was to follow, the king provided all kinds distractions and entertainments like dancing and singing. He set out to take the round, while soldiers with unsheathed swords in their hands followed him. He came back after taking a round of the entire city. King Janak observed that not a drop of oil had fallen.

At that moment, King Janak asked, "Sukdev! what did you hear and witness while taking round of the city?"

He said, "Sir! neither did I hear anything, nor did I see. My entire attention was focused on this bowl of oil that if a drop of oil fell, my human birth would go waste because you are a king and by your orders my head would have been severed. So I do not know what was

taking place on the way.”

King Janak realized that he was a firm and determined person, and so at once gave him the boon of the Name Divine.

So Guru Sahib says - ‘Ask Brahma, ask Narada.’ Narada is called Brahma’s son. Once an assembly of gods was organized. One day, Narada happened to come before time. He saw that servants were digging the place where he used to sit. They dug a pit 1.25 yards wide and 1.25 yards deep, and then filled it with earth. Coming close, he said to the labourers, “What have you done? First you dug a pit and then filled it up with earth.” They said, “This we do not know. But we have been doing it ever since this assembly began.”

Narad said, “But why?”

They said, “We have learnt that Narad, who is without a Guru (Holy Preceptor), sits here, and where a Guru-less sits, that place is corrupted and polluted 1.25 yards broad and 1.25 yards deep. So we are under orders to dig this place daily and fill it with fresh earth.”

Narada felt deeply pained and tormented at the thought - “I am Brahma’s son. I possess so much power that by mere thought I can go wherever I like in an instant, and yet I have been insulted so much.” So he went to his father.

He said, “Father! how is it that I have been insulted so much?”

He said, “Son! you are without a Guru (Holy Preceptor). Mere mention of such a person is evil. You sit in the assembly of the gods, but being without a Guru, you

are polluted and impure.” So, in this way, Guru Sahib says -

‘You can ask about this from Brahma, Narada and Vyas, the author of the Vedas.’
P. 59

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥

None among the great personages of the world ever obtained God’s Name without the Guru (Holy Preceptor) -

‘Through the Guru Prehlad contemplated on God and obtained salvation.

By Guru’s grace, Janak embraced affection for God’s Name.

By Guru’s grace, Vashisht preached the Lord’s sermon.

Without the Guru, none has obtained the Lord’s Name, O my brother.’ P. 591

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਕਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਸਿਸਟਿ ਹਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਈ ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

‘Know by revolving in mind, that without the Guru’s (Holy Preceptor’s) guidance is the Name not obtained.

Saith Nanak: By supreme good fortune is the True Guru met...’ P. 649

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ॥

When the Guru is met, then -

‘.. he has joy and peace the four ages through.’

P. 649

..... ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

The Guru guarantees joy and peace all through the four ages; he continues getting human incarnation. He does not go into the existences of dogs and cats. Through the Guru’s teaching, he, who has not become perfect and complete obtains joy and peace the four ages through. So, in this way, by meeting the Guru starts the inward search. Man understands the inner

mystery. As long as we do not enter within the self, we can make no spiritual attainment. So, the Guru's edict is -

*'The Master of the House has put on it a lock;
The key to the Preceptor (Guru) is given to keep.*

This, without seeking the holy Preceptor's shelter,

With no effort may be found.' P. 205

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥

The Lord has put the lock. Brother! this lock is not opened unless and until one adopts a Guru (Holy Preceptor). Where has the lock been put?

'The body fortress has nine doors.

The tenth is kept unseen.

The adamantine shutters of the tenth gate open not. Through the Guru's word alone they get opened.' P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥

The adamantine shutters do not open because a lock is put on them. As long as the Guru's Word is not received, one cannot enter within. Recite in the following manner -

*Refrain: Thine Tenth Door shall not open
Until a Perfect Guru is found.*

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ,
ਬਾਝੋਂ ਗੁਰ ਪੁਰਿਆ ਤੋਂ।

*'The mind is a cellar, the body its roof;
Maya-pollution the lock*

To which is the Master (Guru) the key.

Saith Nanak: Without the Master's (Guru's) guidance is not opened the mind's casement

-

None else to this holds the key.' P. 1237

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ
ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ॥

No other person has the key to this lock -

'Without the holy Word (or God's Name) is there pitch darkness within -

In such a state neither is the Supreme objective attained nor transmigration annulled.

The key to this attainment in the hands of the True Guru (Holy Preceptor) lies -

None else may force open the door;

Only by perfect good fortune is the Guru met.' P. 124

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ॥

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥

It is only when man is fortunate that he finds a true Guru (Holy Preceptor). So, in this way, Guru Sahib says -

'In our home are stored numerous diamonds, rubies and pearls, but the wandering mind can find them not.' P. 1179

ਘਰਿ ਰਤਨ ਲਾਲ ਬਹੁ ਮਾਣਕ ਲਾਏ

ਮਨੁ ਭ੍ਰਮਿਆ ਲਹਿ ਨ ਸਕਾਈਐ॥

There are numerous diamonds, rubies and gems in us, but the straying mind is not able to find them. The thing is within the self, but we cannot search it out, but giving the example of the Perfect Guru (Holy Preceptor), Gurbani says -

'Like the water-finder who the hidden water in an instant reveals,

Even thus the Guru (Holy Preceptor) the Divine substance provides.' P. 1179

ਜਿਉ ਓਡਾ ਕੁਪੁ ਗੁਰਜ ਖਿਨ ਕਾਢੈ

ਤਿਉ ਸਤਿਗੁਰਿ ਵਸਤੁ ਲਗਾਈਐ॥

These 'Oads' (Rajasthani tribe) used to move about from one place to another; people in the villages know them. Earlier they used to be wandering about places. After the country's partition, they have stopped coming. They used to graze sheep.

They claimed that they could find hidden wells. In those days, there used to be many sand-dunes. So, wells often got filled with sand. Then people approached them to find their hidden wells saying - 'We had heard of a well from our forefathers, but we cannot find it.' These 'Oads' (well-finders) moved their flocks of sheep over the probable location like an earth-leveller. The sheep have a God-given sense that they do not pass over a well. The sheep were moved again and again and in this way the exact location of the well was marked. On digging, the well was found.

'Like the water-finder who the hidden water in an instant reveals,

Even thus the Guru (Holy Preceptor) the Divine substance provides.' P. 1179

ਜਿਉ ਓਡਾ ਕੂਪੁ ਗੁਰਜ ਖਿਨ ਕਾਢੈ
ਤਿਉ ਸਤਿਗੁਰਿ ਵਸਤੁ ਲਹਾਈਐ ॥

Similarly, Timeless One God abides in our Tenth Door -

'The bride and the Groom dwell together, but in between them is the hard wall of ego.

The Perfect Guru has demolished the wall of ego and slave Nanak has met his God, the Lord of wood.' P. 1263

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

So, as long as the Perfect Guru (Holy Preceptor) is not found, there is no inner understanding and enlightenment. Guru Sahib says -

'Uniting together the five elements the body is fashioned.

Within that see thou the Lord's jewel.

The soul is the Lord and the Lord is the soul.

God is obtained by pondering over the Name.' P. 1030

ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਕਾਇਆ ਕੀਨੀ ॥
ਤਿਸ ਮਹਿ ਰਾਮ ਰਤਨੁ ਲੈ ਚੀਨੀ ॥
ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਹੈ ਆਤਮ
ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਾ ਹੇ ॥

Unless and until the holy Word is reflected upon, the Divine substance is not obtained. Then who is the Guru? The Guru is one who leads you within the self and enables you to have a glimpse of your true form. We do not know even this much: 'Who are we?' We consider ourselves the physical body five-six feet long. We are ignorant about our real self. Collect a thousand persons and ask any one of them: 'Who are you?' He will say: 'I am standing before you.' It is because we have no knowledge of our true form or self. Man listens to the Guru's teaching and still does not stop considering himself a physical body 5-6 feet long. He has become so used to considering himself only a body that he cannot think of anything else. Guru Sahib says: The holy Preceptor is one who -

'He that in our self may reveal vision of our True Abode

Is the enlightened holy Preceptor.' P. 1291
ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

He who reveals the True Abode in man's body home, is the True Guru. What are its marks? In *Gurbani*, they find repeated mention -

'The body fortress has nine doors.

The tenth is kept unseen.

The adamantine shutters of the Tenth Gate open not. Through the Guru's Word alone they get opened.' P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

If man has not received the holy Word from the Guru, then how will this door open? When it gets opened, is there any

mark or sign? Guru Sahib says - 'Yes' -

*'The melodious celestial strain rings there.
By the Guru's Word is it heard.'* P. 954
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

Man hears that holy Word with which the Timeless One has created the entire universe. This word is called 'Onkar' (The formless yet manifest One, God) and 'Soham Shabad' (Holy word) -

*'One sole Word in my life-breath abides,
wherefor into transmigration I shall not fall
again.'* P. 795
ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ
ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥

That holy Word resounds there. This celestial strain rings there -

*'By the tune of holy music is induced
meditation;
By meditation comes realization -
Such is the inexpressible secret or tale of the
Divinely-enlightened.'* P. 879
ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥
*'The melodious celestial strain rings there.
By the Guru's Word is it heard.
Thereby is the self illumined -
Such blessing by devotion is attained.'*
P. 954

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

Guru Sahib says - 'There is Divine illumination.' When there is illumination then what does man see? What is seen in me is visible in all.

*'In all creation is the Sole Supreme
pervasive, who of all is Creator.'* P. 954
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

He, who shows that Divine Home, the True Abode, is the True Guru (Perfect Holy Preceptor) -

'He that in our self may reveal vision of our

True Abode

Is the enlightened Holy Preceptor.' P. 1291
ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

What is its characteristic mark? Guru Sahib says -

*'There shall play the mystic music of five
esoteric instruments ...'* P. 1291
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ॥

Mystic music is playing there continuously. It is the tune of the holy Word and the tune of five musical instruments -

*'... and the drum of the holy Word shall
resound.'* P. 1291
..... ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

The characteristic mark is that the holy Word resounds -

*'Struck with wonder, one sees there all the
islands, universes, underworlds, continents
and spheres.'* P. 1291
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

When the mind's concentration reaches there and sees islands, universes, underworlds, continents and spheres, then man comes in a state of Divine bliss and he spontaneously utters from his lips - Waheguru! Waheguru! Waheguru! (God's Name) even above Soham the holy Word, which is the name of the Tenth Door. 'Waheguru' is the Name when man's form attains union with God. Then -

*'As water into water mingles,
Does light of the self with Divine Light
merge.'* P. 278
ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

The name of the wonderousness and ecstasy of that moment is Waheguru; (God's) Name. So -

'Struck with wonder, one sees there all the

islands, universes, underworlds, continents and spheres.

*Loud string instruments there play;
On the righteous throne sits there the King of
the universe.'* P. 1291

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

There one has a visible glimpse of God and He permeates through our being -

*'From seeking the Lord outside ourselves are
we released.*

*The Guru (Master) within the self has
granted vision of Him.'* P. 1002

ਬਾਹਰਿ ਫੁਢਨ ਤੇ ਫੁਟਿ ਪਰੇ
ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥

Guru Sahib says - 'The tale which is not reflected upon is heard -

*'In the state of serene enlightenment shall
the melody be heard,
And in unbroken ecstasy shall consciousness
be fixed.'* P. 1291

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

When one reaches the Tenth Door, that is called by various names - 'sunn mandal' (highest stage of meditation), 'aphur mandal' (a state undisturbed by thought), 'Param Sunn' (highest stage of meditation where abides the Absolute), 'anhat sunn' (immortal unattributed Being) -

*'Of what kind are they who are imbued
with the Imperishable Lord?*

*They are like Him from whom they have
emanated.'* P. 943

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥

They become like God Himself -

*'In the state of serene enlightenment shall
the melody be heard,
And in unbroken ecstasy shall consciousness
be fixed.*

*There shall the inexpressible discourse on the
Lord be contemplated...'* P. 1291

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ॥

What cannot be described is reflected upon there -

'.... And all desire is annulled.' P. 1291
..... ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

All desires are destroyed there. Man's mind reaches the fifth stage where the self is lost. Then he does not contemplate the Lord Creator, but has a manifest glimpse of Him. On all sides, he sees God -

*'The Guru has shown Thee to mine eyes, O
Lord.*

*Here and there, in every soul and every
body, Thou, Thou, alone art contained, O
Bewitcher.'* P. 407

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਸੋਹਿਨਾ ॥

Then the mind turns away from the world. Having imbibed faith in the perfection of God, we accept and believe in the Name Divine. By accepting the Name

-

*'The great Immaculate Name of God may be
realized by one*

Whose mind in faith is firm-fixed.' P. 3

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥

It is because the Name Divine becomes manifest within the self -

*'All beings by the might of the Name are
sustained.*

*By the might of the Name are sustained
continents and universes.'* P. 284

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

The Name which has embraced the entire nature becomes manifest in the same form and state and we accept it and have faith in it. By accepting the Name and believing in it, we turn away from the

world. As a result -

'Turning away from the world, the heart lotus is filled with Nectar, and this mind then goes not anywhere.' P. 1291

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

The mind then ceases wandering, because it obtains the Supreme bliss of Nectar; it attains to the state of *Sat* (truth), *chit* (intellect), *anand* (bliss) where silent meditation of the Name Divine goes on continuously -

'Merging in the Primal Lord, man forgets not silent Name - meditation.' P. 1291

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

Man merges in God -

'All the sister-damsels of senses with the five noble scions shall find union...' P. 1291

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ॥

All the five sense organs shall join with the five virtues - truth, contentment, compassion, righteousness and forbearance -

'... and by the Guru's guidance shall the self in its True Home take abode.' P. 1291

..... ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

Then he, whom the Guru guides, comes to abide in his own home. Guru Sahib says that this home is not obtained for nothing or with ease -

'Nanak is the slave of him, who by searching the Lord's Name obtains this Home of his.'

P. 1291

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥

Guru Sahib says that he is the slave of him who attains this state. To this state or home, it is the Guru who can guide. Holy congregation! if we reflect over this, this discourse will become very long. At what

a low stage have we been left behind? Sometimes, do we ponder over the question: 'Who am I?' Are we the visible physical body made up of five elements, or five natures of which are made five sense organs, five motor organs, or the five 'praans' (life breaths) - *praan* (in the heart), *smaan* (in the navel), *udaan* (in the throat), and *upaan* (in the rectum)? All the five 'praans' (life breaths) work. We are neither these, nor mind, nor intelligence or understanding, and nor heart. We are above even these. Different and distinct from all these is our Lord Beholder. He, who, abiding within these, is watching, is our own self -

'My soul or mind or self! in aspect art thou image of Divine Light;

Thy own exalted origin realize.' P. 441

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣ ॥

This self or soul is above the three (*sreers*) bodies - '*Sathool sreer*' (material body), '*Sukham sreer*' [subtle body living within the material body, which, leaving one body enters another, and which is a collection of mind, intellect or understanding), five 'praans' (life-breaths), five motor organs and five sense organs], '*Karan shreer*' [Treasure of bliss; that imaginary body of '*sukhopat*' (deep sleep in which dreams disappear) stage in which pleasures of senses disappear]. Above the three attributes of *rajogun* (passion, emotion), *tamogun* (dark, evil), and *satogun* (virtue, goodness) and beyond the three states of *jagrat* (waking), *supan* (dreaming), and *sukhopat* (dream-free sound sleep), it is a denizen of the state of *turiya* [Fourth state, transcending the three qualities. This is the state of absorption in the Absolute

(*samadhi*) and is attained through '*sahaj*'. (In *Gurbani*, it stands for the path of prayer, meditation and devotion in contradistinction to *Hatha-yoga*). This state is characterized by Supreme illumination and Supreme bliss]. It is also above the '*Panj kosh*' (five veils). First is '*annmai kosh*', this physical body which is born of food and sustained by food. In the '*mann*' (mind) in this body come three veils - '*praanmai kosh*' [five motor organs and five *praans* (life breaths)], '*manomai kosh*' (five sense organs and heart), '*vigyanmai kosh*' (five sense organs alongwith intelligence and understanding). Thereafter, deep sleep is '*anandmai kosh*'. Beyond the *Panj klesh* [(Five torments) (i) *avidya* - ignorance or perverse thinking, (ii) *asimta* - pride in health, wealth etc., (iii) *raag* - love, enmity and hostility, (iv) *abhinivesh* - obstinately doing things not worth doing and fearing death)], *panj birtiyan* (five mental tendencies), three fevers - '*adhi* (mental), '*biyadhi*' (physical), and '*upadhi*' (psychic), five states of mind - foolishness, tune-fulness remembrance etc., five indulgences - word, touch, beauty, relish, smell, five thieves - lust, wrath, avarice, attachment and pride, four fires - reason, love, greed and anger. Beyond all these, the sentient being within this body, the beholder is called the '*jeevatma*' (individual soul). '*Jeev*' appellation is to be used if he comes down. If he goes up higher, he loses his physical character and becomes a soul. So, then this state of '*sat-chit-anand*' (truth, intellect and bliss) is attained - complete, omnipotent and immaculate. He who makes the mortal realize the soul through non-attachment, discernment, tolerance,

liberation, willingness, listening, believing and contemplation is called the *Guru* (Holy Preceptor). He is capable and competent, and his characteristic marks are -

*Refrain: The Guru is unique and sans enmity,
Inaccessible is he.*

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

'The True Guru is inaccessible; he is unique and sans enmity.

Regard him as the land of religion or righteousness and the true place of worship. As one sows, so does one reap; determines he the fruit of actions.

Like a clear mirror, he views or reflects the world.

Man sees in him what he seeks.

The Guru's servant acquits himself honourably in the Court Divine, while the apostate is disgraced.'

Bhai Gurdas Ji, Var 34/1

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮੁਾਲਾ।
ਜਿਉਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹਕਾਲਾ॥

The Perfect True Guru (Holy Preceptor) has enmity with none. This action is beyond his reach. So, if such a Perfect True Guru is met, then man can be saved, because there are immature and pretentious *Gurus* (preceptors) also. Then there are scholarly *Gurus*, and mendicant *Gurus* too. In other words, the cart, wooden beam and ship too can be *Gurus*. They have their characteristic marks.

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue Nov., 2011)

*'Said the Sultan: Listen, thou Nama:
Let me see the doing of thy Rama (God).
The Sultan got Nama bound,
Saying, "Let me see the power of the Hari
(God's Name) and Vithal (God's Name).'*
P. 1165

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਛੈ ਸੁਨੁ ਬੇ ਨਾਮਾ॥
ਦੇਖਉ ਰਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ਕਾਮਾ॥
ਨਾਮਾ ਸੁਲਤਾਨੇ ਬਾਧਿਲਾ॥
ਦੇਖਉ ਤੇਰਾ ਹਰਿ ਬੀਠਲਾ॥

Now I have to see what your God does.

*'Bring to life the slaughtered cow,
Else right here shall thy head be cut off.'*
P. 1165

ਬਿਸਮਿਲਿ ਗਉ ਦੇਹੁ ਜੀਵਾਇ॥
ਨਾਤਰੁ ਗਰਦਨਿ ਮਾਰਉ ਠਾਂਇ॥

Look! the slaughtered cow is lying here. Either bring it back to life, or you will be beheaded. I want to see what your Rama (God) does. Namdev Ji said, "O king! the whole world knows what Rama (God) does." The king asked, "Does He really do something?" Namdev Ji replied, "Yes. He does." The king asked, "What does He do?"

*Refrain: A king, He turns into a beggar,
In a trice does He turn a king into
a beggar...*

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰ ਡਾਰੇ ਜੀ,
ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕੋ ਕਰਹੀ -2, 2.
ਛਿਨ ਮਹਿ ਗਉ ਰੰਕ ਕੋ ਕਰਹੀ -2, 2.
ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰ ਡਾਰੇ ਜੀ, -2.

Namdev Ji said, "O King! you are asking about the doings of my Rama (God).

Well, such is my Rama (God) -

*'O God! I know not the limit of Thine Royal
Mansion.*

I am the hand-maid of Thine saints.

*He, who goes laughing, returns weeping and he,
who goes weeping, returns smiling.*

*What is inhabited, that becomes deserted and
what is deserted that becomes inhabited.*

*The lord turns water into desert and desert
into well, and from a well, He makes a
mountain.*

*From the earth, God raises man to the sky and
when he has ascended to the sky, He dashes
him down.*

*A beggar, He makes rule an empire, and a king,
He turns into a beggar.*

*From an idiot and a blockhead God makes a
scholar, and from a scholar, a fool.*

*Such is the Lord, who turns a woman into a
man and a man into a woman.*

*Says Kabir: God is the beloved of His saints.
Unto His vision am I a sacrifice.'*

P. 1252

ਰਾਜਾਸੁਮ ਮਿਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ ਤੇਰੀ॥

ਤੇਰੇ ਸੰਤਨ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ॥

ਹਸਤੋ ਜਾਇ ਸੁ ਰੋਵਤੁ ਆਵੈ ਰੋਵਤੁ ਜਾਇ ਸੁ ਹਸੈ॥

ਬਸਤੋ ਹੋਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਜਰੁ ਉਜਰੁ ਹੋਇ ਸੁ ਬਸੈ॥

ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਕਰਿ ਥਲ ਤੇ ਕੂਆ ਕੂਪ ਤੇ ਮੇਰੁ ਕਰਾਵੈ॥

ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸਿ ਚਢਾਵੈ ਚਢੇ ਅਕਾਸਿ ਗਿਰਾਵੈ॥

ਭੇਖਾਰੀ ਤੇ ਰਾਜੁ ਕਰਾਵੈ ਰਾਜਾ ਤੇ ਭੇਖਾਰੀ॥

ਖਲ ਮੁਰਖ ਤੇ ਪੰਡਿਤੁ ਕਰਿਬੋ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਮੁਗਧਾਰੀ॥

ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤਿਸੁ ਮੂਰਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ॥

Such is my Rama (God) who raises the lowly into the high, and the high into the lowly.'

*'None of the state of the Lord has realization:
Yogis, celibates, performers of austerities, and
many of the wise in this pursuit are exhausted.*

In an instant a pauper He makes a king, a king a pauper.

*Filled are the empty, and those full emptied -
Such is His way.'* P. 537

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਪਚਿ ਹਾਰੇ ਅਰੁ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸਿਆਨੇ ॥

ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਉ ਕਰਈ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥

ਰੀਤੇ ਭਰੇ ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ ਯਹ ਤਾ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰੇ ॥

What is empty, He fills, and what is full, He empties. Renunciators, celibates and penitents have exhausted themselves in knowing Him, but none can fully describe God's ways or doings. Those who are laughing, He makes weep, and those who are weeping, He blesses with smiles. Thickly populated settlements, He make desolate, while in desolate and deserted places, He establishes new towns and capital cities. Deep waters He changes into lands, and lands He transforms into deep waters. Pits He changes into mountains. Defeated and fallen He blesses with glory and raises them sky-high, and the exalted He dashes to the earth. Beggars and slaves He makes kings and installs them on thrones, and kings and emperors he turns into paupers. Fools and blockheads He changes into scholars, and scholars into fools. Females He turns into males, and males into females. God is so powerful and capable; who can know His state?

O Sultan (King)! if you want to know more about God's doings, then listen to what holy men tell about Him. After creating the world, God created everyone's body, mind and intellect. Fashioning this form out of the five elements - earth, air, fire, water and sky - and putting within this body His Light, He made him capable of dancing and jumping, laughing and weeping. Thus was this 'jeev' (sentient

being; man) created? Earth was created for his living, water for his drinking, and fire for giving him warmth.

God gives man countless apparels, enjoyments and pleasures. He has made man's father and mother, brothers and sisters, wife and children. He gives sustenance to all creatures living in water and on land, and even the worms living in stone.

Where there is no help, God gives help and support. In an instant does God annul the sins of the sinner. Then God is so kind and merciful that He continues bestowing boons and blessings on man and never repents after giving gifts. Moreover, boons too God gives in one go, and does not call to His Portal again and again.

As regards your question - where does such a God abide? - listen: God abides in the company of the holy who preactise Divine Name meditation and perform God's devotional worship. He who reaches God's Portal, gets a glimpse of Him; otherwise, in implicit form He lives in everybody. However, in the holy company is God present in manifest form -

'God created the soul and fashioned the whole body.

Making the mortal from five elements, the Lord has blessed him with His very Light.

God has blessed him with the couch of the earth and water for use.

O man! serve thou the world-Lord and forget Him not even for an instant.

O man! serve thou the True Guru that thou be blessed with the supreme status.

If thou remain unaffected in weal and woe, then alone shalt thou find thy God, the Lord of life.

He, who makes thee enjoy various dresses,

dainties and relishes,
 He, who has created for thee mother, father
 and all the relatives,
 He, who extends sustenance in the water and
 on the earth, O friend,
 Serve thou that Lord ever and forever more.
 He is mortal's succourer at the place, where
 nobody else can help him.
 Millions of sins, He washes off in an instant.
 He confers gifts and regrets not.
 His largesse He grants all at once, nevermore
 calling the seeker.
 By pre-writ destiny, I have searched and found
 the Lord.
 In the holy congregation abides the Lord, the
 world-cherisher.
 Meeting with the Guru, have I come to Thy
 door, O Lord, the enemy of ego.
 Bless thou slave Nanak, with Thy vision.'P .
 1137-38

ਮਨੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਤਨੁ ਸਭੁ ਸਾਜਿਆ॥
 ਪੰਚ ਤਤ ਰਚਿ ਜੋਤਿ ਨਿਵਾਜਿਆ॥
 ਸਿਹਜਾ ਧਰਤਿ ਬਰਤਨ ਕਉ ਪਾਨੀ॥
 ਨਿਮਖ ਨ ਵਿਸਾਰਹੁ ਸੇਵਹੁ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ॥
 ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਹੋਇ ਪਰਮ ਗਤੇ॥
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹਿ ਨਿਰਾਰਾ ਤਾਂ ਤੂ ਪਾਵਹਿ ਪ੍ਰਾਨਪਤੇ॥
 ਕਾਪੜ ਭੋਗ ਰਸ ਅਨਿਕ ਭੁੰਚਾਏ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬ ਸਗਲ ਬਨਾਏ॥
 ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹੇ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮੀਤ॥
 ਸੋ ਹਰਿ ਸੇਵਹੁ ਨੀਤਾ ਨੀਤ॥
 ਤਹਾ ਸਖਾਈ ਜਹ ਕੋਇ ਨ ਹੋਵੈ॥
 ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਇਕ ਖਿਨ ਮਹਿ ਧੋਵੈ॥
 ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਨਹੀ ਪਛੋਤਾਵੈ॥
 ਏਕਾ ਬਖਸ ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਬੁਲਾਵੈ॥
 ਕਿਰਤ ਸੰਜੋਗੀ ਪਾਇਆ ਭਾਲਿ॥
 ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਸੇ ਗੁਪਾਲਿ॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਆਏ ਤੁਮਰੈ ਦੁਆਰ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਮੁਰਾਰਿ॥

'Himself has He spread His Maya -
 Himself the beholder.
 Various forms of different hues He assumes,
 Yet from all remains apart.
 He who the world has deluded,
 Is beyond count and limit;
 Inaccessible, immaculate.

Saith Nanak: Thou creature of God, discarding
 all illusion.

Thy heart to Him attach.' P. 537
 ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ॥
 ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ॥
 ਅਗਨਤ ਅਪਾਰੁ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ
 ਜਿਹ ਸਭ ਜਗੁ ਭਰਮਾਇਓ॥
 ਸਗਲ ਭਰਮ ਤਜਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ
 ਚਰਨਿ ਤਾਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਓ॥

Saint Namdev Ji said, "O king! none knows the state of my Rama (God). Those well-settled in homes are rendered homeless, while the homeless find homes in a moment. Similarly, in an instant, the weeping He makes smile and from the earth He lifts some to the sky, while those sky-high are brought low. So my Rama (God) does such things."

The Shah of Iran was the richest king of the world. But one man, who did not even live in the country, and lived abroad, created such a situation that the king had to flee from his country. No country was willing to harbour him. When he fell ill, America did a great favour to him and permitted him to get treatment in the country. When he died, no country was ready to give land for his burial. Only Egypt gave two yards of land for his grave. And yet what a great emperor he was and how rich!

Aurangzeb imprisoned his father Shah Jahan in a tower from where he kept looking at the Taj Mahal all the day long. One day, Shah Jahan wrote a letter to Aurangzeb. It was summer and this is what he wrote in the letter: 'Son! it is extremely hot. I get only one bowl of water which is not enough. I have to wash my face and rinse my mouth too. This

water is very meagre. I cannot even quench my thirst.

*'Should He turn away His gaze of favour,
kings He reduces to a blade of grass;
So that from door to door they beg,
None to them throwing charity.'*

P. 472

*ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ॥
ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ॥*

So he was begging for water. He was asking Aurangzeb to increase his water ration. Aurangzeb replied, "I do not think that your water ration is meagre. The ink with which you have written the letter is very light, which shows that you have a lot of water that you can put into ink." Look! holy congregation! what a fall! His state had become worse than a pauper's. Shah Jahan, the builder of the Taj Mahaj and the Red Fort was longing for just a drop of water.

Now take the case of Guru Nanak Sahib. One day he was sitting with Bhai Mardana and Bhai Bala. A child came and seeing the holy men sitting, he brought paddy straw and spread it for them. Guru Sahib sat on it. After a considerable period of time, the child thought that he ought to serve something to Guru Sahib. He collected twigs from the hedge and pulling out gram plants from the field roasted green gram and offered them to Guru Sahib. Guru Sahib, Bhai Mardana and Bhai Bala ate them with love and relish. Guru Nanak Sahib said, "Mardana! What should we give to this child?" Mardana replied, "Sir! you are the Master, the Lord." Guru Sahib said, "Well! let us make him the king of the country." To the child Guru Sahib said, "King! come here and sit down." The

child said, "Sir! I am a very poor person." Guru Sahib said, "No, from today you will be the king." In the Guru's attendance, the child got late. On the other hand, the king of the country died suddenly. He had no successor or legal heir. The courtiers decided that the first comer at the city-gate would be installed as the king. That child kept sitting in the Guru's company till midnight forgetful of going home. Then Guru Sahib said to him, "Son! now go home. The day is about to dawn. Go, your parents must be waiting for you." So Guru Sahib sent him home. When the child was going to enter the big city gate, the Ministers made him the king. Drums started beating in celebration of the new king's installation. A palanquin was brought and that shepherd boy was made the king of the country.

*'In an instant a pauper He makes a king, and
a king a pauper.'*

P. 537

ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਉ ਕਰਈ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ॥

Big settlements He devastates in no time.

*'What is inhabited becomes deserted, and what
is deserted becomes inhabited.'*

P. 1252

ਬਸਤੋ ਹੋਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਜਰ ਉਜਰ ਹੋਇ ਸੁ ਬਸੈ॥

At the time of the country's partition in 1947, did anybody know that people would be uprooted and made homeless? The laughing He makes weep, and the weeping He makes smile. So, Namdev Ji said, "O king! such is my God, my Rama and such are His doings." The king said, "I want to see the doings of your Rama (God). Bring this cow back to life." Namdev Ji said, "It cannot be brought back to life. I cannot revive any dead person.

Death and life are in the hands of God.
How can this slaughtered cow be revived?

*'Said Nama: Majesty! how can this happen?
What is slaughtered cannot be made alive.'*

P. 1165

ਬਾਦਸਾਹ ਐਸੀ ਕਿਉ ਹੋਇ॥
ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ॥

Can any dead be brought back to life?
Nothing is in man's hands. Everything is in
the hands of God:

*'Nothing by my will happens;
All happens as willed by God.'* P. 1165

ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਕਰਿ ਹੈ ਰਾਮੁ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਇ॥

*'None besides the Lord any power has;
He alone takes away life and grants it.'*

P. 192

ਬਿਨੁ ਭਗਵੰਤ ਨਾਹੀ ਅਨ ਕੋਇ॥
ਮਾਰੈ ਰਾਖੈ ਏਕੋ ਸੋਇ॥

It is God who protects and destroys.
Nothing is in my hands.

*Refrain: O king! nothing happens by my
will.*

ਧਾਰਨਾ - ਕਛੁ ਨਾ ਹੋਇ, ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਰਾਜਨ -2,
ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਰਾਜਨ, ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਰਾਜਨ-2, 2
ਕਛੁ ਨਾ ਹੋਇ,.....-2

*'Nothing by my will happens;
All happens as willed by God.'* P. 1165

ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਕਰਿ ਹੈ ਰਾਮੁ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਇ॥

Holy congregation! the saints and
holymen, who have attained to God, who
have achieved self-realization, know that
neither can anyone kill them, nor frighten
them.

*'Whosoever frightens none, nor is afraid of
anyone,*

*Says Nanak, hear thou, O my soul, call thou
him, a man of Divine knowledge.'*

P. 1427

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥

The first sign of a man of Divine
knowledge is that he neither fears, nor
frightens anyone. He is never afraid; fear
is always due to sin.

*'When God's fear is aroused, world's fear
departs.'* P. 341

ਡਡਾ ਡਰ ਉਪਜੇ ਡਰ ਜਾਈ॥

As is fear of the Lord aroused, fear of
the world goes, because he who has fear of
God and reverence for Him, has God on
his side. Fear of God makes man's mind
pure.

*'When God's fear is aroused, fear of the world
goes.*

In that fear is this fear absorbed.'

P. 341

ਡਡਾ ਡਰ ਉਪਜੇ ਡਰ ਜਾਈ॥

ਤਾ ਡਰ ਮਹਿ ਡਰੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

In the fear of God is absorbed the fear
of the world. In God's fear, world's fear
disappears. Reverence and devotion for
God increases, and He seems to be ever
abiding with him.

*'Should man fear entertaining such fear, fear
of the world shall grip him.'* P. 341

ਜਉ ਡਰ ਡਰੈ ਤਾ ਫਿਰਿ ਡਰੁ ਲਾਗੈ॥

When man does not have fear of God,
then is he afraid -

*'As by the fear of God is the heart rendered
fearless,*

Fear of the world flees.'

P. 341

ਨਿਡਰ ਹੁਆ ਡਰੁ ਉਰ ਹੋਇ ਭਾਗੈ॥

So, it is like this -

*'God ever beholds and hears everything, O my
soul, and he alone is afraid who commits
sins.'* P. 540

ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਨਿਤ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿਨਿ ਪਾਪ ਕਮਤੇ ਰਾਮ॥

God sees everything and ever abides
with man. That is why Mardana says - O
Nanak! where art we caught? Guru Sahib

says - Mardana! don't fear for the 'Akal Purkh' (Timeless One, God) is with us -

'The man, whose heart is pure from within him, O my soul, casts off all his fears.' P. 540

ਜਿਸ ਅੰਤਰੁ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਸਭਿ ਡਰ ਸੁਟਿ ਘਤੇ ਰਾਮ ॥

He, whose heart within is pure, has no fear. It is the sinner who ever lives in fear.

'He alone, who commits sins, is in fear and the virtuous one rejoices.' P. 84
ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

A virtuous person has no fear. He knows that he has not done anything wrong and sinful for such is his Master's command -

Refrain: The virtuous are ever in bloom of joy, while the sinners live in fear.
ਧਾਰਨਾ - ਧਰਮੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਡਰਦੇ ਨੇ ਪਾਪੀ ਬੰਦੇ -2,
2.

He, who commits sins, should live in fear. He, who has been corrupt, will continue to live in fear all his life lest some case of bribery should be detected against him. He, who has done smuggling, will be afraid. He, who has evaded income tax, will live in fear. Holy congregation! fear of future or the hereafter vexes the man who has garnered sins. He, who has practised Divine Name meditation and performed God's devotional worship, goes to his heavenly abode cheerfully, without any fear. Then, what happens there at the Divine Portal?

'Blessed, blessed will everyone call thee. Thy face shall be bright in that God's Court.' P. 283

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

He is happy while going to the other world -

'Kabir, when thou wert born in the world, the world laughed while thou wept.

Do thou such deeds that you may depart cheerfully while the world weeps.'

ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂ ਜਨਮਿਆ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਗ ਹਸੈ ਤੂੰ ਰੋਇ ॥
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਹਸੈ ਜਗ ਰੋਇ ॥

He leaves after doing such deeds that all shower praise on him at the Divine Portal.

'Then at the Portal Divine none to you shall be rough of behaviour; With noble courtesy shall you be received.' P. 252

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥
ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੋਊ ॥

His word is accepted in the Divine Court. The wish of a worshipper of God is realized in God's Court -

'He, whose word is accepted in the Lord's Court, whom does he care for?' P. 186

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

He, whose word is accepted by God Himself, to whom even the Dharamraj (the Righteous Judge) says respectfully -

'They, who contemplate the Lord's Name, O friend, win the treasure of human life. Nanak, the Righteous Judge addresses them thus, "My mansion thou hast rendered holy."' P. 1425

ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੋ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ ॥

then, what need has he to care for anyone? God's devotees do not fear the world. When the emperor got Kabir bound and thrown before an elephant, he said, "O king! my mind does not fear, then why are you frightening my body?"

'My mind is crestfallen not, why should my body fear?' P. 1165

ਮਨੁ ਨਾ ਡਿਗੈ ਤਨੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਡਰਾਇ ॥

He said, "When my mind is not afraid,

why are you trying to frighten my body by throwing it before the elephant? I am not going to be frightened." So, in this way, the king was trying to frighten Namdev. He thought that out of fear of death, Namdev would bring the slaughtered cow back to life. He said, "Look Namdev! there are three options before you. First, bring the cow back to life. Then the matter is settled. Second, come into the fold of Islam. If either of these two options are not acceptable, then be prepared to die. The choice lies with you." The king said this with great pride -

'The king was full of violent arrogance.'
P. 1165

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹੇ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥

He was so much full of pride that he did not see that Namdev was not at all at fault. He said, "O king! I did nothing. It was God who revived the dead youngman." But the king was overcome by evil arrogance. All his faculties were in the grip of overweening pride.

Religious fanaticism and intolerance had increased so much that the greatness and glory of holymen other than those of Islam was not tolerated. Becoming antagonistic towards Saint Kabir, the king ordered him (Saint Kabir) to be trampled under the feet of an elephant. He had done no wrong. The custodians of Islam had instigated the king against Saint Kabir. He was tied into a bundle and placed before a drunken elephant. But the elephant did no harm to him. On the contrary, it picked up the bundle and put it on its head and then putting it down on the earth greeted thrice.

'What sin has the saint committed that

making him into a bundle you have thrown him before an elephant? asked the men.' P. 871

**ਕਿਆ ਅਪਰਾਧੁ ਸੰਤ ਹੈ ਕੀਨਾ ॥
ਬਾਂਧਿ ਪੋਟ ਕੁੰਚਰ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥**

Now Namdev Ji had committed no crime. Sitting on the bank of the river, he used to practise Divine Name meditation and perform God's devotional worship. If by his utterance the man came back to life, was it a crime on his part? Is there anything in law which prevents a holyman from bringing a dead man back to life. The king said with violent arrogance, "Look! let me see right now who saves you from death. The king ordered a drunken elephant to be let loose.

'An elephant was goaded to attack.'

P. 1165

ਗਜ ਹਸਤੀ ਦੀਨੋ ਚਮਕਾਰਿ ॥

Recite in this manner -

*Refrain: Look! the king flew into pride.
ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੰਕਾਰ ਓ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਈਂ ਵੇਖੋ -2, 2.*

*'The king was full of violent arrogance
And an elephant was goaded to attack.'*

P. 1165

**ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹੇ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥
ਗਜ ਹਸਤੀ ਦੀਨੋ ਚਮਕਾਰਿ ॥**

Holy congregation! both the qualities are present in man; one is pride, the other is humility -

'Pride hath a fall.'

'The Vedas proclaim aloud that the Reverend Lord likes not pride.'

P. 1165

'ਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ।'

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੁਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

All the scriptures declare loudly that there is anything which does not please the Lord, it is 'pride'. God does not forgive a proud man. To destroy arrogant Hirnakashyap, God had to assume the

form of 'Narsingh' (half man and half tiger), as 'pride' was not to His liking. What displeases God most is 'pride' or 'arrogance'. A proud man suffers a fall. There are five kinds of prides.

'Empery, wealth, beauty, pride of caste and youthfulness -

All these five are robbers of goodness.' P . 1288

ਰਾਜ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗੁ.....॥

Guru Sahib has called these prides five robbers -

'By these five marauders is the world robbed -

None caught by these preserves decency or sense of honour.' P. 1288

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨਾ ਰਖੀ ਲਜ ॥

First is taking pride in state power. When a man gains too much state power, whether by force or by votes, he becomes extremely proud, his feet don't touch the ground. Even a little authority turns man's head. If a poor man gets the authority of issuing permits for cement, he makes the people needlessly stand in queues. Even men of status and position keep standing in queues. He speaks rudely because he is intoxicated with state power. In this intoxication of state power, kings do wrong deeds. The king forgets his duties completely. He forgets that it is his duty to dispense justice to his subjects. Now a days, ministers are made to take the oath of allegiance to the constitution and to serve the people. But you may take any type of pledges from a person who has no faith in God, it is no more than a formality, a mere utterance of empty words. Forgetting all oaths and pledges and drunk with state power, he speaks proudly and orders in an instant that such

and such person should be finished. Many have been such kings in the world. How proud and arrogant was Nadir Shah! A Havildar of Nadir Shah entered a respectable home and tried to outrage the modesty of their daughter. They were self-respecting persons. In anger they killed the soldier. When the news reached Nadir Shah, he ordered looting and killing of entire Delhi. The massacre continued day and night in which nine lakh persons were killed. The people went abjectly to the ruler and prayed, "What is our fault? Your soldier was killed by one man, but you have got nine lakh persons massacred and have ravaged Delhi." Holy congregation! how proud and arrogant was Nadir Shah!

So, a proud man goes to hell because

-

'The king's vow is to dispense justice....'

P. 1240

ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ॥

The king need not read Jap Ji Sahib, or Gayatri chant, or 'Namaz' (Muslim Prayer) so much as to dispense justice to the people. If the king does not dispense justice, he becomes sinful. He who does justice to his subjects without fear and favour is remembered with love and honour in the world.

Once Maharaja Ranjit Singh came out of his palace to see the state of affairs of his kingdom. Some officers of cavalry and soldiers accompanied him. When he was passing on the road, some children were shaking off berries in the month of *chet* (March-April). A child threw a stone forcefully, which, passing through the branches, hit Maharaja Ranjit Singh on his back. If a stone or a brickbat hits a king,

can there be joy and peace? At once, his bodyguards were enraged and drew out their swords. Maharaja Ranjit Singh said to them, "What will you do with anger? Why did your hands go to your sword-hilts?" They said, "Your majesty! some body hit you with a brickbat." The Maharaja said, "Bring before me the boy who hit me with a brickbat. But you are not to say anything to him. Don't needlessly show your zeal by treating him harshly while bringing him before me." How calm and patient was the king! The soldiers caught all the boys. Their faces turned pale with fear. They feared that since the brickbat thrown by them had hit the king, he might not order them to be killed.

At that moment, the Maharaja asked them, "Children! have you hit me with a brickbat?" The children said, "Sir, we did not hurl the brickbat at you; we hurled it at the berry tree." He said, "But it hit me." They said, "We had hurled it at the berry tree; it is our misfortune that it has hit you." The Maharaja said, "Why do you hurl brickbats at the berry-tree?" They said, "Sir, by hurling brickbats at the berry tree we shake off berry fruit from it."

The Maharaja said, "Well! by hurling brickbats at the berry-tree you get berries?"

"Yes sir."

The children felt that the king was in a gentle mood. They thought, "The king is talking to us smilingly." The king asked his companions, "Since the brickbat has hit the Maharaja what should he give?" All became silent. Then one of them suggested that the children should be given a handful of rupee coins, and similarly, others also gave their suggestions.' The Maharaja said, "Look! the tree is insentient.

When a brickbat hits it, the sweetest fruit falls first. Has ever a raw berry fallen? First of all, it is the sweet berry that falls." Maharaja Ranjit further said, "The brickbat has hit me. Write down what I am dictating. All the land of village Budhan near Jalalpur Jattan should be given as fief to the children." How gentle and generous was the king! This story is remembered till today.

How gentle and liberal was the king! once there was famine in the kingdom; there was no foodgrain to be found. Government godowns were full of foodgrain for the the armed forces to meet emergencies. Maharaja Ranjit Singh issued a public proclamation, "Let every Hindu, Sikh and Muslim hear. None should die of starvation in my kingdom. Honestly take from the government godown as much foodgrain as they need and can carry. Neither hoard it, nor sell it. When your stock is finished, come again. I guarantee that I will not let you die of hunger." At that time, people took foodgrains from the stores very honestly. There was an old man, who lived quite far away from the stores. Only his nine year old grandson accompanied him; his son was dead. His family was quite big. He came to the stores walking slowly. By that time, it had closed down. S. Lehna Singh was Incharge of the store. When he came out, he asked what the matter was. The old man said, "Sir, I have come from a far off place to get foodgrains. Since I can walk slowly, the stores have closed down by the time I have come." S. Lehna Singh called the assistant and got the stores opened. On the other hand, the Maharaja came to see whether his officials really distributed foodgrain to the people or only rebuked them needlessly and shoed them away. The Maharaja was

moving about in disguise and watched everything. In the meantime, the old man took the foodgrains all right but he could not pick up the bundle. He said, "Sardar Sahib, where you have done so much favour to me, kindly help me to carry it also outside. The bundle is of course as much as can be carried by a man, but I am old; my grandson accompanying me is only nine years old." The storekeeper placed the bundle outside and went away after closing the stores. Maharaja Ranjit Singh, who was watching the entire proceedings, came close to the old man and asked, "Baba (old man)! what's the matter? Why don't you pick up the bundle? Do you have to sell it?" He said, "No Sardar Sahib, I don't have to sell. I am finding it difficult to pick it up. Kindly help me to put it on my head. I will take it slowly. On the way, if I happen to meet a kind man, he may help me and give me some respite. Slowly and slowly I shall reach home. Sardar Sahib, I am old and all my strength has been sapped. My eyesight too has become weak. I find it difficult to recognize people. Hearing too has been impaired and I can understand only when someone speaks loudly. The same is the state of my other body organs. Sardar Sahib, one cannot but bear God-sent misfortunes. My young son has expired. This child is too young. So I have to bear the entire burden of the family. Our king is very kind and generous; he has opened the state godowns for the people. Now the God-sent famine will pass off easily. May the king prosper! How kind and sympathetic he is! He is treating everybody justly. Look Sardar Sahib! the kings belonging to my religion have crossed all limits of oppression. Considering the Hindus as infidels, they perpetrate

atrocities on them. Blessed be the Gurus whose Sikhs are angels!"

On hearing the old man, the Maharaja felt pity for him: Carrying his bundle on his head, he set out to deliver it at his house. The Maharaja was walking fast, while the old man could walk only slowly. He said, "Sardar Sahib, you do not know the location of my house. But I shall try to walk fast. The house was quite far off. When the house came near, the old man said, "Sir, I have never seen a man like you. Can you manage to let me have a glimpse of the Maharaja (King)? In the first place, my eyesight is weak, and secondly, all the subjects go to have a glimpse of him. Fearing jostling and pushing, I cannot go forward to see the Maharaja. Sardar Sahib, kindly let me see the Maharaja sometime. How should I thank you? First, I am a Muslim, and secondly, out of greed I tied a big bundle of wheat. Look! how much trouble, you had to suffer for my sake! In the meantime, Muslim guards came who were patrolling the streets. They were soldiers of the cavalry. They recognized the Maharaja from a distance, as he tried to hide his identity while putting down the bundle of wheat at the poor Muslim's house. Alighting from their horses, they started saluting the Maharaja. The old man said, "Sardar Sahib, you seem to be a big officer. You did not tell me anything." He happened to ask a soldier. "Good man tell me who this man is." When he was told that the man who carried his bundle of wheat was the Maharaja himself, he started wailing loudly and fell at his feet. One of the soldiers was a Havildar, who, owing to his loyalty, later became a General in his army. He belonged to Bareilly. (... to be continued)

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, U.S.A.**

For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs
Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal
Po. Box No. 32845, Sanjose,
CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

**Atam Marg Organisation, New York
For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

P.O. Box. 190-167,
South Richmind Hill
New York, 11419
Tel : 718-322-2395

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands
WS5 - 3PF U. K.

**For Atam Marg Publications
Audio, Video, CDs & DVDs**

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair
Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879
Voicemail : 08701654402
Raj Mobile : 07968734058
Email : info@atammarguk.com

You will be pleased to know that recitation by Sant Baba Waryam Singh Ji is being broadcast on **Amrit Bani Radio Station, Satellite Channel 0176** as per schedule given below. This programme is sponsored by 'Atam Marg Spiritual Scientific Education Charitable Trust', U.K.

Sunday	10.00 A.M.	11.00 A.M.
Monday	7.00 P.M.	8.00 P.M.

**IMPORTANT NOTICE
FOR FOREIGN SUBSCRIBERS**

For all enquiries about '*Atam Marg*' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U. S. A.

BABA SATNAM SINGH JI ATWAL, SANJOSE
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com
BHAI KULDIP SINGH - 408-230-8319

CANADA

Mr. Parmjit Singh Sandhu
Cell No. : 07788389135, TEL. NO. 604-593-2599
Email:-pbkrj@yahoo.ca
S. Jasbir S. Ranu
Phone :- 604-589-9189

ENGLAND

**BIBI GURBAKSH KAUR &
JAGTAR SINGH JI (JAGGI)**
Phone - 0121-200-2818
Fax - 0121-200-2879
Raj Mobile 07968734058

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

AUSTRALIA

BHAI JIWAN SINGH JI
Phone - 03-943-65865
Fax - 03-943-65867